A'mâk-ı Hayal

Hayalin Derinliklerinde Yolculuk

Filibeli Ahmed Hilmi

kaknüs

4. baskı

A'MÂK-I HAYAL

Hayalin Derinliklerinde Yolculuk

FİLİBELİ AHMED HİLMİ

Yayına Hazırlayan
SERKAN ÖZBURUN

Sunuş

Bu kitabı, hakikat aşkıyla yanan, akılla kavranamayacak konulan merak eden insanların zevkle okuyacağı kanaatindeyim.

Bu millet geçmişte bir sürü Raciler yetiştirmiştir, gelecekte de yetiştirmeye devam edecektir.

Okuyucularımıza sunduğumuz bu hikâyeler (bunların hikâye olup olmadığı iyi düşünülmelidir) eğer beğenilirse kendimizi bahtiyar sayacağız. Zira, bu kitaba rağbet edilmesi, insanların ciddî meselelerle ilgilendiğini göstermesi bakımından çok önemli. Böyle okurların bulunduğuna inanıyorum. Zira bu millet hassas bir kalbe sahiptir. Bunu birçok defa ispat etmiştir.

Ahmed Hilmi

Birinci Bölüm

Aynalı Baba ile Konuşma

(...) şehri Türkiye'nin en büyük ve en güzel şehirlerinden biridir. Ben uzun bir süre bu şehirde, şehrin ortasında bulunan bir mahallede oturdum. Hükümet konağı ile evim arasındaki yollarda dikkat çekici pek çok şey vardı: Köhne evler, herbiri birer perişanlık ve yoksulluk yuvası olan bir sürü virane, yürünemeyecek hâlde sokaklar, pislik içinde caddeler... Fakat hepsinden ilginç olan, evime yakın eski bir mezarlıktı.

Bu mezarlığın etrafı çok sağlam ve sanatkârane yapılmış duvarlarla çevriliydi. Duvarda, onar metre arayla yapılmış pencerelere takılmış olan tunç parmaklıklar gerçekten övgüye değerdi. Mezarlığın kapısı tahtadandı ve sonradan takılmıştı. Eski kapısının, zamana karşı direnemediği anlaşılıyordu.

Bu mezarlık, sadece hatıra ve ölülerin gömüldüğü bir yer değil, aynı zamanda birçok değerli eserin bulunduğu bir hazineydi. Pencerelerden görüldüğü kadarıyla, mezar taşlannda, eski hattatlarımızın kalemlerinden çıkmış bir sürü yazı vardı.

Bu yazıların, şiir ve edebiyat bakımından da önem taşıdığına hükmetmek mümkündü.

Mezar taşlarının tepesindeki kavuklar, külahlar, taçlar tarihî yönden incelenmeye değerdi. Uzun zamandan beri terkedilmiş olan bu mezarlık, esrarengiz bir güzelliğe sahipti. Adam boyun-

da otlar, sanki ölü kokusu yayan baldıranlar baharla birlikte mezarlığı kaplıyordu. Şimdilerde şehrin ortasında kalmış olan bu mezarlığın, vaktiyle şehrin kenarında olduğu kesindi. Sonraları şehrin büyümesiyle mezarlık ortada kalmıştı.

Ben hergün bu mezarlığın önünden geçiyor, her geçişimde burayı ziyaret etmek istiyordum. Fakat bizim gibi, değerli vakitlerinin bir kısmını geçim teminine, diğer kısmını zevk ve eğlenceye ayırmış olan gençlerin mezarlıklarla uğraşmaya hiç vakti olur mu?

İşte, ben de o zamanlar vaktini boş şeylerle uğraşarak geçiren bir gençtim. Söylediğim gibi, bu mezarlığın önünden hergün geçtiğim hâlde, duvarının düzgün ve sağlam oluşunu takdir etmek için yalnızca bir dakikamı feda edebilirdim.

İlk durumumla son durumum arasındaki zıtlığı anlatabilmek için, kendi hakkımda birkaç kelime sarfetmem gerekiyor:

Dinine bağlı ve çok iyi bir annenin tam bir titizliği içinde geçen çocukluğum bende sarsılmaz bir din duygusu ve yıkılmaz bir ahlâk anlayışı oluşturmuştu. İyi bir öğrenim gördüm. Son derece zeki olduğumdan, bilgi noktasında, arkadaşlarımdan üstün durumdaydım. Pek çok genç gibi, okuldan çıkar çıkmaz kitapları bir köşeye atmak yerine, bilgimi artırmaya çalışırdım. Az çok, her konuda fikir sahibi olmuştum. Arkadaşlarım gibi dinî ilimlerden yüz çevirmeyip, zahirî ve batını konularda bilgi sahibi oldum. İşte bu bilgi yığınının altında birgün kalbimin durumunu incelediğim zaman, acayip bir karmaşa içinde olduğunu hayretle gördüm. Küfür ile iman, inkâr ile ikrar, tasdik ile şüphe arasında bir durumdaydım. Kalbimle inkâr ettiğimi aklımla, aklımla inkâr ettiğimi kalbimle kabul ediyordum.

Kısacası, şüphe denilen ejdarha tüm bedenimi sarmıştı. Bir fikri ne kadar sağlam temeller üzerine kurarsam kurayım, şüphe ejderhası bir dokunuşta onu yerle bir ediyordu. Bari tam bir inkârla sabit bir noktada kalabilseydim. Ama ne gezer, inkâr başka şey, şüphe başka şey. Şüphe ejderhası doğru olan her fikrin düşmanıydı, ikrar olsun, inkâr olsun, kesin olan hiçbir şeyi kabul etmiyordu. Hayattaki sahneleri fikrin dış âleme bir yansıması ola-

rak kabul edersek, ne müthiş bir azapta, ne dayanılmaz bir ateşte kaldığım anlaşılır.

Herkes için normal olan şeyler bana başka türlü görünüyordu. Bu yüzden aşkta da, parada da şanssızdım. İnsanlardan kaçan biri olmuştum.

Bu dayanılmaz durumdayken, birazcık rahatı, sarhoş olup kendimden geçmekte buluyordum. Sürekli içki içmekten bedenim mahvolmak üzereydi. Birgün bütün manevî gücümü kullanarak kendimi bu sersemlikten kurtardım. Şüphe ejderhasını öldürecek delilleri ele geçirmek ümidiyle araştırma ve inceleme yapmaya koyuldum. Yeniden, batını ilimlerle meşgul olan meşhur kimselere başvurmaya başladım. Aralannda çok erdemli insanlara rastladım. Ne çare ki onların sahip olduğu ilimler bence, ilkel insanlann uydurduğu efsanelerden başka birşey değildi. İçine düştüğüm çıkmazdan kurtulmak için, bütün delillerimi çürütecek, var olduğu iddia edilen gerçekleri bana apaçık gösterecek biri gerekliydi. Böyle birisine rastlamadım.

(...) şehrinde Batı ilimleriyle uğraşan iki cemiyet vardı. Bunlardan biri İspirit Cemiyeti'ydi. Ruh çağırma ve buna benzer karışık kuruşuk işlerden tutun da, masa çevirmek gibi eğlencelere kadar, herşeyle uğraşıyorlardı. İleri gelenleriyle görüştüm. Ruhun varlığına tam olarak inanıyorlardı. Fakat ileri sürdükleri deliller bence, hayalgücünün bir oyunundan ibaretti. Sonra, manyetizmle uğraşan bir cemiyetle dostluk kurdum. Lâkin bunlar bana ne verebilirdi, kocaman bir hiçten başka. İnsan dünya malına sahip oldukça birtakım gizil güçlere de sahip olmak ister. İşte o kadar. Bu güçlerin.gizil olmasının bence hiçbir önemi yoktu. Ben bunlann üstünde şeyler arıyordum.

Dört sene devam eden bu ikinci çalışma döneminde de hiçbirşey kazanmamamın yanı sıra, öğrendiğim herşey şüphe ejderhasına besin olduğu için bir kere daha tepetaklak oldum. Bu defa cehenneme düşmüştüm. Zavallı beynimin içi harp alanı gibiydi. Birbirine zıt fikir dalgaları hiç durmadan birbiriyle çarpışarak kafamı gürültüyle dolduruyordu. Zihnî faaliyetim hayret edilecek

bir durumdaydı. Teselliyi sarhoş olup kendimden geçmede aradım. En uçarı ve çapkın kişilerin elebaşısı oldum. Âlem yapmak beni kendimden geçiriyor ve bir bakıma mutlu ediyordu. İçiyor... içiyordum.

Arkadaşlarımı uçan ve çapkın olarak nitelememe bakıp da onların berbat insanlar olduklarını zannetmeyin. Bilakis onlar tahsilli, vicdanlı ve namuslu gençlerdi. Fakat eğlenceye düşkündüler ve zevk perisinin yolundaydılar. Bu da hâlet-i ruhiyelerinin neticesiydi. Zira umursamazlık yolunu tutmuşlardı. Bunların bir kısmı, üzerinde ihtisas yaptıkları ilimle meşgul olur, adına felsefe denilen varlık bilmecesiyle uğraşmazdı. Diğer kısmı ise, dinle alâkası olmayan, din ve felsefeye efsane artığı şeyler gözüyle bakan kimselerdi. Tuhaf ama ben bunlara özenirdim. Gerçekten çok tuhaf!..

Bir kısmı ise, Ramazan kandillerini gördüğü zaman müslüman olduğunu hatırlardı. Kandiller yandığı zaman ellerine tespihi alıp, cami cami dolaşır, hiçbir şey anlamamalarına rağmen Kuran-ı Kerim ve vaaz dinlerlerdi. İkindi vakti uyanmak şartıyla oruç bile tutarlardı. Oruç tuttuğu hâlde namaz kılmaya gerek görmeyenleri de vardı. Uzun bir namaz olan teravihe hiçbiri yanaşmazdı. Ramazan bitti mi, bunların dinî duygusu da "elveda!" diyerek yoluna giderdi. Mevsimlik elbise giymeye benzeyen bu çeşit dindarlığa ben her zaman hayret ederdim.

Güzel bir bahar günü, arkadaşlardan birkaçı, kırda âlem yapma fikrini ortaya attı. Uzun bir müzakerenin sonunda, güzelliğiyle meşhur (...) kasabasına gitmeye ve orada üç gün âlem yapmaya karar verdik. Bu kasaba ile şehir merkezi arasında tren çalışıyordu. Orada bulamayacağımız şeyleri yanımıza aldıktan sonra trene bindik.

(...) şehrinin civarlan huzur vericidir. Hele trenin geçtiği yerler gerçekten insanı mest eder. Tabiatın görülmeye değer manzaraları arkadaşlarımı acayip neşelendirmişti. Oysa ben büyük bir hüzne düşmüştüm. Sürerlik ve kalıcılık olmadıktan sonra, eşi ve benzeri bulunmayan bir güzellik ne işe yarar.

Bu güzellikleri gören nadir insanlardan biri olmama rağmen "insan ebedî mi?" diye soruyordum kendime. Adına dünya dediğimiz bu durağı, derin bir üzüntüye kapılmadan seyretmek acaba mümkün mü? Nereden geldik? Nereye gidiyoruz? Saf bir inancın çok güzel cevapladığı bu soruya akıl ve fen cevap veremiyordu. Tabiata bir kere daha baktım. Bu seferki bakışımda, eşsiz güzellikler kayboldu. Işık söndü. Her taraf karanlığa boğuldu. Sanki hakikat olanca dehşetiyle görünüverdi gözüme o an.

İnsanın gözlerini kamaştıran çimenlerin yeşil rengi yalnızca bir ışık oyunu... Mini mini kuşların cıvıltısı yalnızca bir hava titreşimi. .. Âlemleri kaplayan bu ışık yalnızca herşeye nüfuz eden bir dalgalanma... Kısacası herşey bir zorunluluğun, bir kanunun esiri. O an karşımda sanki Budha Gotoma belirdi. Hazin bir tebessümle ve sararmış çehresiyle bana Hiç! Hiç! Hiç!" diyordu.

Çok fazla derinlere daldığımı farkeden bir arkadaş:

-Yine neyin var? dedi.

-Hiç, dedim.

Bu "hiç" yalnızca o andaki hâlimi açıklamak için söylenmişti. Ağzımdan çıkan bu "hiç" kelimesi aslında kâinatı tarif ediyordu.

Sessiz ve üzgün hâlimden rahatsız olan arkadaşlar bana çıkışmaya başladılar. Malûmdur ki eğlenceye giden birinin, cenaze alaymdakilere özgü üzüntülü bir manzara sergilemesi çekilir birşey değildir. Çünkü üzüntü, sevinçten daha bulaşıcıdır.

Arkadaşlardan biri: "İlâcı unuttuk" dedi ve külah biçimindeki kadehimi doldurdu. Bu kadeh beş defa dolup boşaldıktan sonra keyfim yerine geldi. Dünyada benden daha neşeli biri yoktu artık. Yolculuğumuz büyük bir neşe içinde geçti. İkindi sularında (...) kasabasına vardık. Bu kasaba gördüğüm yerler içinde en güzel olanıdır. Bu mini minnacık yerden o kadar hoşlanmışımdır ki imkânım olsa orada otururdum. Kasabadaki evler birbirinden hayli uzaktır ve herbiri üçbeş dönüm büyüklüğündeki bahçelerin içindedir. Her evin bahçesinde bir sürü ark vardır. Hatta bazı sokaklarında kocaman arklar vardır. Bahçeler meyveli ağaçlarla doludur. Bu kasabada bir sürü gül yetişir. Pek çok bülbül vardır. Hasılı (...) kasabası yeryüzünün cennetlerinden biridir.

Kasabaya vardığımızda, daha önceden birkaç kere misafiri olduğumuz bir zat tarafından karşılandık. O geceyi dostumuzun evinde geçirdik. Ertesi sabah "Subaşı" denilen yere gittik. Sayısız kaynaklardan çıkarak doğal bir havuzda birleştikten sonra sayısız kollara ayrılan suların şırıltısı güzel bir şarkı gibi kulakları okşuyordu. En güzel yeri seçmiştik.

Yalnız o yerde bizden önce gelmiş iki kişi vardı. Onlan gördüğümüz zaman ağızlarımızdan çıkan sözler sanırım bu kişiler hakkında bir fikir verebilir: "İki serseri, iki dilenci, iki sarhoş, iki derviş."

Gerçekten pejmürde giyimli olan bu iki adam, sanırım, bu sıfatların hepsini hak etmişti. Biz de oturduk. Pejmürdeler bize zerre kadar önem vermediler. Kendi aralarında konuşuyorlardı. Sanki biz hayal türünden birşeymişiz gibi, bu iki devletlinin bir bakışına bile hedef olmadık. Hatta arkadaşlardan birinin: "Es-Selâmü Aleyküm"ü bile havaya gitti. Sonra, arkadaşlardan herbiri birşeyle meşgul olmaya başladı. Kimi yemek pişirmekle, kimi meze hazırlamakla uğraşıyordu. Ben de hasırlının (içkinin) başına geçerek beynimi uyuşturmaya karar verdim.

Tesadüf bu ya, pejmürdelerin yanına düşmüştüm. Onlar kendi aralarında konuşuyorlardı. Ben de konuşulanlara kulak misafiri oluyordum. Elli yaşlarında olanı konuşuyor, daha genç olanı dinliyordu. Bunların konuştuklarını işitince, ilk önce deli olduklarına hükmettim. Gerçekten deliydiler. Yalnız delilerin "meczup" denilen cinsinden... İşin garip tarafı, bu iki pejmürdenin konuştuğu konular, beni öteden beri meşgul eden konulardı. Yaşlı deli, genç deliye şöyle diyordu:

-Bu âlemde olan herşey benim sıfatımdır. Ben olmasaydım, hiçbir şey olmazdı. Ben "hep"im ya da "hiç"im. Ben "hiç"im ya da "hep"im. Zaten "hiç" ve "hep" aynıdır, tek şeydir. Fakat cahil insanlar aynı şeyi iki farklı isimle anıyorlar.

Konuşmanın gerisini varın siz tahmin edin. Hayret içinde kaldım. İstemeden söze karıştım:

-Çok tuhaf! "Var" ile "yok" eşit olur mu? Meselâ, ben şimdi "var"ım. Fakat yarın "yok" olacağım. Bu iki durum arasında fark yok mu? dedim.

Deli başını çevirdi ve kahkahayı patlattı:

-Vay! Sen "var"sın ha! Acaba "var" mısın? dedi.

Bu soruyu kendime pek çok defa sormuştum. Bu soru sığ bir bakış açısıyla ele alındığında anlamsız ve dalga geçilmeyi hak etmiş bir bir soru olarak görünebilir. Fakat böyle değildir. Eğer "var" isem niçin "yok" olacağım? Yok olmayacaksam, ruhum ebediyyen mi kalacak?..

İşte, şüphe ejderhasının şaha kalktığı kısım, denklemin bu son kısmıydı. Ruhum ebedî kalacak mı? Ruh nedir? Bizzat kendisi, hissetme kabiliyetine sahip midir? Hüviyetini bilebilir mi? Eğer ruh diye birşey varsa, bedenden ayrıldığında nasıl bir durumda bulunacak?

İşte, cevapsız bir sürü soru... Deli ilâve etti:

-Yalnızca ben "var"ım.,Çünkü "hiç"im ve "yok"um. Varlığım mutlaktır. Yokluk, bağımlı olan için vardır. Mutlak "varlık" tır, "var"dır.

Bunlan söyledikten sonra deli sustu. Sorduğum hiçbir soruya cevap alamadım. Sonunda sorularımdan bıktı. Arkadaşına: "Haydi gidelim. Bu hayvan, bizi, zevkimizden alıkoydu" dedi. Kalkıp gittiler. Ne acayip bir durum: Çok iyi öğrenim gördüğünü iddia eden bir insana, pejmürde bir deli "hayvan" diyordu.

(...) kasabasında üç gün kaldık. Bu üç günü, arkadaşların şikâyet ve ısrarlarına rağmen hiç konuşmadan ve kendimden geçmiş bir hâlde geçirdim. Trene bindiğimiz zaman, arkadaşlardan biri bana birşeyler söylüyordu. Ben ise onun sözlerini hiç önemsemeyerek, kendimle söyleşiyordum. Bir ara ona, elimde olmayarak: "Acaba, ben var mıyım?" dedim. Kahkahayı bastı.

-Rakı yetiştirin. Raci çıldırmak üzere, dedi.

Oradan döndükten iki gün sonra kahveye gitmek üzere yola çıktım. Mezarlığın önünden geçiyordum. Her zamankinin aksine kapısı açıktı. Bû fırsattan yararlanmak için içimde büyük bir is-

tek duydum ve mezarlığa girdim. Birkaç yüz yaşındaki kocaman ağaçların gölgesinde yürümeye ve terkedilmiş kabirlerde biten, ölü kokusu yayan iri iri otları çiğnemeye başladım.

Mezarlığın ortasında, dairevî bir şekilde dikilmiş birtakım ağaçlar dikkatimi çekti. Biraz oturmak için o yöne doğru yürüdüm. Bu ağaçlar, büyük bir aileye ayrılmış mezarların çevresinde bulunuyordu. O sırada ağacın birine dayandırılmış, yarısı hasırdan, yarısı tahta parçalarından yapılmış bir kulübe gözüme ilişti. Kimse yok zannettim. Tam kapısını açacağım sırada, içinden, eski püskü şeyler giymiş biri çıktı.

Elli yaşlarında olan bu adamın başında yeşil bir takke vardı. Bu takke, kırk elli kadar ayna parçası yapıştınlarak süslenmişti. Birçok kumaş parçası yapıştırılmış, gökkuşağını andıran yırtık cübbesinde de ayna ve teneke parçaları bulunuyordu. Öyle bir durumdaydı ki, bu adamı görüp de, gülmemek mümkün değildi. Fakat üzerime çevirdiği bakışında, öyle hoş bir yumuşaklık ve alçakgönüllülük, çehresinde öyle hazin bir donukluk vardı ki, hâline gülmediğim gibi ona doğru bir adım bile attım. Kıyafetiyle tam bir tezat teşkil eden bir ciddiyetle, yavaş ve hoş bir sesle:

- Hoş geldiniz nurum! Buyurun! dedi. Sonra da kulübesinden çıkardığı bir hasır parçasını yere serdi. Oturdum. Kulübeye yas landım. Önümüzde onbeş tane kadar, kalın taşlı ve sülüs yazıyla yazılı mezar vardı. Sağ ve sol tarafımızda sık dikilmiş ağaçlar bu lunuyordu. Kulübenin sahibi bir kez daha içeri girdi ve mangal görevi gören bir çömlek getirdi. Bir kere daha içeri girdi. Eski bir kahve kutusu, bir cezve, iki fincan, bir ibrik, bir tütün tabakası, birkaç teneke kutu çıkardı. Kuru ot ve çöplerle yaktığı ateşe cez veyi sürdü. Tekrar:

-Hoş geldiniz nurum! Nasılsınız, iyi misiniz? dedi.

-Elhamdülillah, dedim.

Bu adamın ciddiyeti ile kıyafeti arasındaki zıtlık beni şaşırtmıştı. Tekrar söze başlayarak:

-İsminiz nedir? diye sordu.

-Ahmetd Raci.

Gülerek:

-Ahmed Raci mi? dedi. İnsanlığın ismine el koymuşsun nurum. İnsanoğlu fazlaca aciz, zayıf ve muhtaç olduğu için hayatını rica ile devam ettirir. Raci demek, insan demektir.

Bu oturaklı sözler üzerine şaşkınlığım bir kat daha arttı. Bu sefer ben sordum:

-Peki, sizin isminiz nedir?

-Benim bir sürü ismim vardır. Her yerde farklı bir isim ve sıfatla anılırım. Üzerimdeki aynalardan dolayı burada bana "Aynalı Baba" diyorlar. Ama sen istersen "Adem Baba" de.

Pir müddet düşündükten sonra, içimde oluşan arzuyu yenemeyerek dedim ki:

-Azizim! Kâmil insanlardan olduğunuz meydanda. Fakat kemalinizi bu garip kıyafet altına gizlemenizin sebebini anlayamıyorum.

Kahveyi pişirip fincanımı doldurduktan sonra:

-Hâlbuki bu çok basit, dedi. Herkes süse meraklıdır. Herkes bir ton para harcayarak çeşit çeşit elbiseler yaptınr. Ben de böyle bir elbiseden hoşlanıyorum.

Bu cevap hem akla yatkındı, hem değildi. Biraz düşündükten sonra bunun makul birşey olmadığı kanaatine vardım. Fikrimi kendisine söyledim. O da cevap verdi:

-Demek, söylediğimi doğru bulmuyorsun. Oysa senin söylediğin doğru değildir. Elli yaşında bir adamın onbeş—yirmi kuruşa satın alıp boynuna taktığı, adına boyunbağı dediği bir yuları akla uygun gördüğünüz hâlde, külahıma taktığım ayna parçalarını niçin akla uygun bulmuyorsunuz. Her ikisinin de insanların patavatsızlığına ve deliliğine delâlet ettiğini kabul ettiğimiz takdirde benim yaptığım delilik hem daha parlak, hem daha akla uygundur.

O sırada aklıma birdenbire parlak bir fikir geldi. Deli kıyafetine bürünmüş bir filozof olma ihtimâli bulunan Aynalı Baba ile ciddî meseleler hakkında konuşmak istedim ve dedim ki:

-Sultanım! Sen, viranede gömülü bir hazinesin. Ben ise felsefeye susamış bir avareyim. Lütfen, ilminizden istifade etmeme izin verin. Verin elinizi öpeyim.

Büyük bir şaşkınlıkla:

-El öpmek?.. Niçin? dedi. İstersen konuşalım. Fakat konuşmaktan ne çıkar ki! Kim bilir şimdiye kadar kaç merkep yükü kitap okudun. Fakat bunlardan ne anladın? Hiç, değil mi? İnsanlar neyi bilirler? Zevk ve bencilliklerinin arzuladığı sanatsal birtakım şeyleri... Fakat hak ve hakikat hususunda ne bilirler? Hiç! Akıl yoluyla hakkı bulmak mümkündür. Fakat bilmek, anlamak mümkün mü? Ne konuşalım? Harfleri bir araya getirerek hikmet bilinebilir mi?

O anda, kendimi tuhaf bir hâlde hissediyordum. Koskoca bir medeniyetin, yedi bin yıllık insanlığın çalışması neticesinde ortaya çıkan bilgiyi önemsemeyen bu garip kıyafetli delinin sözlerindeki büyüklük, bende büyük bir küçüklük hissi uyandırdı. Çok alçalmış, çok küçülmüştüm. Ağzımı açmaya gücüm yetmedi. Bu hâlde, gözlerimi yardım dilercesine kendisine diktim. Gülümseyerek dedi ki:

-Bu yorucu faraziyeleri bırakalım da biraz kendimizden geçelim, olmaz mı?

Aynalı Baba ile beraber birer kahve daha içtik...

Yokluk Tepesi

Kahveleri içtikten sonra Aynalı Baba kulübeden bir ney çıkardı. Hafif hafif, hoş bir şekilde üflemeye başladı. Mezarlığın sessizliği ve neyin hüzünlü sesi bana garip bir zevk veriyordu. Göğsümden bazen hüzünlü, bazen sevinçli ahlar çıkaracak kadar şiddetlenen bu tuhaf zevkte şüphesiz, kahvenin de etkisi vardı. Kendimde acayip değişiklikler hissediyordum. Sanki, taşımaya mahkûm olduğum büyük bir yük üzerimden alınmıştı. İçimde büyük bir ferahlama duyuyordum. Aynalı Baba ney taksimini bitirdikten sonra hafif ve Davudi bir sesle gazel okumaya ve ney çalmaya başladı.

Bu fena mülküne ibretle nazar kıl, ey can,
Gafleti eyle heba, hail değildir meydan.

Hani Sultan Süleyman, hani İskender han?
Sat hezar ömrü sürür ile geçir sen bir an.

Ne güle, bülbüle bakî a gözüm bağ-ı cihan, Kime
*yâr oldu muradıncafelek – i devr – i zaman**

Ey can! Yok olacak bu âleme ibretle bak. Gafletten kurtul, meydan boş değildir. Sultan Süleyman ve İskender Han neredeler? Yûzbin senelik ömrü neşe içinde geçirsen de, aslında hepsi "bir an"dan ibarettir. A gözüm! Cihan denen bu bahçe ne güle, ne bülbüle kalacaktır. Zaten felek, kime isteğine göre yâr olmuştur.

Bu gazel ne kadar da etkileyiciydi. Aynalı Baba bu parçayı bitirip de neyi üflemeye başladığı zaman gözlerimden yaş akıyordu. Bunlar özlem ve üzüntü gözyaşları mıydı? Yoksa aşk ve zevk gözyaşları mı? Bunu bilmiyorum. Yalnız çok duygulanmıştım. O anki ruhî ve vicdanî hâlimi anlatmak mümkün değil. Aynalı Baba okumaya devam ediyordu:

Tamah ve hırsa uyup nejs ile mahkûr olma, Rahatın zail olur, nam-ı meşhur olma!

*Sohbet-i ârij-i billaha eriş dür olma, Saltanat – ı mesned – i dünya ile mağrur olmaf**

Kendimden geçecek dereceye gelmiştim. Baba'nın sesini çok yavaş ve âdeta uzaktan geliyormuş gibi duymaktaydım. Ney, şaşılacak güzellikte sesler çıkarmaya başlamıştı:

Zevk – i dünyaya jirîb olmadılar ehl – i kemal Bildiler hasılı hep zill-ü heva lü'b-ü hayal.

*Zevke teşbihi cihanın hele rüyaya misal, Dâmen – i aşkı tutup buldu kamu feurb-i visal.***

Kulağım çok ağır işitiyordu. Ses sanki çok uzaklardan geliyordu. Yavaş yavaş duygularımdan, daha doğrusu dış âlemden sıyrılmaya başladım. Hiçbir şey görmüyor ve duymuyordum. Bir süre

Açgözlülüğe ve hırsa kapılıp nefsin kahrına uğrama. Meşhur biri olma, sonra rahatın kaçar. Allah'ı bilenlerle arkadaş ol, onlardan uzak kalma. Dünya tahtındaki gücünle gururlanma.

Kâmil kimseler dünya zevkine kapılmadı. Sonuçta dünyanın bir gölge, boş bir arzu, bir oyuncak ve hayal olduğunu bildiler. Rüyanın gerçekle ne kadar ilgisi varsa, cihanın da zevkle o kadar ilgisi vardır. Herkes aşk eteğini tutarak Allah'a yaklaştı.

uykuyla uyanıklık arasında öylece kaldım. Fakat bu durum çok sürmedi. Kafam çalışmaya başladı. Görünüşte birşey hissetmememe rağmen kendimi garip bir âlemde görmeye başladım. Hayalin derinliklerine dalmıştım. Gözlerim kapalı olmasına rağmen görüyordum. Kendimi, yaşadığım memlekete benzemeyen bir ovada görüyordum. Ova, tam olarak seçemediğim birtakım otlarla örtülüydü. Sazlığı andıran uzun otlar arasında çeşit çeşit hayvanlar dolaşıyordu. Bunların bazısı canavardı. Fakat ben onlardan korkmuyor, korkusuzca yoluma devam ediyordum. Ara sıra bana birşeyler söyleyen bir arkadaşım vardı yanımda. Fakat cismini göremiyordum. Birşey sormak isteyince soruyor ve cevabını alıyordum. Saatlerce yürüdük. Sonunda yoruldum. Görünmeyen yol arkadaşıma nerede bulunduğumuzu ve nereye gittiğimizi sordum. "Hindistandayız. Yokluk tepesine gidiyoruz." dedi.

Ona uyarak yoluma devam ettim. Bir süre sonra karşımıza bir dağ çıktı. Yüksek, çok yüksek bir dağdı. Bir müddet yürüdükten sonra dağa ulaştık. O sırada gümüş gibi parlayan bir dereciğin kenarında bir kulübe göründü. Arkadaşım oraya doğru gitmemi söyledi. Kulübeye gittim. İçinde genç bir adam vardı:

-Ne istiyorsun, dedi. Fakat ben ne istediğimi bilmiyordum. Arkadaşım cevap verdi:

-Yokluk tepesini görmesi için getirdim. Lütfen onun kılavuzu olun!

Genç adam, memnun bir ifadeyle bana baktı. Elimden tuttu ve: "Gel!" dedi. Bir ağacın gölgesine oturduğumuzda bana:

-Yokluk tepesine insanların binde biri, yüzbinde biri çıkabilir. Zira ona ulaşmak için insanın kendine hakim olması lâzımdır. Bir kimsenin kalbinde arzu ve istek olursa yarı yolda kalır. Oraya yalnızca canlı cenazeler çıkabilir. Sen kendinde böyle bir güç hissediyor musun? dedi.

Dayanıksız ve sabırsız fakat iyi niyetli bir insan olduğumu, söyledim.

-Yazık, dedi. Zaten insanların çoğu böyledir. Hele bir girişimde bulunalım, belki başarınz.

Beni tekrar elimden tutarak kulübeye götürdü ve:

-Bugün misafirimsin. Yarın sabah yola çıkanz. Şimdi vaktimizi öldürmemek için biraz konuşalım istersen? dedi.

İsmimi sordu:

-Raci, dedim.

Bu insana büyük bir saygı duymaya başladım. Ben de sıkıla sıkıla ismini sordum.

-Buddha Gotama Sakyamuni, diye cevap verdi.

Bu insanın, insanoğlunun en büyüklerinden biri olduğunu, kitaplardan öğrenmiştim. Evet, Buddha'nın huzurundaydım. Saygıyla ayağa kalktım ve elini öpmek istedim. Engel oldu.

-Eğer bunu benim için yapıyorsan, bil ki ben bir hiçim. Benim nazarımda övgü de yergi de birdir. Kendin için yapıyorsan, kalbindeki sevgi yeter de artar bile, dedi.

Ertesi sabah erkeden yola çıktık. Buddha elimden tutuyordu. Yokluk tepesinin etekleri, dünyada, -daha doğnısu dünyayı basit bir gözle seyrettiğimizde- görülmesi mümkün olmayan bir güzelliğe sahipti. Tırmandığımız yolun her iki tarafı da eşsiz güzellikteki manzaralarla doluydu. İnsanı mest eden güzel bir koku etrafa yayılmakta, gül ağaçlarını muhabbet yuvası edinmiş bülbüllerin nağmeleri insanın kalbini titretmekteydi. Üzerinde yürüdüğümüz yol çok ince, altın gibi parlak, pamuk gibi yumuşak kumlarla örtülüydü. Yolun her iki tarafından akan hoş ve mini mini derelerin şırıltısı, âşığın maşukuna kavuştuğu sırada söylediği kesik, heyecanlı, titrek ve coşturucu sözler gibi İnsanın kulağını ve yüreğini okşuyordu.

Dağa tırmandıkça güzellik artmaktaydı. Sonunda bir köşke, daha doğrusu bir saray yavrusuna vardık. Bir taraftan yükseklere tırmanmak, bir taraftan da hava beni son derece acıktırmıştı. Köşkün kapısından içeri girer girmez muhteşem güzellikteki yemeklerden yayılan kokular burnumu okşadı. Büyük bir odaya girc'k. Ortaya bir sofra kurulmuştu. Altın tabakların içinde, insanoğlunun sanatkârca yaptığı ne kadar yemek varsa hepsi bulunuyordu. Bana kalsa, hemen sofraya kurulup karnımı doyuracaktım. Fakat Buddha elimden tutuyor ve kulağıma:

-Yokluk tepesine tırmanıyoruz. Bu yemeklerden yediğin takdirde buradan geri dönmen ve benden ayrılman gerekir, diyordu.

Bir kurt gibi acıkmama rağmen bu emre itaat ettim. O enfes yemeklerin karşısında bir saat oturduk. Buddha susuyordu. Ben ise garip birtakım hislerin etkisi altında kalarak gücümü yitirmiştim. Bu zatın, yaşayan ve yiyip içmeye ihtiyaç duyan bir insanı, sanki bir melekmiş gibi aç bırakmasına içten içe kızıyordum. Nihayet birdenbire:

-Haydi artık gidelim. Yeteri kadar dinlendik, dedi.

Tam köşkten çıkacağımız sırada cennetteki gılmanlan andıran bir genç karşıma çıktı. Elindeki altın tepsinin üzerinde üç tane billur kâse bulunuyordu. Bunların birinin içinde su, diğerinde şarap, üçüncüsünde ise şerbet vardı. Genç:

-Efendim! Tırmanılacak yer hayli uzakta. Yemek yemediniz, bari birşeyler için, dedi.

Nazikçe sunulan bu teklifi hemen kabul edip, şarap kâsesini elime aldım. Genç, sevinç ve mutluluk içinde yüzüme bakıyordu. Seher vaktindeki güzelliği andıran hoş bir gülümseme, yüzündeki parlaklığa göz kamaştırıcı bir dalgalanma veriyordu. Kâseyi dudaklarıma değdireceğim sırada Buddha elime vurdu. Kâse yere düştü. Hiçbir şey söylemeden elimden tuttu. Köşkten çıkıp yola devam ettik. Bir ara nereden geldiğini anlayamadığım bir ses duydum. Bu ses o kadar güzeldi ki Davud'un sesi bunun yanında karga sesi gibi kalırdı. Şöyle söylüyordu:

Yürü, ey seyyah-ı avare yürü, durma yürü!
Koymasın rah – ı visalden seni ezyak – ı misal.

Bu bedayi, bu letaij, neme rüya ve hayal,
Yürü, ey zair – i biçare yürü, durma yürü!

Yürü ki, müzhet-i vuslatta teali göresin,
Yürü, aslında fena bul, budur etvar-ı kemal.

Yürü, alâyişi terk et içersin ke's-i visal,
*Yürü ki, saha-i hîçîde tecelli göresin.**

Bu sesin tatlılığından, gözlerimden hüzün ve zevk yaşları akıyordu. Fakat yolumuza devam ettik. Geceyi çimenlerin üstünde geçirdik. Derin bir uykuya dalmıştım. Ne rüya, ne de hayal gördüm. Ertesi gün sabah erkenden tekrar yola koyulduk. Öğle üzeri karşımıza bir saray çıktı. Bu saray ancak hayal âleminde görülebilirdi, yani ancak hayalgücünün yaratabileceği nitelikte muhteşem bir eserdi. Bundan daha güzel, daha mükemmel, daha gösterişli bir yapı hayal etmek imkânsızdı. Oraya doğru yöneldik. Aramızda beş on adımlık bir uzaklık kaldığında kapısı kendiliğinden açıldı. O sırada Buddha şöyle dedi:

-Bu saray insanların ayağını kaydıran yerdir. Bu saray imtihan yeridir. Doğruluk ve sebatın sağlam ipine sımsıkı yapışanlar bu yeri geçebilir. İlerisinde Yokluk tepesi vardır. Fakat buradaki gösterişe ve gönül alıcı şeylere kapılanlar, keder dolu olan cehennem çukuruna düşerler. Burası bir arzu cenneti, ilerisi ezeli bir yokluk meydanıdır. Burası göz boyayan şeylerle dolu bir saray, tüm konuklarını işkence ederek öldüren bir misafirhanedir; ilerisi zevk ve hürriyet meydanı, mutlak âlemdir, birlik yeridir. Burada kalan ağlayıp sızlanma yurduna gider, ileriye giden dert ve sıkıntıdan kurtulup makamsızlığa kavuşur. Burada kalan arzu ve isteğe, hırs ve emele esirdir. İleri gidenin tahtı, sonsuz bir meydan ve mânâ âlemidir. Akıllı ol, aldanma! Sebat et! Ben seni burada bekliyorum. Haydi, içeri gir!

Hava serindi ve mis gibi kokular kaplamıştı etrafı. Zümrüt gibi çimenleri, parlayan çiçekleri, çakıl taşı büyüklüğünde her çe-

Ey avare yolcu! Yürü! Durma, yürü! Bu geçici âlemin zevkleri seni Allah'a kavuşmaktan alıkoymasın. Bu eşsiz manzaraların, bu güzelliklerin hepsi yalnızca bir rüya ve hayaldir. Ey zavallı ziyaretçi! Yürü! Durma, yürü! Yürü, kendi aslına kavuş. Kemalin dereceleri bunlardır. Geçici süs ve gösterişi terk edip, yürü ki Allah'a kavuşma kadehinden içesin. Yürü ki, yokluk meydanında Allah'ın kudretini ve sırrını göresin.

şit mücevherle döşenmiş bahçeyi geçerek sarayın kapısına ulaştım. Yirmi otuz kadar cariye beni karşıladı. Herbiri eşsiz güzellikteydi. Benzerlerine hayal âleminde bile çok az rastlanırdı. İki tanesi teşrifatçı görevini görüyordu. Binbir türlü hürmet ve ağırlamayla bir odaya götürüldüm. Sarayın görkeminden, kızların eşsiz güzelliğinden, özellikle de kollanma girenlerin cazibesinden şaşırmış, aptallaşmıştım.

Kuşların cıvıltısını ya da perilerin şarkısını andıran gönül okşayıcı sözlerle "Hoş geldin!" diyen kızlardan biri kavrulan dudaklarıma bir kadeh uzattı. Aklımı kaybetmiştim. Kadehi alıp içtim. Buz gibi soğuktu ve tattığım içeceklerin hepsinden güzeldi. Yeniden doğmuş gibi oldum. Derhal bohçalar getirildi. İçlerinden süslü ve ipekli havlular çıkarıldı. Hizmetçilerim mini mini elleriyle elbisemi çıkarmaya başladılar. Önce odanın bitişiğindeki bir salona, oradan da hamama sokuldum. Hepsi çıplak bir sürü huri karşıladı beni. Bedenleri o kadar mükemmel ve çekiciydi ki bu güzellik abidelerinin arasına melek bile girse şehvete kapılırdı. Her yanı çeşitli renklerdeki taşlardan yapılmış olan hamamın göbek taşına serilmiş bir yatağa yatırıldım. Hurilerin mini mini elleri altında bedenim titrerken, kadın tellâk kılığına girmiş bu eşsiz heykellerin zarif dokunuşlarıyla fazlaca yorulmuş olan bedenim kısa bir süre sonra tamamen uyuştu ve tatlı bir uykuya daldım. Uyandığım zaman hamamın sıcak bir bölmesine götürülerek yıkandım. Arkasından soğuk su dokundum. Böylece yorgunluğum geçmiş, canlanmıştım. Baştan başa hayat pınarı kesilmiş bir vaziyette hamamdan çıkarılıp, mükemmel bir odaya götürüldüm. Abanoz ağacından yapılmış bir masaya gümüş bir tepsi konuldu. Sofra kuruldu. Dünyadaki yemeklerden hiçbirisiyle kıyaslanamayacak kadar lezzetli yemekler getirildi. Peri yüzlülerden biri billur bir sürahi getirdi. Bir kadeh şarap sundu. Bir grup kız ellerine müzik âletleri alıp, şarkı söylemeye başladılar. Bu zevk âlemi bir saat kadar sürdü. Sevincim son haddine varmış, nefsim kudurmuş ve şehvetin verdiği azgınlıkla âdeta bir canavar kesilmişti. O sırada içeriye bir kız girdi. Ellerini göğsünde kavuşturarak karşımda durdu.

-Efendim, Peri, size kavuşmaya ve sizinle muhabbet etmeye can atmaktadır. Kaç gündür gözyaşları içinde gelmenizi bekliyordu. Buyurun!., dedi.

Sonra koluma girerek beni sarayın ikinci katına çıkardı. Bir odaya sokup, kapısını kapadı. Güzellik perisinin yüzünü görünce, hayretlere düştüm. Dünyada gördüğüm en güzel kadının bu güzellik perisine göre durumu, on paralık bir mumun, güneşe göre durumu gibiydi.

Gözlerim kamaştı. Karardı. Dizlerimin bağı çözüldü. Gözlerindeki şehvet kıvılcımı o kadar çekici, dudaklarındaki gülümseme o kadar arzu uyandırıcıydı ki heyecandan ayağa kalkamadım, sürüne sürüne yatağın yanına gittim. Merhamet dilercesine, bayağılaşarak, bir dilenci gibi, gözlerimi bu eşsiz güzele çevirdim. Aşk perisi, erguvanî tüllerle süslü bir yatakta yatıyordu. Gümüş gibi beyaz vücudunu yalnızca ince, ipek bir giysi örtüyordu. Bu haliyle, etrafında ışık huzmesi olan aya benziyordu.

Bu ince örtü o eşsiz güzellikteki bedeni örtmüyor, o melek yüzlünün arzu ile seyredilmesini engellemiyordu. Gözlerindeki şehvet ateşi alevlendi. Dudakları arzu ve gücenmeyi anlatan can alıcı bir titreme ile titremeye başladı. Al yanağı şehvet ateşiyle bir kat daha kızardı. Kollarını açtı. Siyah saçları, aşkla titreyen gümüş gerdanını sardı. Böylece, bir güzellik abidesi çıktı ortaya. Kollarını açarak: "Gel!.. Gel!" dedi.

Ben minnet ifade eden bir çığlık koparak kucağına atladım. Parlak yanaklarını ve titreyen dudaklarını öptüm. Bu birleşme sadece bir an sürdü, bir an...

O sırada gök gürültüsünü andıran bir ses yeri göğü inletti. Korkunç bir zelzele, sanki dünyayı alt üst etti. Düşen bir yıldırım sarayı sarstı. O kocaman bina bir avuç toprak gibi yığıldı. Yıkılıp gitti. Korkudan gözlerimi kapadım. Sevgilime sarıldım. Gözlerimi açtığımda kendimi bir cadının kucağında buldum. Çok iğrenç ve çok pisti.

Hayret ve nefretle dolu bir çığlık koparak, boynuma sarmış olduğu kollarını açtım ve kendimi kurtarmaya çalıştım. Baykuş

sesini andıran kahkahalar kopardıkça hilâl şeklindeki çenesi, kartal gagasına benzeyen burnuna değiyor, bu iki çengel birbirinden ayrıldıkça lağım çukuruna benzeyen ağzı açılıyor, sararmış uzun dişleri görülüyordu. Ben kendimi kurtarmaya çalıştıkça, cadı olanca kuvvetini kollarına verip beni bırakmamaya çalışıyor ve şöyle diyordu:

-Nankör! Az önce ayaklanma kapandığını ve tattığın eşsiz zevki unuttun. Merak etme, ben, bir müddet sonra yine eski hâlime döneceğim.

Güç belâ cadının elinden yakamı kurtardım. Saray, bir çöplüğe dönüşmüştü. Önceden herbiri birer huriye benzeyen hizmetçiler şimdi birer cadı olmuştu. Beni kovalamaya başladılar. Ellerine düşmemek için ardıma bakmadan koşuyordum, daha doğrusu uçuyordum. Nihayet yorgunluktan bitkin düştüm. Cadılar beni takip etmekten vazgeçmişlerdi. Etrafıma bakındım. O zümrüt gibi çimenlerin yerinde dikenler, bülbüllerin yerinde baykuşlar, altın kumların yerinde siyah ve sivri çakıllar vardı.

O an aklıma Buddha geldi. Beni kapının önünde bekleyecekti. Fakat ortalıkta ne kapı, ne de Buddha vardı. Ağır ağır dağdan inmeye başladım. Sonunda bir meydana vardım. Karşımda bir kalabalık belirdi o an. Meydanın doğusunda, başında altın bir taç, elinde kıymetli taşlarla süslenmiş bir asa, üstünde kıymetli elbiselerle Buddha bir tahtın üzerinde oturuyordu. Etrafı, süslü ve parlak elbiseler giymiş, başlan ululuk taçlarıyla süslenmiş insanlarla çevriliydi. İki kişi kollarımdan tutup, beni onun huzuruna götürdü. Buddha büyük bir heybetle ayağa kalktı. Kolunu bana doğru uzattı. Şehadet parmağıyla işaret ederek:

-Ey, sözünde durmayan insan! Ey insan! Ey, kadın yaratılışlı insan! Yazık sana! Sözünde durmadın. İstenilen noktaya varmadın. "Birlik" sarayına girmedin. Mutlak birlikteliğe ulaşmadın. Yokluk tepesine çıkmadın. Ey gafil adam! Git bu yerlerden, git! Önünde diz çöküp, bedenini ve ruhunu teslim ettiğin cadıya, dünyaya git! Sen seçkin bir insan değilsin. Sen bu meclisin eri değilsin. Git! Git ki arzu ejderhası ciğerlerini yesin. Git, git ki hırs

akrebi Nemrut'un beynini kemirdiği gibi seninkini de kemirsin. Git, git ki dünyadan bir köpek eksilmiş olmasın. Git, git ki mert insanların gül bahçesi dolmasın. Git namert! Git!.. Git!., dedi.

Sonra eliyle, taşlara emir verir gibi bir işaret yaptı. Bulunduğum yerdeki taş, toprak, ot, kısacası herşey şimşek hızıyla aşağı doğru akmaya başladı. Nihayet karanlık bir uçuruma yuvarlandım. Bir ıstırap çığlığı, ciğerlerimi parçalayarak, boğazımı yırtarak ve titreyen dudaklarımı hırpalayarak çıktı. Gözlerimi açtım.

Aynalı Baha'nın güleç ve yumuşak yüzü, hüzünlü gözleri gözlerime ilişti. Elindeki maşrapayı bana verdi. İçtim.

Sonra, yeni pişirdiği sade kahveyi ikram etti:

-Evlâdım! Yokluk Tepesi'ne varmak kolay değildir, kolay değil, dedi.

Elimde olmayarak ayaklarına kapandım. Ertesi gün yanına gelmek üzere izin istedim.

-Bu memlekette bulunduğum müddetçe, aramızda geçen şeyleri kimseye söylemeyeceğine söz ver, dedi. Ben de söz verdim. İzin verdi.

Temaşa Bayramı

"Ey Aydınlık! Karanlıkları aydın eyle!"
Zerdüşt

Mezarlıktan çıkıp eve gittim. Annem şaşkın bir hâldeydi. Her gece beni sarhoş olarak görmeye alışmıştı. Her zaman eve sabaha doğru gelirdim. Onu hasta olmadığıma ikna ettikten sonra kendi hâlime bırakıldım. Gördüğüm hayalleri düşündüm ve erkenden yattım. Ertesi sabah çarşıya gittim. Birkaç küçük tencere, tabak, sahan, kaşık ve mangal gibi eşyaların yanı sıra yağ, pirinç, kahve gibi şeyler aldım. Ve mezarlığa gittim. Aynalı Baba kulübesinin önünde oturuyordu. Aldığım hediyeleri reddetmedi. Kahve pişirdi. Bir müddet sohbet ettik. Sonra yemek yedik. Biraz uyuduk. Sonra kahve içtik. Aynalı Baba neyini eline aldı. O güzel sesiyle gazel okuyarak neyi üflemeye başladı.

Bu şuun, âlem Bîsebat-
u bîkıdem Nerde
Havva, Adem? Varsa
aklın ey dedem.

Dem bu demdir, dem bu dem!
Dem bu demdir, dem bu dem!

Yâd-ı mazi bahşeder Hayf-
ü âlâm-ü keder Olma
meşgul-i kader Kimse
kalmaz hep gider.

Dem bu demdir, dem bu dem!
Dem bu demdir, dem bu dem!

Sen gibi bir saile Heyf
değil mi gaile? Olma
meşgul hâl ile Derd-i
istikbal ile.

Dem bu demdir, dem bu dem!
Dem bu demdir, dem bu dem!

Bu hayatta yok vefa
Her günü derd-ü cefa
Sen, ey müştak-ı sefa
Ömrünü etme heba.

Dem bu demdir, dem bu dem!
Dem bu demdir, dem bu dem!

Kim bilir Ethem imiş
Bilmeyen sersem imiş
Gayesi bir dem imiş
Maadası hem imiş.

Dem bu demdir, dem bu dem!
*Dem bu demdir, dem bu dem!**

Bu olaylar ve bu âlem ezelî ve ebedî değildir. Havva ve Adem nerede? Ey dedem! Aklın varsa an bu andır, an bu an. Geçmişi hatırlamak korku, ıstırap ve keder verir. Kaderle uğraşma. Çünkü kimse kalıcı değildir, herkes gidicidir. An bu andır, an bu an. Senin gibi bir dilencinin dert ve sıkıntı ile uğraşması yazık değil mi? Şimdinin ve geleceğin derdiyle uğraşma! An bu andır, an bu an. Bu hayatta vefa yoktur, her günü dert ve eziyettir. Ey huzura can atan! Ömrünü boşa geçirme. An bu andır, an bu an. Bilen kimse Ethem imiş, bilmeyen ise sersem imiş. Ölüm sırasında hayat sadece bir nefesten ibaret olup, geride kalanlar dert ve keder imiş. An bu andır, an bu an. An bu andır, an bu an.

Kısa bir süre sonra neyin sesi hafif ve hoş bir inilti hâlini aldı. O sırada dalmışım.

Yeni bir yer görmeye başladım. Belh şehrinde bir evde bulunuyordum. Yatağımdan yeni kalkmıştım. Odama bir kadın girdi. Bu kadın benim karımmış. Benimle Farsça ile Sanskritçe arası bir dille konuşuyordu. İşin garip tarafı ben bu dili iyi biliyordum. İki kişiden meydana gelmiş bir insandım. Ben, hem ben idim, hem binlerce yıl önce yaşamış bir İranlı. Kadın dedi ki:

-Geç kalıyorsunuz. Artık elbisenizi giyin ki Temaşa bayramını seyredebilesiniz.

Karnımı güzelce doyurduktan sonra elbiselerimi giydim. Elbisem, sırtıma giydiğim uzun bir şal ile belime doladığım bir kuşaktan ibaretti. Başıma sivri bir külah geçirip sokağa çıktım. Telâş içinde yürüyen bir kalabalık gördüm. Onların arasına katıldım. Sokaklardan geçerek bir meydana vardık. Binlerce insan toplanmıştı meydanda. Ortaya büyük bir çadır kurulmuştu. Buraya niye geldiğimi ve ne olacağını bilmediğim için yanımda bulunan adamlardan birisine ne olup bittiğini sormak zorunda kaldım. Cevaben şöyle dedi:

-Bugünden itibaren kırk gün Temaşa bayramı yapılacak. Şimdi ortaya tellâllar çıkıp, herkesi imtihana davet edecek. Herkes birer birer Zerdüşt'ün huzuruna çıkacak. Her kim "hak sözü" söylerse hakikatleri temaşa etmesine izin verilecek. Alnına "Cennetlik" yazılacak. Her kim söyleyemezse bundan mahrum kalacak. Alnına "Cehennemlik" yazılacak. Fakat şunu belirtmeliyim ki iyi işler yapanların alnından bu yazı silinir. Böylece ailesi, akrab» ve dostları sevinçlerinden bayram yaparlar.

Ben, hiçbir şey bilmediğim için doğal olarak bu imtihanı veremeyecektim. Alnıma "Cehennemlik" yazılacaktı. Geldiğime pişman oldum. Eve dönmeye karar verdim. Önceden konuştuğum adama bu düşüncemi söyledim.

-Sakın gideyim deme! Zira hem gelmeyenlerin, hem de gelip imtihanı veremeyenlerin alnına "Cehennemlik" yazısı yazılır, dedi. Zarurete binaen, iyisi mi imtihana gireyim, diye düşündüm.

Tellâllar bağırınca, herkes birer birer, düzenli olarak çadıra doğru yürümeye başladı. Bulunduğum yer çadıra çok uzak değildi. Bu yüzden bir saat içinde çadırın kapısına vardım. Kapıda duran bir nöbetçi herkesi birer birer çadıra alıyordu. Sıra bana geldi, içeri girdim. Zerdüşt büyük bir tahta oturmuştu. Başında altından yapılmış bir taç, üzerinde değerli bir kaftan vardı. Etrafında kırk kadar ihtiyar, saygı ifadesi olarak ellerini göğüslerinde bağlamış, ayakta duruyorlardı. Meclisin azameti karşısında şaşırıp kaldım. Cahillik kusurundan dolayı utanç verici bir duruma düşmemek ve kınanmamak için, içimden dua etmeye başladım. Zerdüşt sordu:

-Nereden geldin?

Kalbime ilham edilen şu cevabı verdim:

-Sebep ve hikmetinden sual olunmayan Allah'tan...

-Niçin geldin?

-Allah, aydınlık ile karanlıkları ayırmak, aydınlık ile âdil, karanlıklar ile kahhar olmayı istedi. Aydınlağa "ben", karanlıklara da "benden başkası" dedi.

-Aydınlığı nedir, karanlıkları ne?

-Aydınlığı Hürmüz, karanlıkları Ehrimen'dir.

-Hangisi üstündür?

-Şu anda her ikisi de eşittir. Ne Hürmüz Ehrimen'e, ne de Ehrimen Hürmüz'e üstünlük sağlayabilir.

-Bu keşmekeşlik nedir, sonu ne olacak?

-En sonunda Hürmüz Ehrimen'e üstün gelecek. Böylece âlem hep aydınlık olacak.

-Sonra ne olacak?

-Allah "hep ben, hep ben" diyecek. "Benden başkası" demeyecek.

-Sen kimsin, kiminsin?

-Ben aydınlıkçıyım (nurcuyum), Hürmüz'e aitim.

Zerdüşt ellerini kaldırdı:

-Allah seni aydınlık kılsın! dedi.

Alnımda, iki kaşımın ortasına kadar inen yemyeşil bir çizgi belirdi. Zerdüşt'ün etrafındaki ulu ihtiyarlar:

-Allah mübarek etsin, Allah mübarek etsin! dediler.

Huzurdan çıktım. Alnımdaki yeşil çizgiyi gören kalabalık büyük bir hürmetle safları açıp bana yol vermekteydi. Çadırın kapısında, yanıma refakatçi olarak verilen rehberin yardımıyla, meydanda hazır bekleyen atlara bindik. Doğuda görülen zümrüt tepelere doğru hareket ettik. Birkaç saatlik yolculuktan sonra bir kervansaraya ulaştık. Günün kalan kısmını orada geçirdik. Ertesi gün sabahleyin uyandırıldık. Rehberim beni bir odaya götürerek dedi ki:

-Çok büyük bir savaşa girmek üzeresin. Kılıç, kalkan, gürz gibi savaş âletlerini kullanmakta maharetin var mı? Bir deneyelim.

Bu oda türlü türlü silâhlarla doluydu. Rehberim bana bir zırh giydirdi. Elime bir gürz almamı işaret etti. Ben kendimde büyük bir kuvvet ve maharet hissediyordum. Gürz ve kılıç kullanmada rehberimin takdirini kazandım. Orada bulunan silâhların en iyilerinden birer takım aldıktan sonra kanatlı atlarımıza bindik. Akşama kadar uçtuktan sonra yüksek bir dağın eteklerine vardık. Dağ o kadar yüksekti ki tepesi görülmüyordu. Sanki tepesi gökleri yarmış, uçsuz bucaksız yükseklerde kaybolmuştu. Rehberime bu dağın adım sordum.

-Fark dağı, dedi.

O geceyi dağın eteklerinde geçirdik. Güneşin doğusuyla birlikte atlarımıza bindik. Bu kez, dağın tepesine doğru uçuyorduk. Atlarımız hayal bile edilemeyecek kadar hızlıydı. Sonunda dağın tepesine vardık. Buradaki manzara, hiç kimsenin görmediği, görmeyi de hayal edemeyeceği türden bir manzaraydı. Meydan dünya kadar genişti. Bu meydanın sol tarafında bulunanlar, karanlık gecelere aydınlık dedirtecek kadar karanlıktı. Sağda bulunanlar ise ışığı sönük bırakacak kadar parlaktı. Gözlerimiz, akıl sır ermez bir şekilde, bu ışığa dayanabildiği gibi, o cehennemi karanlığı da sanki aydınlıkmış gibi göre-

biliyordu. Mahşer meydanını andıran bu yerde sayısız insan toplanmıştı. Bunların bir kısmı sağda, yani aydınlık denizinde; diğer bir kısmı solda, yani karanlık deryasında bulunmaktaydı. Meydanın ortası boştu. Bu boşluğun iki ucunda, iki taht kurulmuştu. Aydınlık taraftaki tahtın üzerinde Hürmüz oturmakta, o güzel yüzünden çıkan parıltılar o müthiş aydınlığa rağmen farkedilmekteydi. Karanlık tarafta bulunanın üzerinde en korkunç mahlûktan daha korkunç, en çirkin cadıdan daha çirkin Ehrimen oturmaktaydı. Fakat bir de bu tahtların üstünde, gökte asılı gibi duran bir taht vardı ki onların azametini solda sıfır bırakıyordu.

Biz meydana vardığımız vakit doğruca Hürmüz tarafına geçtik. Biraz sonra meydanda müthiş bir gürültü patlak verdi. Her ağızdan:

-Bakın, bakın! Allah'ın emri yere indi, sözleri çıkıyordu.

Gökyüzünde asılı duran tahtın üstünde, insanın hayal edebileceği bütün güzellikleri kendinde toplamış ayakta duruyor ve elinde bir küre tutuyordu. Bu kürenin doğusu aydınlık, batısı karanlıktı. Aydınlık ile karanlık arasında öyle bir denge vardı ki, ne aydınlık karanlığa, ne de karanlık aydınlığa karışıyordu.

Sağ taraftaki kalabalık:

-Ya Rabbî! Ya Rabbî! Karanlıkları kaldır, diye bağırdılar.

Sol taraftakiler ise:

-Ey karanlık! Gücünü göster, diye bağırıp çağırıyordu.

Mucizevî bir şekilde, uzak ve yakın her kulağa gelebilen tatlı bir sesle nur yüzlü peri şöyle dedi:

-Bu meydan, adalet ve imtihan meydanıdır.

Bunun üzerine herkes derin bir sessizliğe gömüldü. Her iki taraf da kendinden geçercesine dua etmeye başladı.

Her iki tarafa da büyük bir sessizlik hakim olmuştu. O sırada Hürmüz ayağa kalkıp şöyle bir konuşma yaptı:

-Ey insanoğlu! Allah sizi kendi gibi nur olasınız diye yarattı. Sizi bütün yaratıklara üstün kıldı. Size her türlü nimeti ihsan et-

ti. Fakat sizi, nur iken karanlıklarla karıştırdı, ruh iken cesetle birleştirdi. Bunu, sevmediği karanlıkları, sevdiği aydınlık ile ortadan kaldırasınız diye yaptı. Ey insanoğlu! Nur benim. Bana gelin, benim olun. Ben olun. Nurun gereği olan güzel huylarla ahlâklanın. Allah'ın emirlerini tutup, yasaklarından kaçının. Başkalarını nefsinize tercih edin. Kin, kıskançlık, nifak, hiddet, düşmanlık, hırs ve haset gibi karanlığa özgü sıfatlardan kurtulun. Her durumda Allah'a şükredin. Verdiklerine kanaat edin. Kısacası bu imtihan dünyasından nur olarak aynim ki, nurlar âlemi sonsuza dek karargâhınız olsun.

Hürmüz oturdu. Ehrimen ayağa kalktı. Şöyle bir konuşma yaptı:

-Ey insanoğlu! Uyanık olun. Yaratılışınızın gereklerini iyice düşünün. Şairane sözlere uyup da ömrünüzü heba etmeyin. Gülün, eğlenin, hayattan zevk alın. Yiyin, için. İyice bilin ki, bu dünyada insanın yalnızca iki amacı vardır. Gerisi yalandır. Bunların birincisi kibir, ikincisi şehvettir. Bu iki amaca insanı sevkeden benliktir. Bu iki amaca ulaşmaya çalışın. Nefsinizi herşeye tercih edin. Basit bir zevkiniz için binlerce insanı harcamaktan çekinmeyin. Yaratılışınızın icabı budur. Doğanın yasası da budur: Küçük kuşlar böcekleri, büyük kuşlar küçük kuşları yiyor. Büyük kuşları da açlık ve soğuk mahvediyor. Bir böcek tohumlan yiyor. Onu da başka bir hayvan yiyor. O hayvanı da bir diğeri yutuyor. Bir koyun otları yiyor, siz de koyunu yiyorsunuz. Bu âlem herşeyin birbirini yemesi ve yok etmesi için kurulmuştur. Herşey birbirinin düşmanıdır. Başkalannın keskin dişlerine yem olmaktan kurtulanlan da birgün "ölüm" denen korkunç yaratık yutuyor. İşte gerçek budur. Palavralara inanmayın. Benliğinizden başka varlık, zevkinizden başka amaç tanımayın.

Bunun üzerine Hürmüz yavaşça ayağa kalktı:

-Ey insanlar! Ehrimen denilen alçağı, kovulmuş şeytanı dinlemeyin. Söyledikleri yalandır. Gerçek kulluk, kibir denilen yalancı zevke oranla büyük ve gerçek bir zevktir. Nice manevî zevkler vardır ki, şehvet onların yanında tiksinilecek bir şey gibi

kalır. Ehrimen'in dediği nefs, hayvanlara özgü bir içgüdüdür, insan nefsi, ahlâkî kurallara göre düzenlenmelidir. İnsan, doğa bahçesinde yetişmiş güzel bir çiçektir. Fakat akıl denilen büyüleyici bir koku ile diğer çiçeklerden ayrılır. Hayvanlar âleminde geçerli olan kanunların çoğu insana uyarlanmış ve saptırılmıştır. Bunlara kulak asmayın! dedi.

Bu defa Ehrimen öfkeyle söze başladı:

-Hürmüz yalan söylüyor. Sizi, birtakım uyduruk kanunların, hayalî kaidelerin esiri, acizlik ve itaatte en aşağı hayvanlardan daha aşağı yapmak istiyor. Zaten üçbeş günlük zevkiniz var, sizi bundan da alıkoymak istiyor. Dinlemeyin! Allah'ın dalkavuğu olan Hürmüz'ü dinlemeyin! dedi.

Her ikisi de birbirini yalanlamaya devam etti. Sonunda birbirine saldıracak kadar ileri gittiler. O sırada, onların üstündeki tahtta oturan peri elindeki küreyi uzatarak:

-Henüz sıra size gelmedi. Boşuna uğraşmayın. Çarpışma size tâbi olanlar arasında olacaktır, dedi.

Bunun üzerine Hürmüz:

-Beni seven meydana çıksın, dedi.

Aynı sözü Ehrimen de söyledi. O sırada ben de, sağ taraftaki savaşçılara katıldım. Geceyi orada geçirdik. Çok güzel ikram ve hürmet gördük.

Ertesi sabah erkenden dümbelekler ve davullar çalınmaya başladı. Ehrimen taraftarı bir er meydana çıktı, kendisiyle çarpışacak bir er istedi. Bizim taraftan biri karşısına çıktı. Bu şekilde, on gün boyunca iki taraftan yirmi kadar savaşçı ortaya çıkıp, birbiriyle savaştı. Bazen Ehrimen tarafı, bazen de bizim taraf galip geliyordu. Çarpışma hergün devam ediyordu. Böylece her iki taraftan da birçok insan öldü. Yedinci gün, bizim taraftan çıkan bir savaşçı akşama kadar kim karşısına çıktıysa yendi. Ehrimen tarafından yirmi kişiyi öldürdü. Bizimkilerin sevincine diyecek yoktu. Ehrimen'in çıkardığı savaşçıların birer birer yere serildiği görüldüğü zaman bizim tarafta zafer davulları çalmıyor, sesler göklere çıkıyordu: "Allah bereketini artırsın!"

O gece bizim tarafın casusları ertesi gün, bugüne kadar hiç yenilmemiş bir savaşçının meydana çıkacağını haber verdi. Herkes telâş içindeydi. Rehberimle beraber casuslardan birinin çadırına gittik. Casusla uzun uzadıya sohbet ettik. Ertesi gün meydana çıkacak Ehrimen taraftan savaşçının adının "Nifak" olduğunu öğrendik. İşin garip tarafı Nifak denen bu şeytan kıyamete kadar yaşamaya mahkummuş. Onu öldürmek mümkün değilmiş. Herkeste görülen telâşın sebebi buymuş. Ben de son derece meraklandım. Sabaha kadar rüyamda garip çarpışmalar gördüm.

Ertesi sabah kös ve dümbelekler çalınmaya başlayınca Nifak meydana çıktı. Heybetli bir görünüşü vardı. Baştan ayağa çelik zırhlara bürünmüş, iri bir ata binmişti. Meydanda atını oynatarak:

-Kendine güvenen bir yiğit yok mu? Ben öyle bir savaşçıyım ki, keskin kılıcım, zırhlara bürünmüş nice kafaları koparmıştır. Ben öyle bir yiğidim ki, sivri okum nice göğüsleri delmiştir. Var mı benim karşıma çıkacak? Canından bezmiş, dünyasına küsmüş kim varsa çıksın ortaya!., diye meydan okudu.

Nifak'ın eline düşenin naneyi yiyeceğini herkes biliyordu. Buna rağmen, Hürmüz'e sadık bir savaşçı ortaya çıktı. Bir saniye sonra yere serildi. Daha sonra otuz kişi sırayla ortaya çıktı. Otuzu da öldürüldü. Nifak üç gün meydanda kaldı. Bu üç günün herbirinde otuz-kırk kişiyi öldürerek büyük bir zafer kazandı. Dördüncü gece bizim tarafta büyük hazırlıklar görülüyordu. Herkesin yüzündeki hüzün gitmiş, yerine ümit ışığı gelmişti.

Rehberime bunun sebebini sordum. Bana:

-Yarın Hürmüz'ün en gözde kullarından ve en çok sevdiklerinden biri olan Muhabbet adlı yiğit çıkacak meydana. Bu lânetli Nifak'a ondan başkasının galip gelemeyeceği anlaşıldı. Bu gece Hürmüz'ün vezirlerinden biri olan Salah gelip bir konuşma yapacak, dedi.

Gece yarısı Salah denilen yaşlı zat geldi. Hak ve hakikat için herkesi canını feda etmeye çağırdı. Sonunda dokunaklı bir dua okudu. Ertesi sabah Nifak adlı şeytan ortaya çıktı. Sinsi sinsi gülerek:

-Bugün canından bezmiş kimse yok mu? Meydan niçin boş? Kendini yiğit zannedenler nerede? diye bağırdı.

Hürmüz taraftarlarının tekbirleri arasında Muhabbet meydana çıktı. Nifak adlı şeytan Muhabbet adlı yiğidi görünce, gözleri öfkeden kan çanağına döndü.

-Üç gündür seni bekliyorum. Nihayet gelebildin. Gebermeye hazır ol! dedi.

Muhabbet etkileyici bir nâra attı.

-Beni bilen bilir. Bilmeyen öğrensin ki ben Muhabbet yiğidim. Arslan gibi pençelerim yürekleri parça parça eder, iri pazularım kafaları kopanr. Ey Nifak! Sen de gayet iyi bilirsin ki ben ne zaman meydana çıksam seni tepelerim. Yeter artık ettiklerin. Gebermeye hazır ol! dedi.

Nifak:

-Doğru, daha önce beni yendin. Fakat bu sefer senin canını okuyacağım, dedi.

Muhabbet ise:

-Bunu aklından bile geçirme. Muhabbet her zaman Nifak'a galip gelecektir, diye karşılık verdi.

Sonra her ikisi de birbirine hücum etti. Kılıçlar kalkanlara çarptıkça ateşler çıkıyordu. Akşama kadar dövüştüler ama birbirini yenemediler. Ertesi gün, büyük bir azim ve kararlılıkla yine birbirine hücum ettiler. Fakat yine üstünlük sağlayamadılar. Üçüncü gün, güneş tam tepedeyken Muhabbet bir arslan gibi ileri atılıp, bir vuruşta Nifak'ı yere serdi. Bunun üzerine Hürmüz taraftarlarının sevinç çığlıkları semaya ulaştı. Ehrimen taraftarlarının öfkesi âlemi titretti. O gün Muhabbet yiğit aşkama kadar otuz kişiyi daha tepeledi. Tam yedi gün, cenk meydanında karşısına çıkanların anasını ağlattı. Yedinci günün gecesi, casuslarımızdan, ertesi gün Ehrimen tarafından, çok meşhur bir savaşçının meydana çıkarılacağını öğrendik. Güneşin doğusuyla birlikte sol taraftan bir gürültüdür koptu. Bu kez meydana çıkan Ehrimenli,

çok uzun boylu, çok heybetli, dev gibi birisiydi. San bir deveye binmişti. Elinde insan kafası büyüklüğünde bir gürz vardı. Meydanda bir tur attı.

-Ey Hürmüz Taraftarları! Hanginiz karşıma çıkacak? Bana Gazap Pehlivan derler. Şimdiye kadar, karşıma çıkıp da canlı kalan çok azdır, dedi.

O gün karşısına Muhabbet çıktı. Kahramanca savaştı. Fakat üçüncü gün, ikindi vaktinde Gazap Pehlivan bir gürz darbesiyle onu yere serdi. Henüz ölmemişken, dişleriyle vücudunu paramparça etti. Kalbini çıkarıp Ehrimen'in önüne attı.

-En büyük düşmanlarımızdan biri olan Muhabbet'in kalbi işte ayaklarınızın altında, onu bir güzel çiğneyin! dedi.

Bu dehşet verici manzara, bu feci ölüm karşısında içimiz kan ağlıyordu. Ehrimen taraftarları ise sevinçten uçuyordu.

Temaşa Bayramı denilen bu garip bayram başlayalı tam otuz sekiz gün olmuştu. Gazap'ı, bizim taraftan henüz mağlup eden olmamış, Hürmüz ile Ehrimen'in tahtının üstündeki tahtta bulunan meçhul kişinin elindeki kürenin sağ tarafını karanlık kaplamaya başlamıştı. Ehrimen tarafı galip gelmek üzereydi. Hürmüz'ün veziri Salah yanımıza geldi. Gazap'ı ancak Hikmet Pehlivan'ın öldürebileceğini söyledi. Hürmüz'ün, ertesi gün, onun meydana çıkmasını emrettiğini dile getirdi. Bayramın bitmesine iki gün kalmıştı. Hikmet Pehlivan'ın galip gelmesi için dua etmemiz istendi. Çadırımıza döndüğümüzde rehberim gayet ciddî bir tavırla:

-Hikmet Pehlivan'ın kim olduğunu biliyor musun? dedi.

-Hayır.

-O sensin. Bu gece, uyku zamanı değildir. Yarın Gazap ile çarpışacaksın. Geceyi ibadetle ve kılıç tahiniyle geçireceğiz.

Hayretimden donakaldım. Bana bu kadar önemli bir görev verileceğini aklımın ucundan bile geçirmemiştim. İsmimin Hikmet Pehlivan olduğunu da bilmiyordum. Ancak, böyle mukaddes bir dava uğrunda, Gazap gibi büyük bir düşmanla çarpışacağım için, kendimde büyük bir azim ve güç hissetmeye başladım.

Kendimin, dolayısıyla da bu mukaddes davanın yenik düşmemesi için sabaha kadar Allah'a dua ettim. Bu arada rehberim bana vuruş teknikleri öğretti. Sabah namazı vaktinde zırhımı giydim. Rehberim belime bir kemer taktı. Alnımdan öptü ve gözyaşları içinde benim için dua etti: Güneşin doğusuyla birlikte atıma bindim. Gazap ortaya çıktı. Ben de karşısına dikildim. İsmimi sordu:

-Hikmet Pehlivan, dedim.

Bana:

-Behey zavallı! Senin gibi mazlum ve kendi hâlinde bir salak, benim gibi kükremiş bir arslanla çarpışabilir mi? Haydi, defol git! Sen zararsız bir bunaksın. Senin kanını dökmek bana yakışmaz, dedi. "

Ben de cevaben:

-Beni alt edeceğini hiç sanmıyorum. Acaba zirzopluğuna mı güveniyorsun? Bilmez misin ki, ben seni yenemeyecek durumda olsaydım karşına çıkarılır mıydım? Haydi, kes tantanayı. Gebermeye hazır ol! dedim.

Gazap bu konuşmama çok kızdı:

-Vay! Kafayı bulmuşsun sen galiba. Saçmalıyorsun. Haydi öyleyse!., dedi ve üzerime hücum etti.

Bu heybetli devin öldürücü darbelerinden kurtulmak için çok çevik olmak zorundaydım. O kadar azimliydim ki, sanki kuş gibi uçuyordum. Akşama kadar uğraştık. Bana bir darbe bile isabet ettiremedi. Ancak ben de ona birşey yapamadım. Akşamleyin biraz dinlendikten sonra geceyi dua ederek geçirdim. Sabaha karşı rehberim bana bazı talimatlar verdi. Güneşin doğusuyla birlikte meydana çıktım. Gazap öfkeden köpürüyordu. Etrafımda fırıldak gibi dönerek:

-Dün elimden kurtuldun. Fakat bugün kurtulamayacaksın, dedi.

Saldırma pozisyonu aldı. O sırada ben, rehberimin öğrettiği taktik icabı:

-Aman Allahım! Kafandaki de ne? dedim.

Bunun üzerine elini başına götürdü. Ben o an, zırhsız olan koltuğunun altından kalbine doğru kılıcımı sapladım. Gazap korkunç bir çığlık atarak yere düştü. Ağzından kan gelmeye başladı. Ehrimen taraftarlarının öfkeli çığlıkları göklere çıkıyordu.

-Hikmet, Gazap'ı hileyle öldürdü, diyorlardı.

Meçhul perinin elindeki küre baştan başa nur olmaya başladı. Bizimkilerin sevinç çığlıkları dünyayı kapladı. O gün öyleye kadar birçok Ehrimenliyi tepeledim. Fakat öğle üzeri karşıma peçeli bir pehlivan çıktı.

Beyaz bir file binmiş olan bu pehlivanın ortaya çıkmasıyla Ehrimen'in yüzünde hınzırca bir gülümseme belirdi. Hürmüz buna son derece üzüldü. Meçhul periye seslenerek:

-Efendim! Amacın nuru yok etmek mi? Merhamet!.. Merhamet!.. Merhamet! dedi.

Meçhul Peri:

-Bu, Ehrimen'in hakkıdır. Ne yapalım. İstediğini çıkarır, cevabını verdi.

Ehrimen gülüyordu. Hürmüz üzüntüyle boynunu büktü.

-Emir senindir, dedi.

Yenileceğime işaret eden bu konuşmayı herkes gibi ben de duyuyordum. File binmiş olan pehlivan mağrur bir şekilde meydanı dolaştı. Gök gürültüsünü andıran bir nâra attı.

-Ey benim gücümü inkâr eden gafiller! İyi bilin ki ben pehlivanlar pehlivanı, yiğitler yiğidi Nefs-i Emmare'yim. Şimdiye kadar yenemediğim hiç kimse olmadı. Beşbin değişik şekle girerim ben. Bin türlü silâhım vardır. (Bana dönerek) Ey miskin Hikmet! Gel kendi rızanla teslim ol! Seni hizmetçi olarak kullanayım. Sen aptal ve aciz bir mahlûksun. Benim gözümde bir sinek kadar değerin yok. Fakat nedense seni severim. Çünkü senin bana hizmetin dokundu. Haydi, teslim ol da kurtul! dedi.

Cesaretimi toplayarak, bu teklifi kabul etmedim. Bunun üzerine:

-Ey Hikmet! Bendeki şu silâhlara bak. Rehberinin sana öğrettiği alçakgönüllülük, ilim, kanaat, ihtiyat, ağırbaşlılık, sabır ve

hile numaralarını başkaları gibi yutmam ben. Onların herbirine karşı kin, hiddet, düşmanlık, nefret, şehvet gibi bir sürü numara var bende. Gel, kendine yazık etme! dedi. Yine yanaşmadım.

-A zavallı! Ne düşünüp duruyorsun. Senin vuruşların beni etkilemez. Seni bir saniyede mahvederim. Bu benim için bir çocuk oyuncağı, dedi.

Yine reddettim. Bunun üzerine çarpışma başladı. Ben bildiğim numaraların hepsini yaptım. Hiçbir etkisi olmadı. Nefs-i Emmare beni adam yerine koymuyor, hâlime gülüyordu. Nihayet "Güçlü Azim" adındaki bildiğim en son öldürücü vuruşu yapmaya karar verdim. Emmare'nin sol tarafına geçtim. Vurmaya uygun bir pozisyon aramaya başladım. Emmare davayı çaktı.

-Ya! Demek beni öldürmek istiyorsun. Dur öyleyse! dedi. Tam kılıcı böğrüne sokacağım sırada yüzündeki perdeyi kaldırdı. Hayal bile edilemeyecek bir güzellik gözlerimi kamaştırdı. Kılıç elimden düştü. Emmare beni kemerimden tutup, filin üzerine aldı. Ve, Ehrimen'in huzuruna götürdü.

-Ey Ehrimen! Hikmet'i öldürmedim. Esir aldım. Mutfakta soğan soyar. Tam ona göre bir iş bu, dedi.

Bu espriye Ehrimen kahkahalarla güldü. Hürmüz'ün gözlerinden yaşlar boşalıyordu. Küredeki nur yavaş yavaş yok olmakta, her tarafı karanlık kaplamaktaydı. Ehrimen taraftarları galip gelmişti. Sol taraftaki kalabalık:

-Karanlıklar! Karanlıklar! Aslolan karanlıklardır. Onları yendik, diye bağırıyordu.

Bizim taraf ise:

-Sana hamdolsun! Sana hamdolsun! Ey nurların nuru! Nurunu kaldırma! diye yalvarıyordu.

Hürmüz, Nur Perisi'nin önünde secde etti.

-Ey yaptığından mesul olmayan eşsiz Tanrı! Medet senden! Medet! Senin başın için, senin hakkın için... dedi.

Hürmüz başını secdeden kaldırmıyordu. Ehrimen ise başını göğe doğru kaldırmıştı. Karanlık, küreyi öyle kaplamıştı ki yalnız-

ca nokta kadar bir aydınlık kalmıştı bir köşesinde. O sırada uzaklardan bir ses duyulmaya başladı. Bu ses erkeksi olduğu kadar hoş, hoş olduğu kadar erkeksiydi. Şarkı söylüyordu. Sonunda karanlıklar arasından, yüzündeki nurla etrafı aydınlatan bir süvari göründü. Dört ayaklı, alnı boynuzlu, kanatlı, koyu yeşil bir ejderhaya binmiş olan bu süvari, bir güzellik abidesiydi sanki. Kestane rengine yakın, daha doğrusu bazen siyah, bazen kırmızımsı görünen kıvırcık saçları omuzlarına dökülüyordu. Başında kıymetli taşlarla süslü bir taç, üzerinde yeşil renkli ipek bir elbise vardı. Şarkı söylüyordu. Biz de ürkek ürkek o ilâhî sesi dinliyorduk:

Ben oyum ki satvetimden kâinat lerzandır, Ben
oyum ki zür – i bâzum hakim – i hercandır.

Ben oyum ki her kim olsa serfuru eyler bana,
Hâki payim secdegâh-ı zümre-i insandır.

Ben oyum ki sîret-i merdîde yoktur benzerim,
Hadimin – i barigâhım zümre – i merdandır.

Ben oyum ki mizan-ı adlimde müsavi cümle halk,
Şehinşahlarla gedalar bence hep yeksandır.

Hasılı şimşir – i izz – ü kudretiyim lyzid'in,
*Aşkım ben, satvetimden kâinat lerzandır**

Bu güzel ses, bu tatlı nağmeler her iki tarafı da mest etmişti. İşin garip tarafı, Ehrimen taraftarları da bizimkiler kadar zevk al-

"Ben o kimseyim ki, gücümden kâinat titrer. Ben o kimseyim ki, bileğimin gücü her canlıya hükmeder. Ben o kimseyim ki, kim olursa olsun bana baş eğer. Ayağımı bastığım toprak insanların secde yeridir. Ben o kimseyim ki, yiğit yaratılışlı insanlar arasında bile benzerim yoktur. Yiğit kimseler kapımın hizmetçileridir. Ben o kimseyim ki, adalet terazimde herkes eşittir. Bence, cihana hükmeden padişahlar ve fakirler aynı derecededir. Kısacası ben, lzid'in kuvvet ve kudret kılıcıyım. Ben aşkım, gücümden kâinat titrer."

mıştı bundan. "Aşk" adındaki bu pehlivan bize yaklaştıkça nur perisinin elindeki küre aydınlık kazanmakta, nur, karanlığı kovmaktaydı. Pehlivan meydanın ortasına geldiği zaman küre tamamen aydınlanmış ve âlemden karanlık kalkmıştı. Nefs-i Emmare ve onun esiri olan ben meydanda bulunuyorduk. Aşk, ejderhasını bize doğru çevirdi. Gayet tatlı ve laubali bir tavırla:

-Ey Emmare! Bana da karşı duracak mısın? dedi. Emmare,

ona karşı büyük bir hürmet göstererek filden yere indi. Aşk'ın önünde diz çöktü.

-Sen herkesin olduğu gibi benim de efendim ve velinimetimsin. Aczimi ilân ederek, işte secde ediyorum sana, dedi.

Aşk, beni serbest bıraktı. Gülerek:

-Haydi! Koca aptal Hikmet, git, rahatına bak! dedi.

Meydanda yalnız Aşk kaldı. Ejderhasından indi. Elleri göğsünde olduğu hâlde, oldukça yavaş ve ölçülü adımlarla nur perisine doğru yürümeye başladı. Onunla arasında üç adım kadar mesafe kaldığı zaman:

-Ey, Nur Perisi! Yalnız senin kulunum, dedi ve secdeye kapandı. Sonra:

-Ey Hürmüz! Ey Nur! Selâm olsun sana! Zira, karanlıkların değeri seninle bilindi, dedi.

Daha .sonra Ehrimerı'e:

-Ey Ehrimen! Ey karanlık! Selâm olsun sana. Zira, nurun değeri seninle bilindi, dedi.

Sonra meydanın ortasına doğru yürüdü. Ellerini semaya kaldırdı. O sırada kürenin yarısı aydınlık, yarısı karanlık oldu. Âlem eski hâline döndü. Bu arada her iki taraf da, bağlı bulunduğu efendinin elini öpmekteydi. Hürmüz ve Ehrimen tahtlarından inmişler, yan yana gelmişler, sanki kardeş gibi el sıkışmışlardı. Nur Perisi bu durumu gülerek seyrediyordu.

Hürmüz'ün elini öptüm. Yüzüne baktım. Bir de ne göreyim!..

Hayretimden, bir çığlık koparıverdim. Gözlerimi açtığımda Aynalı Baba'nın gülümseyen çehresini gördüm.

Daimî Dönüşüm

"*Ey Daimî, Ey Dehrî, Ey Evvel, Ey Ahir,*
Ey Zahir, Ey Bâtın! Sesimi duy!
Kulun Zekeriya'*yı duyduğun gibi.*"
Hazret-i Şâzelî

Bugün de, geçen iki günde olduğu gibi ney sesiyle mest oldum. Kendimi on iki yaşında bir çocuk olarak görüyordum. Büyük bir şehrin geniş bir caddesinde bulunan güzel bir evde oturuyordum. Henüz uyanmamıştım.

Güneşin parlak ışıkları, Tanrının güzellik nurunun yansıması olan eşyayı yeni yeni okşamaktaydı. Yataktan kalkacağım sırada odanın kapısı açıldı. Bir hizmetçi, babamın beni beklediğini söyledi. Kalktım, hizmetçiyi takip ederek yürümeye başladım. Büyük bir odaya girdik. Babamla karşılaştım. Babam yüz on yaşlarında yaşlı bir ihtiyardı. Sanskritçe konuşuyorduk. Babam dedi ki:

-Oğlum, on iki yaşına bastın. Artık kendini ve kâinatı öğrenme zamanın geldi. Seni büyük bir üstada götüreceğim. Varlığın sırrını anlama çağma geldiğin için üç gün, üç gece şenlik yapacağım. Sen bu şenlikte hizmet edeceksin. Orada sana rehber olacak bir adam göreceksin, dedi.

Gerçekten tantanalı, gösterişli bir şenlik başladı. Birinci gün bütün Brahmanlar ve asiller, ikinci gün asker ve tüccarlar, üçün-

cü gün fakirler bu şenliğe davet edildi. Üçüncü gün, seksen yaşında bir fakir benim rehberim oldu. Dördüncü gün babam bizi erkenden yola çıkardı. Rehberim bir eşeğe bindi. Ben ise arkasında yaya yürüyordum. Rehberim:

-Oğlum! ilim ve hikmetin değerini anlaman gerekiyor. Bu yüzden yaya yolculuk yapacaksın. Karşılığında yüksek ücret ödenmeyen birşeyin değeri anlaşılmaz, dedi.

İlk günlerde çok sıkıntı çektim. Fakat yavaş yavaş alıştım. Kırk günlük bir yolculuktan sonra bir kulübenin önünde durup, biraz dinlendik. Rehberim beni elimden tutarak kulübeye soktu. Kulübede su ile dolu bir çanak vardı. Rehberim beni doğuya döndürerek, çanağı önüme koydu.

-Ey Brahma! Ey gerçek varlık! Ey en büyük nur! Varlığının basamaklarını, ruhunun derecelerini göster! diye dua etti.

Anlayamadığım birtakım sözler mırıldandı. Kulübeden çıkıp kapısını kapadı. Her taraf kapkaranlık olmuştu. Yalnızca, önümdeki çanakta duran suyun parlaklığını görebiliyordum. Rehberimin tembih ettiği şekilde yalnızca suya bakıyordum. Kısa bir süre sonra nereden geldiğini bilemediğim gizemli birşey işitmeye başladım, işittiğim ses miydi, inilti mi, ilham mı, vehim mi, işaret mi? Hangi dildendi? Nasıl birşey olduğunu bilmiyorum. Bunu tarif etmem imkânsız.

Aklım ya da kalbim bu harfsiz cümleleri, bu titreşimsiz sesi şöyle anlıyordu.

Ey dayf-ı bezm-i vücud
Anla nedir sırr-ı şuûn

Yok dem – i vahdette hudud

Her ne desen nâmı ânın
Cümlede o nokta-i nihan
Kâhi esir, kâhi cihan
Mevt-ü hayat camı ânın

Kâhi güneş, kâhi kamer
Kâhi matar, kâhi sehap
Kendi ateş, kendi şehap
Kendi gece, kendi seher

Kâhi hacer, kâhi nebat
Kâhi nemi, kâhi esed
Kendisi ruh, kendisi cesed
Kendi hayat, kendi memat

Devr ile adem olacak
Kendini kendinde bulur
Mutlak iken, nokta olur
*Adem imiş mazhar-ı Hak**

Çanaktaki su yavaş yavaş parlaklığını kaybetti. Her taraf kapkaranlık oldu. Hiçbir şey göremez oldum. Buna rağmen garip bir seyre koyuldum. Hangi organımın gördüğünü tayin etmekten acizdim. Kendimi kontrol ediyor fakat bu durumdan hiçbir şey anlayamıyordum. Yalnız görüyordum. Bunu anlatmak mümkün değil. Sonsuza bakıyor, sonsuz bir meydan görüyordum. Sanki bir saniyede milyonlarca kilometre uzaklıktaki yerleri gezip gördüğüm hâlde sabit bir noktada duruyordum. Duygu ve idraki paramparça eden bir azamet, vicdanı mahveden bir gerçek görün-

"Ey varlık âleminin misafiri! Gerçeklerin sırrının ne olduğunu anla. (.........) Vahdet anının sının yoktur. Söylediğin herşey onun adıdır. Çünkü herşeyde gizli olan nokta odur. Bazen fezayı dolduran cevherdir, bazen cihandır. Ölüm ve hayat onun kadehidir. Bazen güneş, bazen aydır. Bazen yağmur, bazen buluttur. Ateş de kendi, alev de kendidir. Gece de kendi, seher de kendidir. Bazen taş, bazen bitkidir. Bazen karınca, bazen arslandır. Ruh da kendisi, ceset de kendisidir. Hayat da kendisi, ölüm de kendisidir. Zamanla yok olunca, kendini kendinde bulur. Mutlak iken nokta olur. Yokluk, Hakk'm kudret eserlerinin göründüğü yerdir."

meye başladı. Yapıp yapmadığımı bilemediğim bu yolculukta kendimi kaybettim. Bir an hiç oldum.

Kısa bir süre sonra bu sonsuz meydanı iyice fark etmeye başladım. İzahı mümkün olmayan garip bir duygu ile herşeyi içimde duymaya başladım.

içinde kaybolduğum bu uçsuz bucaksız meydanı sanki ben kaplamıştım. Sonunda bir yorgunluk hissettim. Görünmez birşey çıktı ortaya. Aslında görünürde hiçbir şey yoktu. Ne aydınlık, ne karanlık, ne de herhangi birşey... Hiç!.. Fakat ben birşeyin var olduğunu hissediyordum. Bu şey, bir anda sabahın ilk vakitlerindeki gibi bir ışık oldu. Bu zayıf ışık, kalbim gibi titriyordu. Bu hoş varlığın gizli müezzini, harflerden meydana gelmeyen bir sesle ezan okuyordu. Bu ses, İsrafil'in sûrundan çıkan sese benziyordu.

Allahu ekber! Allahu ekber! Ey
sırr – ı vücud – ı bîvücud!
Marufsun amma bilinmezsin
Zahirsin amma görünmezsin.

O sırada saatler, seneler, asırlar bir an idi. Bir anda milyonlarca asır geçti. Yorulmuş gibi oldum. Gözlerimi kapadım. Bir an hiçbir şey göremedim. Gözümü açtığım anda, avcuma sığacak kadar küçük bir âlem gördüm. Bu gezinti esnasında bir yer dikkatimi çekti. Bu yer, tamamen su ile kaplı bir küreydi. Suya baktığım anda, akıl almaz bir güç beni oraya doğru çekti. Ilık suyun içine girer girmez kendimi milyonlarca canlıyı içimde toplamış gibi hissettim. Bu canlıların ne organları, ne de belli bir şekilleri vardı. Milyonlarca odası olan bir hapishaneye benzeyen bu canlıların varlığına bağlı olmaktan kendimi kurtarmaya çalışıyordum. Fakat bir türlü başarılı olamıyordum. Milyonlarca sene devam

"Allahu ekber! Allahu ekber! Ey varlığın vûcutsuz sırrı! Bilinensin ama bilinmezsin. Görünensin ama görünmezsin."

eden bu durum içerisinde, hapishane vazifesi gören bu odalardaki canlılarda garip değişiklikler meydana geliyordu. Fakat benim canımı sıkan şey bu canlıları bünyemde topladığım hâlde onların dışında olmak değildi. Kendimi onlarda hapsolmuş hissetmemdi. Akıl ve idrak bir yana, her türlü duyumdan uzaktım sanki. İçlerine hapsedildiğim bu canlılar, türlü türlü şekillere giriyorlardı. Benim için bir gün hükmünde olan binlerce yüzyılın geçmesiyle her şekil başka bir gelişim gösteriyordu. Su içinde hapsedilmiş olduğumdan, gözlerimin garip görüşünden ve kulağımın sağırlığından rahatsız oluyordum. Ben bu durumdayken, ne kadar zaman geçti, neler olup bitti bilmiyorum. Birden kendimi, karadaki birçok canlının vücudunda gördüm.

Temiz havanın ciğerlerime doluşunu hissettikçe, zevkten dört köşe oluyor, milyonlarca bedende koşup oynuyordum. Belli belirsiz, fakat gerçek bir sevgi tüm bedenlerimi kaplamıştı. Her ne kadar gördüklerimi tam olarak anlayamıyorsam da, onların varlığını hissediyor, zararsız olanlarını seviyordum. Her an, milyonlarca bedenim işe yaramaz hâle geliyor, şekil değiştiriyor, toprak oluyordu. Fakat onların yerine milyonlarcası ortaya çıkıyordu. Bu devredeki oluşların gizli bir sebebi yoktu. Bunlar, birbirleriyle manen birleşip, sevgi anında tuhaf bir zevke dalıyorlardı.

Bedenim ne erkek, ne de kadın bedeniydi. Fakat hem erkek, hem de dişi sıfatlara sahipti. Her biri bazen baba, bazen anne, bazen de hem anne hem baba oluyordu.

Günlerin geçip gitmesiyle, hapsedildiğim bedenler o kadar_ çoğalmış, o kadar çeşitlenmişti ki, bunların biri diğerine görünüşte hiç benzemiyordu. Bazısı gözle görülemeyecek kadar küçük ve basitti. Bazısı havada uçuyor, bazısı yerde sürünüyordu. Bazısı da oldukça iri, güzel ve akıllıydı. Bu bedenler arasında rekabet ve faydacılık bir kanun hâline gelmişti.

Ne kadar zaman geçti, neler oldu bilmiyorum. Birgün bir bedende hapsedildiğimi hissedip, acı bir duyguyla inlerken sanki kâinatın her zerresindeki sırlar birer birer bulunduğum bedende toplanıyordu. Manevî bir soluk, rengi ve yeri belli olmayan bede-

nimi kapladı. Doğuya dönmüş, yüzümü ağarmaya başlayan ufka çevirmiştim. Sanki her zerre beni selâmlıyor, her taraftan burnuma amber kokusu geliyor, bütün vücudum bir aşk rüyasının tesiri altında titriyordu.

Kendimin bilincindeydim. Etrafımı hem görüyor, hem de gördüğümü fark ediyordum. Sanki herşeyi biliyordum. Kendimden geçer gibi oldum. Mânâ diliyle "Elhamdülillah" dedim. Gaipten gelen bir ses kâinata şöyle diyordu:

Doğdu şimdi şems-i idrak âleme
tstivagâhtır dimag-ı Ademî Nur-i Haktır
şeb-çerağ-ı Ademî Ey melâikl Baş eğin hep
*Adem'e.**

Bu büyük emirden bütün âlemler ve içinde bulunan yaratıklar titredi. Her varlık insanın önünde eğildi. Her zerre lisan-ı hâl ile şöyle diyordu:

Merhaba!..
Merhaba, ey pertev-i sırr-ı vücud!
Merhaba, ey zübde-i cümle şuûn!
Merhaba, ey memba — ı fehtn — ü fünûn!
Merhaba, ey mazhar-ı ikram-ü cûd!
Kâinattan sen idin maksud, seni Ey zekâ!
Bizler senin miratınız. Nokta sensin, biz
senin âyâtımz. Secdegâh sen, kıble-i
mabud sen!"

"İdrak güneşi şimdi doğdu âleme. Âdem'in aklı, saltanat yeridir. Âdem'in karanlıkları aydınlatan cevheri, Hakk'ın nurudur. Ey melekler! Hepiniz Âdem'e secde edin!"

"Merhaba! Merhaba ey varlık sırrının nuru! Merhaba ey tüm oluşların özü! Merhaba ey anlayış ve ilimlerin kaynağı! Merhaba ey Hakk'ın iltifat ve ikramına nail olan! Kâinattan gaye sen idin, sen! Ey Zekâ! Bizler senin aynanız. Nokta sensin, biz senin büyüklüğünü gösteren birer işaretiz. Secde edilecek yer sensin. Hakk'ın kıblesi yine sen!"

Gözlerimi açtım. Aynalı Baba'mn hüzün dolu gözleri üzerime çevriliydi. Çocukların, gördükleri rüyayı hemen söylemesi gibi:

-Hepsi secde etti, dedim.

-Evet!.. Yalnız nefsindeki gurur, yani şeytan hariç! dedi Aynalı Baba.

Arifler Meclisi

"Ya Maruf! Seni hakkıyla bilemedik.
Noksan sıfatlardan seni tenzih ederiz."
Hazret-i Seyyid

Daha önceki günlerdeki gibi Aynali'nın kulübesine gitmiş, günlük gıdamı almıştım. Bugün kulübenin önüne oturmadım. Aynalı beni alıp, mezarlığın en ücra ve caddeye uzak bir köşesine götürdü. Büyük bir mezar taşını göstererek:

-Git, şu mezarın üstüne uzan. Adamın başındaki kavuğun büyüklüğüne bakılırsa büyük bir âlim olmalı. Git, o yüce âlimin ruhaniyetinden feyiz al! dedi.

Gidip mezarın üzerine uzandım birkaç dakika. Kavuk hayalimde bin bir türlü şekil aldıktan sonra Aynalı'nın çaldığı neyin hazin nağmeleriyle hayallere daldım. Kendimi zifirî karanlık bir odada, bir yatakta yatıyor gördüm. İçerisi fena hâlde karanlıktı. Bir müddet bekledim. Karanlık sinirime dokunuyordu. Nerede bulunduğumu kestirmeye çalıştığım bir sırada odanın kapısı açıldı. Bir adam içeri girdi:

-Kalktın mı oğlum? dedi.

Karanlıktan içeri giren adamı göremiyordum. Daha doğrusu bizim bildiğimiz şekilde göremiyordum. Ancak, acayip bir his ve görüş oluştu o sırada. Babam öleli uzun zaman olduğu için bu adamın bana "oğlum" demesine şaşınyordum. Adam tekrar:

-Oğlum kalktın mı? dedi.

-Evet, dedim. Ancak sen benim babam mısın?

Adam hayretle:

-Oğlum sen çıldırdın mı? dedi.

-Hayır! Fakat babam öleli...

-Vah, vah! Oğlumu cinler çarpmış! Zavallı saçmalıyor.

Kısa bir süre sonra kendime geldim. Delilere her yerde iyi davranılmadığını anımsayarak, yaptığım gafı düzeltmeye çalıştım.

-Şaka yapıyorum baba! Fakat bir lâmba yahut mum emretseniz. İçerisi cehennem gibi karanlık da...

Adam ağlamaklı bir sesle:

-Aman Allahım! Oğlum çıldırıyor. Sonsuz güneş doğmuş, âlem nura boğulmuşken o içerisinin karanlık olduğunu söylüyor. Aman oğlum! Fenalaşmaya başladım, dedi.

Odanın oldukça karanlık olmasına rağmen, bu adam son derece aydınlık olduğunu iddia ediyordu. Babam olduğunu söyleyen bu adamın deli olduğuna kanaat getirmeye başladım. Adamı kızdırmayıp, durumu idare etmeyi düşündüm.

-Babacığım! Doğru söylüyorsun, gerçekten güneş doğmuş. Fakat, pencereler kapalı olduğu için ışık odaya girmiyor.

-Aman Allahım! Eminim ki bizim oğlan çıldırıyor. Oğlum! Güneşin ışığına birşey engel olabilir mi? Sen deli misin, nesin?

Adamın bu cevabı karşısında, bir tımarhanede olduğumu düşünmeye başladım. Biraz sonra içeriye annem olduğunu iddia eden bir kadın, amcalar, dayılar ve bir sürü akrabam girdi. Babam onlara yana yakıla çıldırmış olduğumu söylüyordu. Bunun üzerine onlar başıma üşüşerek bana birtakım saçma sapan sorular sormaya başladılar. Söylediğim her kelimenin aleyhime delil olarak kullanılıp, deli olduğuma hükmedeceklerini bildiğim için susmayı yeğledim. Babam, yanımda oturmuş, kederinden ağlıyordu. Bense ne yapacağımı, ne diyeceğimi bilmez hâldeydim. O sırada cebimde bir kiprit olduğu aklıma geldi. Hemen çıkarıp bir tanesini yaktım. Karşılaştığım manzara o kadar tuhaftı ki uzun kah-

kahalar atarak iki yanıma yuvarlanıyordum. Babam olduğunu iddia eden adamın, annemin, amcalarımın, dayılarımın gözlerinin yerinde birer arpacık soğanı ya da ona benzer şeyler vardı. Yani bu zavallıların hepsi en önemli duyu organından, gözden yoksundular. O esnada odadakilerin manzarası o kadar garipti ki kahkahalanm büsbütün arttı ve neredeyse hastalık boyutuna ulaştı. Babalık, analık ve diğerleri dörder ayağa sahipti ve olanca kuvvetleriyle zıplıyorlardı. Bir süre böyle zıpladıktan sonra babalığım yanıma geldi. Elimi tuttu ve öptü:

-Ey beyaz ifritin san şeytanı! Saltanatın mübarek olsun! Bin senedir bütün âlem seni beklemekteydi. Sonunda büyük bir mucize eseri sanki benim soyumdan dünyaya geldin. Bin senedir beklemekte olduğumuz sesi çıkardın. Şimdi bütün kızıl şeytanlara haber vereyim de gelip elini öpsünler. Her yere bu durumu bildirsinler, dedi.

Yakınımda bulduğum bir zeytinyağı ile kandil yaptım. Sonra, biraz atıştırmaya niyet ettim. İşte tam o sırada memleketin padişahı, vezirleri, âlimleri eve akın etti. Hepsi bana: "San Şeytan Hazretleri" gibi acayip bir unvan vererek, son derece büyük hürmet göstermekteydiler. Sokaklarda dolaşarak insanlara Sarı Şeytan'ın geldiğini müjdeliyorlardı. Memleketin en büyük ve en süslü sarayını bana tahsis ettiler. Emrime yüzlerce hizmetçi verdiler. Ben yavaş yavaş bu acayip halkı incelemeye koyuldum. Bunlar tamamen kör değildi. Işığı bizler gibi algılamamaları ve sürekli karanlıkta bulunmalanna rağmen kendilerine özgü bir görme şekilleri vardı.

Şehirleri oldukça güzel inşa edilmiş olup, sanatta da hayli ilerlemişlerdi. Özellikle edebiyat, teoloji ve felsefeye büyük bir önem veriliyordu, sayısız üniversiteleri, meşhur âlimleri, hocalan bulunuyordu. Birgün, İlahiyat fakültelerinin final imtihanına gittim. Öğretmenler ve öğrenciler ne yapacağını şaşırmıştı. Üniversite dekanı; ilim, kemal ve hakikat bilgisinin yalnızca San Şeytan'da bulunduğunu, kısa bir süre sonra kendisinden mevcut tüm bilgilerin incelenmesini rica edeceklerini açıkladıktan sonra imtihan

başladı. Birinci sırada oturan "Bibi" isimli zeki bir öğrenciye sorular soruldu. Bibi, âlemin yaratılışı hususundaki soruya şöyle cevap verdi:

-Bundan seneler önce yaşamış olan "Tâtâ" adlı âlimin söylediğine göre, onbeş bin yıl önce Beyaz İfrit altın semada, mor şeytanlarla beraber oturuyormuş...

Konuşmasına devam edecekti ki dinleyiciler arasından biri itiraz etti:

-Üç bin yıldır bu yanlış fikirde ısrar edip duruyorsunuz. Beyaz ifrit'in beraberindeki şeytanlar mor değil, açık maviydi.

Üniversite dekanı:

-Efendi, şu anda imtihandayız, itiraz etmeyin! Başka bir zaman Sarı Şeytan Hazretlerinin huzurunda, âlimlerimizle bu konuyu tartışabilirsiniz, dedi.

Meğer çoğunluğun fikrine aykırı düşen birtakım yeni fikirlere sahip olduğu için hükümet tarafından baskıya maruz kalan "Tantan" adında meşhur bir âlimmiş itiraz eden kişi. Benim orada bulunmamı fırsat bilerek itiraz etmeye cesaret etmişti.

Öğrenci konuşmasına devam etti:

-Mor Şeytanlar, Beyaz İfrit'e karşı son derece itaatkâr olmalarına rağmen çok aptal olduklarından Beyaz İfrit birazcık akıllı bir mahlûk yaratmaya niyet etti. Gökyüzünün süprüntüleri ile sekiz köşeli bir meydan yaptı. Fezaya tükürdü. Bu tükrükten bir deniz meydana geldi. Meydanı denizin ortasına koydu. İşte bu bizim yaşadığımız âlemdir. Yalnız deniz suyu dondu. Âlem buzlarla doldu. Bunun için bir kazan yapıp üstüne yerleştirdi. Onu tükrüğü ile doldurup, nefesi ile kaynattı. Böylece âlem ısındı. Daha sonra mor şeytanlardan bir ikisini yontarak küçülttü. Sonra bir delik açıp onu şişirdi. Bunları ortalığa salıverdi. İşte bunlar bizim atalarımızdır.

Bunun üzerine, itiraz eden âlimin sesi yine yükseldi:

-Kazan, kazan! Bir kazan patırtısı aldı başını gidiyor. Ancak, bu kazanın kaç kulpu olduğunu, nereye asıldığını, ne ile asıldığını bilen, bu sırra eren bir Allah'ın kulu yok. Sizi cahiller sizi!

Nihayet her iki taraftan da gürültüler yükselmeye başladı. Padişahın onayıyla öğrencinin imtihanı ertelendi. Ve, bir hafta sonra bütün meşhur âlimlerin bir araya gelip fikirlerini belirtmeleri kararlaştırıldı. Ben hangisini doğru bulursam, doğru ve gerçek ilim onun ilmi olacaktı. Sonra meclis dağıldı.

Bir hafta sonra şehrin en büyük meydanına büyük bir meclis kuruldu. Ben kocaman çanakların içine zeytinyağı doldurarak kandiller yapmış, bunları meydanın her tarafına koydurtmuştum. Âlimler iki kısma ayrılmıştı. Bir kısmı Tantan'ın başkanlığında toplanmış olan, dinde reformu savunan kimselerdi. Diğerleri Tonton adlı bir âlimin etrafında toplanmıştı. Sonunda Tantan ve Tonton karşıma geldiler. Tonton dedi ki:

-Ey Tantan! Binlerce yıllık bir araştırma ve inceleme neticesinde elde edilen bilgilere fuzulî yere itiraz etmek caiz değildir. Artık şarlatanlık devri sona erdi. Haydi bakalım Sarı Şeytan Hazretlerinin huzurunda tüm itirazlarını dile getir.

Tantan cevap verdi:

-Ey Tonton! Ben size her konuda karşı çıkmıyorum. Fakat siz ilerlemeye düşmansınız. Araştırmıyorsunuz. Bilgilerinizi genişletmiyorsunuz. Örneğin, hâlâ Beyaz îfrit'in yanındaki şeytanların mor olduğunu iddia ediyorsunuz.

-Bize ulaşan bilgiler böyle.

-Evet ama bu yanlış. Zira, binlerce yıl Beyaz îfrit'in huzurunda bulunan şeytanların rengi aslen mor olsa bile, onun ışığının etkisiyle renklerinin açılıp, maviye dönmesi gerekmez mi? Ey Tonton! Birazcık insaflı ol!

-Dediğin doğru olabilir, ancak bu hususta elimizde her hangi bir delil yok.

-Nasıl yok! Bir ateşin bile karşısına konan katı cisim zamanla yumuşuyor, hatta bazıları eriyor. Öyleyse mor şeytanların da şimdiye kadar mavi olmaları gerekir.

-Dedim ya, olabilir.

-Âlemin üstüne asılan kazandan bize ısı geldiğine inanıyorsunuz.

-Bize gök kazanından ısı geldiği; gece ile gündüz sıcaklıklarının farklı olması ve de mevsimlerin durumuyla sabittir.

-Peki, gök kazanının kaç kulpu vardır?

Bu önemli soruya Tonton cevap veremedi. Tonton dedi ki:

-Susuyorsunuz. İşte ben, sizin bilmediğiniz bu sırrı keşfettim. O kocaman gök kazanının tam yedi yüz altmış sekiz buçuk kulpu vardır.

Artık sabrım tükenmişti. Kendimi tutamadım. Güneşe "Gök Kazanı" adını verip, onu nefesle kaynatmak, ona yedi yüz altmış sekiz buçuk adet kulp takmak ve bunları ilim saymak gibi saçmalıklara dayanamayıp, kahkahayı patlattım. Fakat bizim kahkaha onların birlerce senedir beklediği semavî ses hükmünde olduğundan, bu kahkaha Tantan'ın haklı ve ilminin gerçek olduğuna bir işaret sayıldı. Kahkahayı işitince kendilerine özgü birtakım ibadetlere başladılar. Başta Tantan ve Tonton olmak üzere hepsi dört ayaklı olup, zıplamaya başladı.

Kahkahalarla uyandım. Karşımda Aynalı'nın güleç yüzünü gördüm.

-Bu kamil kişilerin mukayesesine ve bu âlimlerin fikirlerinin tazeliğine ne diyorsun? işte eşyanın hakikatine nispetle, insanların ilmi, Tantan'ın keşfine benzer. Bu, kıyamete kadar da böyle olacaktır. Çünkü insanların gözü, hakikati görme noktasında arpacık soğanına benzer, dedi.

Azamet Sahası

"Allah'ın kürsüsü gökleri ve
yeri kaplamıştır. Onları
koruyup, gözetmek O'na ağır gelmez-
O, çok Yüce ve çok Büyüktür."

Kuran

Bugün hava biraz sıkıntılıydı. Fakat hoş bir serinlik hakimdi her yere. Aynalı'nm elinde bir çanak dolusu irmik helvası vardı. Erkenden kulübemin önüne uzandım. Alışılageldiği üzere tuhaf bir uyku ve seyre daldım. Kendimi Ayasofya camiinin müezzini olarak görüyordum. Saatime baktım. Sabah ezanının okuma vakti gelmişti. Minareye çıktım. Yalnızca bir kere "Allahu ekber" demiştim ki, bir kuş minareye yaklaşıp beni pençesiyle kaptığı gibi sırtına oturttu ve uçuşuna devam etti. Korku ve şaşkınlığım biraz azalınca etrafı seyre başladım. Güneşin parlak ışıkları havayı yeni yeni aydınlatmaya başlamıştı. Aşağıya bakınca, minarenin tepesini görebilecek kadar yüksekte olduğumu farkettim. Kuşun sırtı büyük bir oda kadar geniş ve düzdü. İnsana lâzım olan yiyecek, giyecek gibi şeyler iki taraftaki dolap gibi yerlere yerleştirilmişti. Hayretle:

-Ya Rab! Bu ne hâldir? Bu nasıl bir kuş? Beni nereye götürüyor? diye bağırdım.

Kuş, söylediklerimi duyup başını çevirdi:

-Ben meşhur Anka Kuşu'yum. Korkma! Benden sana zarar gelmez. Ben kendi cinsimin lideriyim. Arkamda zahire yüklü elli tane anka kuşu daha var. Hiç tasalanma! ihtiyacın olan herşey var, dedi.

Üzüntü ile:

-Peki, beni nereye götürüyorsun? Niçin kapıp kaçtın? dedim.

-Hatrını kıramayacağım biri böyle yapmamı emretti. Sana kâinatı seyrettireceğim.

Artık çaresiz kadere razı olmak gerekiyordu. Anka'nın oda genişliğinde ve pamuk gibi yumuşak olan sırtı oldukça rahat olduğu için düşmekten korkmuyordum. Biraz obur bir insan olduğumdan sağdaki yemek dolaplarına uzanıp, oldukça nefis İngiliz bisküvilerinden alarak yedim. Biraz da su içtikten sonra sigaramı yaktım. Derken canım kahve istedi. Meğer Anka Kuşu insanların aklından geçen şeyleri bilme özelliğine sahipmiş.

-Dolaplarda kahve, çay, ne istersen var. Ocak da var. Kahveyi pişir, dedi.

Hayretler içinde kahvemi içtim. Akıllara durgunluk veren bir hızla yükseliyorduk. Anka:

-Sondaki dolapta büyük bir şişe var. Ondan bir kadeh iç. Yanındaki küçük şişeden gözlerine sürme çek. Zira yakında atmosferin dışına çıkacağız, dedi.

Söylediklerini yaptım. Havanın mavi rengi, koyu laciverde döndükten sonra birdenbire bir karanlık ortaya çıktı. Benzeri hiç görülmemiş bir karanlık içinde kaldım. Fakat gözlerime çektiğim acayip sürme sayesinde gökkubbeyi aydınlatan milyonlarca yıldızı, Anka'yı, sırtındaki malzemeleri ve kendimi oldukça net görmekteydim. Yıldızlardan daha parlaktım. Kısa bir süre sonra, iri çakıl taşlarından yapılmış gibi görünen, pek geniş olmayan fakat oldukça uzun olan bir şose yolu gördüm. Gökyüzünde böyle garip bir yola rastlayacağımı aklımın ucundan bile geçilmemiştim. Hayretimi Anka'ya da söyledim. Anka güldü. Büyük bir çekim gücüne sahip olan pençesini kaldırarak, büyükçe bir çakıl ele geçirdi.

Taşı bana vererek:

-Sana mânâ dilinden anlama gücü verdim. Taşla konuş, dedi.

Sigaramı yaktıktan sonra taşı karşıma alıp:

-Ey taş! Sen nesin? Nereden geldin? Nereye gidiyorsun? dedim.

Taştan, inleyen bir ses duyuldu:

-Ey insan! Yine yaralarımı deştin. Yine hüzün kapılarını açtın. Ah! Ben neyim, neyim? Geçmişte ne olduğumu bilmiyorum. Yalnız bir zamanlar, kâinatta sayılamayacak kadar çok olan bir binanın parçası olduğumu biliyorum. Küçük olmama rağmen vücudumu teşkil eden yirmi otuz tanesi, ilim ve kemaliyle meşhur olmuş âlimlerin, cihangirlikle tanınmış padişahların vücudunda bulunmuştu. Ben de, benzerlerim gibi, o binada gam ve kederden uzak bir yaşam sürüyordum. Birgün şiddetli bir fırtına binayı yerle bir etti. O koca bina milyarlarca parçalara ayrılarak, parçalardan her biri ayrı bir yere uçtu. Ben de milyonlarca arkadaşımla beraber acayip ve meçhul bir yolda yürümeye mecbur oldum. Milyonlarca sene bir ışık ve ısı kaynağının etrafında dolaşarak, bazen parlayıp, bazen sönerek vakit geçirdim. Gün oldu, bilinmeyen birtakım sebeplerle o ışık kaynağından uzaklaşmaya başladık. Tarafsız bir bölgeye, iki kâinat arasına geldik. Heyhat! Yürüten elin kamçısı yine "Yürü!" dedi. Bu sefer başka bir ışık kaynağının, başka bir güneşin esiri, olduk. Milyonlarca sene sonra başka bir derde müptelâ olduk. Yeni güneşimizin etrafında dönerken bazen bir ateşin içine düşmekteyiz. Bu ateşin içine düşen arkadaşlarım feryatlar içinde inleyerek, ahlar vahlar çekerek yanmakta. Biz de her an böyle bir felâketi beklemekteyiz. Heyhat!.. Bilmem ki yandıktan sonra yok olup rahat edecek miyiz? Yoksa yine başka bir mahiyet ve suretle sonsuz bir sahada dolaşıp duracak mıyız? dedi.

Taşı uzaya attım. Anka Kuşu düşüncelerimi anlayarak:

-Evet, bu taş, eskimiş, parçalanmış bir âlemin arta kalan parçalarmdandır. Birkaç kuyruklu yıldızın bünyesinde hizmet etti.

Şimdi de güneşin etrafında özel bir işle vazifeli. Atmosfere girerse kayan bir yıldız olacak, dedi.

Derin düşüncelere dalmış, yorulmuştum. Biraz uyudum. Uyandığım zaman nemli bir havanın ciğerlerime akın ettiğini hissediyordum. Yüksek bir tepenin ûzerindeydik. Etrafımızdaki manzara hayret vericiydi. Âlemi, büyük bir okyanus kaplamıştı. Okyanustaki adacıklar kuşbakışı olarak çiçek saksıları gibi görünüyor, hbş bir manzara oluşturuyordu. Adalan kaplayan güzel otlar, acayip çiçek ve ağaçlar arasında somaki mermerden yapılmış muhteşem evler bulunuyordu. Anka Kuşu aklımdan geçenleri anladı.

-Burası Merih gezegeni, dedi.

Hayretten kendimi alamadım:

-Bizim yaşadığımız dünyaya ne kadar da benziyor, dedim.

-Evet, fazlaca benzer. Yalnız burası biraz daha mükemmeldir. Zira daha eskicedir.

Yine sordum:

-Burada bizim kıtalarımız gibi büyük kıtalar yok mu? Gezegeni büyük bir okyanus kaplamış. Küçüklü büyüklü binlerce adadan başka birşey görmüyorum.

-Bu gördüğün okyanus değildir. Şimdi yağmur mevsimi olduğundan, her tarafı sular basmış. Senin ada sandığın yerler suyun erişemediği yüksek tepelerdir. Sular çekildiği zaman karalar ve denizler ayrılır. Yalnız yağmur mevsiminde sulann sürekli olarak taşması yüzünden yüksek tepelerden başka yerlerde canlı yaşamaz. Bu sebeple Merih gezegeninde zararlı, vahşi ve lüzumsuz canlı kalmamıştır. Burada yaşayan akıllı bir mahlûk yani insan, karaların bu şekilde adaya dönüşmesinden yararlanarak vahşi ve zararlı hayvanlarla büyük bir mücadeleye girişti. Sonuçta galip geldi. Yalnızca faydalı olan birkaç hayvan bıraktı. Bunlar da ıslah edilip çoğaltıldı. Böylece mükemmel bir yaşama kavuştular. Bu gezegende büyük şehirler, hükümet ve saire gibi dünyaya özgü şeyler yoktur. Buradaki insanlar oldukça zeki olduğundan sizin

gereksinim duyduğunuz şeylere ihtiyaç duymazlar. Dürbünü eline alıp buradaki insanları biraz seyret! Zira birazdan hareket edeceğiz, dedi.

Dürbünü mermer evlerden birine çevirdim. Dünyadaki insanlara benzeyen yaratıklar gördüm orada. Onların bizden farklı noktaları daha çok organa sahip olmalarıydı. Hayretimi Anka'ya söyledim.

-Bunda hayret edilecek ne var? İnsanlar en güzel şekilde yaratılmıştır. Âlemin yapısının, ufak tefek farklılıklar bir yana hemen hemen aynı olduğunu görmüyor musun? İnsan bilincinin ortaya çıkardığı geometrik şekillerle tabiatın eşsiz yaratılışı arasında tam bir uyum vardır. İşte bu, insanın âlemin özü olduğuna; gerçek yaratıcı ile maddî ve manevî bağlarının bulunduğuna en büyük delildir.

Daha sonra yeniden sonsuz alanda gezintiye başladık. Yüzlerce, binlerce küçük gezegene, birçok kuyruklu yıldıza, gökyüzünün şose yollarını meydana getiren sayısız yıkılmış âlemlerin kalıntılarına rastladık. Birgün, Himalaya dağlarına tepe dedirtecek kadar büyük ve yüksek dağları olan, acayip bitkileri bulunan, sıcak bir gezegene vardık.

Anka:

-Burası Jüpiter gezegenidir, dedi.

Jüpiter'deki canlıların iriliği ve şekil bakımından garipliği, yeryüzünün ikinci devir fosillerine benziyordu, fakat daha büyüktü. Burada durmadık. Sonunda güneş sisteminin sonuna vardık. Zira güneşin çekim gücü aklımızın almayacağı bir denge içinde kaybolmuştu. Daha sonra tek ve çift güneşli birçok güneş sistemi, üzerinde bir sürü canlı yaşayan binlerce âlem seyrettik. Bunların yaşam tarzları ve kuruluş şekilleri birbirine benziyordu. Asıl itibariyle aynıydılar. Sonunda bıkkınlık geldi ve durumumu Anka'ya arz ettim.

-Yolculuğa çıkalı neredeyse bir yıl oldu. Acaba bu âlemlerin sonuna vardık mı? dedim.

Güldü:

-Hey çocuk! Âlimlerimizin gezdiği âlemlerden milyonda birini bile görmedik. Heyhat! Milyonlarca sene olanca hızımızla dolaşsak bile kâinatın ancak bir mahallesini gezmiş sayılırız, dedi.

-Ya Rab! Ya Rab! Bu nedir? Bu, idraki paramparça eden büyüklük ve genişlik nedir? dedim.

-Buna Kaf Dağı derler. Allah'ın yüceliğinin ve büyüklüğünün alâmeti olup, sonsuzdur, dedi.

Bu cevap karşısında sustum. Sonunda Anka dedi ki:

-Üçüncü dolaptaki şişeden de biraz iç ve bütün cesaretini topla. Korkma! Zira bugüne kadar hiçbir insanın görmediği bir manzara göreceksin. Şu karşımızdaki güneşi görüyor musun? Bu güneş sizin güneşinizden binlerce kat daha büyüktür. Şimdi onu yakından seyredeceksin.

Ve, hızla uçmaya başladı. Dolaptan şişeyi çıkarıp, içindeki sudan biraz içtim. Korku ve titremeler içinde, gittikçe büyüyen güneşe bakakaldım. Güneş ilk önce büyük bir tarla gibi görünüyordu. Sonunda ufku kapladı. Karşımda her türlü düşünce ve hayalin ötesinde bir ateş deryası duruyordu. Biz güneşten hayli uzak ve nur gibi bir havanın içinde bulunduğumuzdan, yüzeyindeki ateş dalgaları dağ gibi görünmekteydi. Fakat güneşin yüzeyine yaklaştıkça alevli dalgaların büyüklüğü, insanın görme gücünün ve vicdanın kuvvetinin üstüne çıkmaya başladı. Anka dedi ki:

-Güneşteki patlamaların meydana getirdiği gürültünün şiddetini hayal etmeye gücün yetmez. Dünyanızda oluşan gök gürültülerini milyon kere büyütürsen, bu konuda yaklaşık bir fikir edinmiş olursun.

Anka Kuşu'na geri dönmek istediğimi söylemeye karar verdim. Zira herbiri yüzlerce kilometre yüksekliğindeki bu dalgalar insanın dayanamayacağı bir cehennem gibiydi.

Sanki o ara o ateş kaynağı, o semavî cehennem titredi. Yüzeyindeki ateş dalgaları birbiriyle çarpışarak bir an için sonu görünmeyen ateş dağlan meydana getirdi. Güneş yarıldı. Yeryüzü büyüklüğündeki bir yarıktan, binlerce kilometre uzunluğunda

dalgalar ortaya çıktı. Bu korkunç manzara karşısında büyük bir nâra atıp bayılmışım. Gözümü açtığım zaman kendimi kavuklu zatın kabri üstünden yuvarlanmış, yerde yatıyor gördüm. Aynalı kahve pişiriyordu. Yanına gittim. Ciddî bir yüzle:

-Kaynak bir olduktan sonra pire de, fil de aynıdır. Onun için arif kimseler Anka Kuşu gibi, sonsuzluk sahasında boşu boşuna dolaşmazlar. Boş şeyler bunlar. Bu, vicdanı paramparça eden büyüklük, bu uçsuz bucaksız derya Cenab-ı Hakk'ın büyüklüğü karşısında bir nokta bile değildir. Hele kahveni iç! dedi.

Aynalı'nın mübarek ellerini, eşine ender rastlanır bir şekilde ciddî ve samimî bir hürmetle öptüm. Bana dedi ki:

Ey vahdet! Bahr – i bîpâyân! Sensin mevcezen
Kesret – i emvac içinde rûnüma sensin yine Bin
isim, yüzbin çeşit vermişsen de kendine Her ne
dense, asuman, eflâk, ervah-ı beden Yalnız sensin,
sen!

Dikkat – ü im'anla baksa çeşm – i insan âleme
Asumane, kubbe – i minaya, mihr – i en\ere Âlem-i
balâya, arşa, bir de bu es/el yere Dürbûn-i
marifetle baksa vech-i Âdeme Yâlnız sensin, sen!

Sûmbül-ü reyhanda da şevke ve gıylanda da
Dilhıraş – ı jeryad – ı arslanın, nevası bülbülün
Gonce-i şevk-bahsi, bûy-i ruhnüvazı bir gülün
Zerre-i camitte de, en ufak hayvanda da Yalnız
sensin, sen!

Cümle havâssımda, kalpte, akl-ü vicdanımda
Şevk-i aşkla mest-ü bîhuş olduğum demlerde
Derdnak yârdan mehcur kaldığım demlerde
Hasret – ü firkatle sûzan, bıkar ar canımda Yalnız
sensin, sen!

*Ağuş-ı vuslatımda mehlika lerzan iken Cavidanî bir hayatı sığdırırken âne Bîhuş nigeran olurken kar gibi gerdâne Havi – i ulviyette ruhum valih – ü hayran iken Yalnız sensin, sen!**

"Ey Vahdet! Sonsuz deniz! Dalgalanan sensin. Dalgaların çokluğu içinde görünen yine sensin. Kendine bin, yüzbin çeşit isim vermişsen de, gökyüzü, felekler, bedendeki ruh yalnız sensin, sen!

İnsanın gözü dikkat ve titizlikle âleme baksa; gökyüzüne, billur gibi kubbeye, nur saçan güneşe, yedi kat göğe, arşa, bir de bu dünyaya baksa; insanın yüzüne marifet dürbünüyle baksa varolan, yalnız sensin, sen! Sümbülde, reyhanda, diken ve gülde, arslarının yürek parçalayan kükreyişinde, bülbülün sesinde, neşe veren goncada, bir gülün ruhu okşayan kokusuda, ufacık bir cisimde ve küçücük bir canlıda varolan yalnız sensin, sen!

Bütün duygulanmda, kalbimde, akıl ve vicdanımda, aşkın şevkiyle sarhoş olup kendimden geçtiğim zamanlarda, yârdan ayrı düşüp dertli olduğum sıralarda, hasret ve ayrılıkla yanıp kararsız hâle gelen canımda varolan yalnız sensin, sen!

Vuslat kucağımda ay yüzlü güzel titrerken, ebedî bir hayatı bir âna sığdırırken, kendimden geçmiş bir hâlde kar gibi gerdanı seyrederken, ulvî âlemin etrafında hayran bir hâldeyken varolan yalnız sensin, sen!"

Kaf ve Anka

"*Rahman olan Allah, arş'ı kapladı.*"

Kuran

Onsekiz yaşında, Hint padişahının oğluymuşum. Birgün şehirde bir gürültü duyuldu. Herkes telâşa düşmüştü. Hatta saray halkı bile endişelenmişti. Meşhur bir âlim ve bilge bir hekim olan lalama bu telâş ve endişenin sebebini sordum. Durumu şöyle izah etti:

-Şehzadem! Hint ülkesine çoktan beri bir ejderha musallat oldu. Bu ejdarha yedi başlı, yetmiş ayaklı, hiçbir savaş âletinin işlemediği acayip bir zırhla kaplı, ağzından ateş püsküren ve her dilden konuşan müthiş bir mahlûk. Her yedi senede bir gelip bizlere: "Bu kervan nereye gidiyor?" diye sorar, bu soruya kimsenin aklı ermez. Hangi kervanı sorduğu belli değil. Bu soruyu yedi defa tekrar eder. Yedincide de cevap alamayınca, yirmi yaşında olan yedi delikanlı ve yedi bakire kız kendisine kurban olarak verilir. Onları afiyetle yutar. Sonra da: "Yedi sene sonra tekrar geleceğim. Bu sorunun cevabını Kaf dağındaki Anka'dan öğrenebilirsiniz" deyip gider, işte vakit geldi. Yedi yıl geçti. Ejderha bugün gelecek. Biz de istemeye istemeye, kurayla yedi delikanlı ve yedi kız belirleyip ona vereceğiz.

Lalamın söyledikleri karşısında şaşırdım. Bu konuda daha fazla bilgi edinmek istedim. Dedim ki:

-Lalacığım! Acaba bu Kaf dağı nerede? Anka da kim?

-Şehzadem! Kaf dağı hakkında birçok söylenti var. Yalnız hakikatini bilen ve bu dağı gören hiç kimseye rastlamadık.

Kimilerine göre Kaf dağı, dünyamızı çepeçevre kuşatan zümrütten bir dağ. Kimilerine göre dünyanın tam ortasında, semaya doğru uzanan büyük bir dağ. Fakat bu dağı kimin gördüğünü bilen yok. Oraya nereden gidilir, dünyanın neresindedir? Bunu kimse bilmiyor. Bazıları Kaf dağının varlığını inkâr eder. Dünyada böyle bir dağ yok, derler. Anka'ya da aynı gözle bakarlar. Kaf dağında yaşayan bir kusmuş. Hem de öyle bir kusmuş ki konuşur, milyonlarca seneden beri yaşar, hiç ölmezmiş. Âlim kimselerin bile bilmediği şeyleri bilirmiş. Fakat onu ne gören ne de bilen var.

Ejderha o gün gelip alışılageldiği üzere sorusunu sordu. Kimse cevap veremediği için kurbanlarını alıp gitti. Şehir büyük bir mateme gömüldü. Ben bu durumdan son derece müteessir oldum. Geceleri gözüme uyku girmemeye başladı. Sabahlara kadar Kaf dağını ve Anka'yı düşünüyordum. Sonunda kesin bir karar vererek babamın huzuruna çıktım. Memleketimizi ejderhadan kurtarmak için Kaf dağını aramaya çıkacağımı, Anka'yı bulup, bu sorunun cevabını öğreneceğimi söyledim. Babam oldukça âdil ve akıllı bir hükümdar olduğundan, benim bu uğurda ölecceğimi bilmesine rağmen buna engel olmadı.

-Bir görevi üstlenip, onun uğrunda ölmek padişahlara ve oğullara yakışır bir durumdur. Haydi oğlum! Hazırlıklarını tamamla! Ben de ne gerekiyorsa yapayım, dedi.

Kararım halka duyurulunca, minnet ve sevinçten sarayın eşiğini öpmeye, başarılı olmam için sabahlara kadar dua etmeye başladılar. Babam, ne kadar âlim varsa hepsini saraya topladı. Onlara kararımı bildirerek ne yöne gitmem gerektiğini sordu. Birçok görüş ortaya atıldı. Uzun tartışmalardan sonra yaşlı ve kamil bir hekim ortaya çıkarak:

-Padişahım! Böyle bir yolculuk kalabalık bir şekilde yapılmaz. Bir iki kişi kemerine koyacağı değerli mücevherlerle, gere-

kirse sadaka toplayarak senelerce bu yolculuğa devam edebilir. Fakat bir sürü kalabalığın yabancı memleketlerde yiyip içmesi ve rahatça seyahat etmesi mümkün değildir. Öyleyse şehzademizin bu yolculuğa yanına birini alarak çıkması daha doğru olur. ne tarafa gitmesi gerektiğini bilmiyoruz. Bu hususta doğru bir karar vermekten biz de aciziz. Yalnız bunun bir çaresi var. Himalaya dağlarının ötesinde inziva hayatı yaşanan bir yer biliyorum. Orada ilim sahibi, bizim bilmediğimiz pek çok şeyi bilen bir hekim oturmaktadır. Şehzademiz önce onun yanına gitsin. Ona hizmet edip, onun sevgisini kazansın. Daha sonra da bu meçhul yeri ona sorsun. İhtimal ki talih yüzüne güler, dedi.

Bu görüş herkes tarafından kabul edildi. Kısa bir süre sonra babam, vezirler, vekiller ve âlimlerle vedalaşarak halkın gözyaşları arasında Hindistan'ın kuzeyine doğru yola çıktım. Yanımda lalamın oğlu Bahadır vardı. Keseme yükte hafif, pahada ağır bir sürü mücevher almıştım. Fakir bir kılıkta yolculuk ediyorduk. Başlangıçta çok sıkıntı çektik fakat zamanla buna alıştık ve Himalaya'nın karlı tepelerini aştık. Uzun bir yolculuktan sonra inziva hayatı yaşayan adamın yerini bulduk. Huzuruna girip, isteğimi kendisine söyledim, durumumu izah ettim. Elini ak sakalına uzatarak düşünmeye başladı. Sonunda dedi ki:

-Evlâdım! Biz pek çok şey bilirsek de Kaf dağının yerini bilmeyiz. Yalnız buradan yedi aylık bir uzaklıkta Miset şehri harabeleri vardır. Orada bir kuyu vardır. Ağzı, çok değerli bir taş kapakla kapalıdır. Bu kapak bazen bilinmeyen sebeple açılır. Gidip kuyunun başında bekle. Eğer kısmetin var da kapak açılırsa bir iple kuyuya in. Orada bir delik göreceksin. Onu takip ederek yürü. İleride bir meydan çıkacak karşına. Meydanın ortasında bir saray vardır. Saraya gir. Gördüğün şeylere hiç iltifat etme. Ne dur, ne dinlen, ne de kork. Üst katta, mermer bir dolap içinde küçük bir sandık bulacaksın. Onu alıp kuyuya dön. Eğer kapak açıksa iple dışarı çık ve sandığın içindeki levhayı oku.

İp ve gerekli malzemeleri ayarladıktan sonra hekimin elini öpüp, duasını aldım ve yola koyulduk. Sora sora, sonunda Milset

harabelerini bulduk. Aradığımız kuyunun başına oturduk. Bahadır'a gerekli talimatı verdim. Nihayet, oraya gelişimizin kırkıncı gününde kapak açılmaya başladı. Hiç zaman kaybetmeden, Bahadır'la vedalaşıp, kendimi iple kuyuya sarkıttım. Ayaklarımın yere değmesiyle, ipi belimden çözüp deliği aramaya başladım ve buldum. Bir dakikalık bir tereddütten sonra içine girerek yürümeye başladım. İnsanın içine hoşluk veren bir bahçenin ortasında, altından yapılmış bir saray gördüm. Hemen kapısından içeri girip, yüzlerce odasında ne var, ne yok diye merak edip araştırmaksızın doğruca üst kata çıktım. Odayı buldum. Dolaptan sandığı çıkardım. Azamî hızla kuyuya döndüm Kapak yavaş yavaş kapanıyordu. Bahadır avazı çıktığı kadar bağırıp çağırmakta, kapağın kapanmak üzere olduğunu haykırmaktaydı. Hemen ipi belime bağlayarak, Bahadır'a ipi çekmesini söyledim. Sonunda dışarı çıktım. Birbirimizle kucaklaştıktan sonra sandığı açmak için uğraştık. Binbir güçlükle sandığı açmayı başardık. İçinde çelik bir levha vardı. Üzerinde iki gazel yazılıydı:

SIRRIMDAN BANA HİTAP

Matla – ı şems – i hüviyyet menşe – i ekvan benim,
Memba – ı mânâ – yi kesret mahzen – i ebdan benim.

Ben oyum ki, kendi emrimden yarattım âlemi, Hep
şuûnumdur bu mevcut, dehr-i bîpayan benim.

Ben oyum ki, lâ-mekâmm, lâ-zamanım, lâ-kuyud,
Her zamandan, her mekândan münceli imkân benim.

Arş benim, kürsi benim, asuman-ı seb'a benim,
Madde-û cevher-ü unsur, camid-û hayvan benim.

Nûr-i mahzım, sırr-ı mutlak, nokta-i ıtlak-ı nân, Hem
ruhum, hem meldife, Âdemim, insan benim.

Ben o zat—ı mutlakım ki, vasf—u fiilimle ayan, Ey!.,
*tîalık-ı zîşan benim, Rahman benim.**

BENDEN SIRRIMA CEVAP

Ben oyum ki, ben dedikçe maksadımdır kudretin,
Ben oyum ki, benliğimden zahir olmuş vahdetin.

Farzedersem benliğim senden cüdadır ey vücud,
Vehm-i mahzım, hiç vücudu var mı madumiyetin.

Bir fakirim ki neyim varsa senindir, bense hiç, Fakr-
ı fahrî eldedir ferman-ı vahdaniyetin.

Arş—ü kürsi, arz—ü eflâk hep senin emrinle var,
Suhf—i ekvan dest—i takdirinle mektup âyetin.

Sen o zat-ı bînişansın, lâ-mekânsın, bîzaman, Her
ne varsa fi'l-ü evsafın, kemal-i kudretin.

"Hakikat güneşinin doğduğu, kâinatın çıktığı yer benim. Çokluğun kaynağı, bedenlerin hazinesi benim.
Ben o varlığım ki, âlemi kendi emrimden yarattım. Bu varlıkların hepsi benim çeşitli durumlarımdır, sonsuz zaman da benim.
Ben o, varlığım ki ne mekânım, ne zamanım vardır, hiçbir kayıt altında da değilim. Fakat her zaman, her yerde olagelen şeyler yine benim. Arş benim, kürsü benim, yedi kal gök benim. Madde, cevher, unsur, cansız, canlı herşey benim.
Ben sırf nurum; mutlak sır, nun'a konulan noktayım. Ben hem ruhum, hem melekler; Âdem, insan benim.
Ben hem sıfatlan, hem de işleriyle besbelli olan mutlak zatım. Ey Hak yolcusu! Şan ve azamet sahibi olan Halik ve Rahman benim."

Sen o mevcutsun ki senden bir diğer yok müncelî,
*Her vücuda oldu kayyum sırr – ı mevcudiyetin. **

Bu iki gazelden hiçbir şey anlamamıştım. Üstelik bunlarda Kaf dağına dair birtek harf bile yoktu. Bu durum karşısında büyük bir üzüntüye düştüm. Ne yapacağımı bilmiyordum. Nihayet, Bahadırla uzun uzun konuştuktan sonra doğuya doğru gitmeye ve uğradığımız her yerde Kaf dağını sormaya karar verdik. İki sene kadar çeşitli milletler arasında dolaşıp, yüzlerce beldeye uğradık. Fakat Kaf dağı hakkında sağlıklı bir bilgi edinemedik. Birgün büyük bir şehre vardık. Bir eve misafir olduk. Birkaç gün sonra tellâlların şehrin sokaklarında dolaşarak şöyle bağırdıklarını duyduk:

-Ey Ahalî! Her kim Milset harabelerindeki kuyuda saklı bulunan levhayı getirip, âlimlerin reisine verirse, karşılık olarak kendisine üzerinde büyük bir sır yazılı, çok önemli bir levha verilecektir.

"Ben öyle bir varlığım ki, "Ben" dediğim zaman bundan kasdettiğim senin kudretindir. Ben öyle bir varlığım ki, senin vahdetin benim benliğimde ortaya çıkmıştır.
Ey Yegâne Varlık! Benliğimi senden ayrı olarak düşünecek olursam, bu sırf kuruntudan ibaret birşey olur. Çünkü yok olanın vücudu olmaz. Ben öyle bir fakirim ki, neyim varsa hepsi senindir.Ben yalnızca bir hiçim. Fakr-ı fahrî (gönüllü yoksulluk) senin tekliğine en büyük delildir. Arş, kürsü, yeryüzü, gökler senin emrinle varolmuştur. Kâinatın sayfalan, senin varlığına ve birliğine delil olup, senin kudret elinle yazılmıştır. Sen, mahiyeti bilinmeyen, zaman ve mekâna muhtaç olmayan yüce zatsın. Var olan herşey senin işlerindir, sıfatlarındır; kudretinin sonsuzluğunu gösteren delillerdir.
Sen öyle bir varlıksın ki, senden başka görülen hiçbir şey yoktur. Her yerde kudretinin eseri görülür. Senin varlığının sırrı kâinatın temelidir. Herşey senin varlığınla vardır."

Bu durum dikkatimizi çekti. Levha yanımızdaydı. Zaten onların bir faydasını görmemiş, onlardan hiçbir şey anlamamıştık. Bunun üzerine âlimlerin reisinin huzuruna gidip, aranan levhanın yanımda olduğunu söyledim. Sevincinden boynuma sarıldı. Bendeki levhayı alıp, diğerini bana verdi. Onda da şöyle bir şiir yazılıydı:

Alemde meşhud olan bu devran,
Tekâmül içindir, kemale doğru.

Her nokta cevval, her zerre raksan,
Uçup giderler visale doğru.

Ekvan, insan koşup giderler,
Tutulmaz kapılmaz hayale doğru.

insan isen gel matlubu anla,
Yorulma, gitme celale doğru.

Ufk-i ezelde doğan bir güneş,
Gider mi acep zevale doğru?

îfâte etme kıymetli vakti, Çevir
*yüzünü cemale doğru.**

Bu şiiri okuyunca hayrete düşüp, meraklandım. Âlimlerin reisine yolculuğumun sebebini anlattım. O da hayrete düştü ve dedi ki:

"Alemde görülen bu hareket, kemale ulaşıp, olgunlaşmak içindir. Her nokta ve zerre hareket etmekte olup, hepsi Yaratıcısına kavuşmak için uçarak gitmektedir. Kâinat ve insan belirsiz bir hayale doğru koşup gitmektedir. Eğer insan isen, gel, arzu edilmeye değer olan şeyin ne olduğunu anla da Allah'ın gazabına sebep olacak yolda yorulma. Ezel ufkunda doğan bir güneş acaba batıp kaybolur mu? Değerli vaktini boşa geçirme! Yüzünü Hak Teâla'nın cemaline çevir."

-Çok tuhaf! Ben de bu levhayı Nezarâ harabelerindeki bir kuyudan çıkarmıştım. Fakat mânâsını anlamadığım için istediğim şeye ulaşamadım. Yıllarca seyahat ettim. Sonunda Serendip adasındaki Âdem tepesinde, dünyadan el etek çekmiş bir adama rastladım. Bana: "Milset harabelerindeki levhayı ele geçirirsen istediğine ulaşırsın" dedi. Yıllarca bu harabeyi aradım ama bulamadım. Sonunda büyük bir ümitsizliğe düşerek memleketime döndüm. Her yıl tellâllar vasıtasıyla bu levhayı aramayı âdet hâline getirdim. Nihayet senin aracılığınla elime geçirmeye muvaffak oldum. Fakat ne yazık ki bu levhalarla da problemimi çözemiyorum. Peki, ya sen?

-Ben de aynı durumdayım.

Beraberce Serendip'e gidip, Âdem tepesindeki o adamı bulmaya ve elimizdeki levhaları ona göstermeye karar verdik. Uzun bir yolculuktan sonra Âdem tepesine varıp, adamı bulduk. Elimizdeki levhaları ona verdik. Biraz düşünceli, biraz da şaşkın bir tavırla dedi ki:

-Demek ki tevfik olmazsa, tarif bir işe yaramıyor. (Bana dönerek) Ey soru soran! Birinci levhadaki şiir Kaf dağını ve Anka'yı bildiriyor. İkinci levhadaki şiir ise ejderhanın sorusunun cevabını içermekte. Bize sonsuz gibi görünen bu dünya, bu varlık kervanı, bu yıldızlar, bu güneşler, bu âlemler, sınırsız bir boşlukta, Rahman olan Allah'ın arşı içinde, yeri ve mahiyeti bilinmeyen eşsiz bir sırra, aşk nuruna doğru uçup gidiyor. Bu yolculuk, bu dur durak bilmeyen hareket ezelî ve ebedîdir.

Böylece reisin problemi de halloldu. Elini öpüp, sevinçli bir şekilde memleketlerimize gitmek üzere yola çıktık. Yolun yarısında reisle vedalaşıp, ayrıldım.

Bahadır ve ben üç ay sonra şehrimize ulaştık. Şehre gelişimiz ejderhanın geleceği günün bir gün öncesine rastladı. Babam yaşlanmıştı. Halk büyük bir üzüntü içinde ertesi günü bekliyordu. Ben ve Bahadır yedi yıl süren bu yolculukta çok değişmiş, tanınmaz bir hâle gelmiştik.

Bahadır'ı babama gönderip: "Ejderhanın sorularını cevaplayacak bir derviş geldi. Sabahleyin bütün halk şehir dışına çıksın. Şenlik hazırlıkları yapılsın" şeklinde bir haber yolladım.

Babam sevincinden ne yapacağını şaşırmıştı. Âlimleri ve vezirleri toplayarak onlarla konuşmuş ve ertesi gün şehir dışına çıkılmaya karar verilmişti. Tan yerinin ağarmasıyla birlikte halk kalabalıklar hâlinde şehir dışına çıkmaya başladı. Ben de Bahadır'ı yanıma alarak padişahın huzuruna çıktım. Bana çok büyük iz-zet-ü ikramda bulundular. Babam, ne yapacağını şaşırmış durumdaydı. Derken korkunç ejderha göründü. Halkın toplanmış olduğunu görünce şaşırdı:

-Vay, vay! Benimle savaşmayı mı düşünüyorsunuz yoksa. Ağzımdan çıkaracağım küçücük bir ateşle hepinizi kül ederim, diye bağırdı.

Ejderhaya gönderilen bir elçi, buraya toplanmaktaki amacın savaş olmadığını, soruya cevap verecek bir adamın ortaya çıktığını bildirdi. Ejderha:

-Yollayın bakalım o adamı bana, dedi.

O sırada ben yerimden kalkıp, ejderhanın karşısına çıktım.

-Ey insanoğlu! Eğer soruma cevap veremezsen seni yerim. Ayrıca yedişer değil, yetmişer erkek ve kızı kurban ederim iyice bilesin, dedi.

Bu durum padişaha bildirildi. Padişah biraz tereddüt ettikten sonra kendisine garanti vermem üzerine, buna razı oldu. Ve ejderha klâsik sorusunu sordu:

-Bu kervan nereye gidiyor?

Herkesin ruhu âdeta bedeninden çıkmış, iki dudağım arasından çıkacak söze doğru uçmaya başlamıştı.

-Ey beyinsiz ifrit! Olgunlaşmaya ihtiyaç duyan bu kâinat, her daim yürümeye mahkum bu kervan, hayal bile edilemeycek eşsiz bir sırra, herşeyi kendine çeken Hakk'ın cemalinin nuruna doğru gitmektedir, dedim.

Ejderha bu cevabı işittiği zaman akıllara durgunluk veren korkunç bir nâra atarak silkindi. O sırada, onbeş-onaltı yaşlarında,

melek yüzlü bir kız şekline döndü. Bu durum karşısında herkes son derece şaşırdı. Kız yanıma gelerek bana dedi ki:

-Ben Allah'ın kudretiyle yaratılmış yaratıkların en güzeliyim. Ve, her zaman onaltı yaşındayım. Yalnız kaderin cilvesiyle ejderha oldum. Bu durumdan kurtuluşum sorduğum soruya doğru cevap verilmesine bağlıydı. Siz bu sorunun cevabını verdiniz. Böylece beni o çirkin görüntüden, birçok insanı da benim şerrimden kurtardınız. Artık sizin cariyenizim. Size hizmet etmek benim için büyük bir mutluluktur efendim!

Herkes sevincinden göklere uçuyordu. Askerler halka susmalarını söyledi. Ve, padişah konuşmaya başladı:

-Sevgili halkım! Bu fazıl ve kâmil delikanlı sizleri büyük bir dertten kurtardı. Size daha büyük hizmetlerde bulunacağına eminim. Saltanat yükünü şimdiye kadar taşımamın sebebi, yerime geçmeye lâyık birini bulamamamdı. Bildiğiniz gibi zavallı oğlumu da kaybettim. Bu asil genci bize Allah gönderdi. Onun aracılığıyla sizi kurtardı. Ben de yerimi ona bırakıyorum. Allah, tacını ve tahtını ona mübarek etsin! dedi.

Beni yanına çağırdı. Kucakladı. Sonunda dayanamadım ve ellerine sarılarak:

-Babacığım! Oğlunu tanıyamadm mı? dedim.

Babam bir sevinç çığlığı atarak bayıldı. Herkes, benim, kendilerini kurtarmak için yolculuğa çıkan şehzade olduğumu anladı. Halkın sevinci doruk noktasına çıkmıştı. Herkes birbirini kucaklayıp, tebrik ediyordu.

İfrit kılığından kurtulmuş olan peri kızıyla evlendim. Bizim düğünümüzle, ejderha için ayrılmış yedi erkek ve kızın düğünleri birlikte yapıldı. Babam inzivaya çekildi. Ben de Bahadır'ı vezir tayin ederek, memleketi idare etmeye başladım.

Bir cuma günü atla gezintiye çıkmıştım. Nasıl olduysa atın ayağı sürçtü. Ben de yere düştüm.

Ve, uyandım...

Azamet Deryası

"İlim bir noktadır. Fakat onu cahiller çoğaltmıştır"

Hz. Ali

Bugün Aynalı Baba çok neşeliydi. Hatta ne kadar sevinçli olduğunu herkese göstermek için külahına kocaman bir ayna parçası, zırhına da iki san teneke eklemişti. Bir müridin, şeyhine karşı hürmet duygularıyla dolu olduğu gibi, Aynalı'ya karşı iyi hislerle dolu olduğum için, cübbesinde teneke parçaları değil de kocaman bir gaz tenekesi taksa bile ona saygımdan en ufak bir eksilme olmazdı. Ona niçin bu kadar neşeli olduğunu sordum. Cevaben dedi ki:

-Bizim Berber Hacı Molla'yı bilirsin. Kedisi doğurmuş. Hem de nur topu gibi beyaz ve çok sevimli bir yavru!..

-Afedersiniz azizim! Hacı Molla'nın kedisinin doğurmasına bu kadar sevinmenizin sebebini anlayamıyorum.

-Bunda anlaşılamayacak birşey yok. Sağ salim doğum yaptığı için biz bugün şenlik yapacağız.

-Bir kedi yavrusu için şenlik yapmak ha! Bu çok muhterem yavruya isim verildiği gün de merasim yapılacak mı?

-İsmi konuldu. Hacı Molla her ne kadar ismini... İnsanların yüzbinlerce sene yeni kelimeler türetmek için uğraşmasına rağmen hâlâ gerektiği kadar kelimenin olmayışı tuhaf değil mi?

Biraz aptallaşmıştım.

-Ne gibi efendim?

-Yavrunun annesinin ismi Pamuk. Yavruya da "Pamuk" ismini vermek fazlaca tekdüze olacaktı. Fakat Hacı Molla yavruya da, beyazlık ifade eden bir isim koymak istiyordu. Tam dört saat tartıştık. "Kar" koyalım dedik, biraz soğuk kaçtı. "Beyaz" ismi de tekrarlanmaya pek müsait değildi. "Sefît"i de Hacı Molla kabul etmedi. Çocukken coğrafya dersinde Bahr-i Sefît (Akdeniz) yüzünden dayak yediği için bu kelimeden nefret ediyordu. "Ak" isminin konulmasını teklif ettim.

Molla kızdı, "Yavruyu: "Ak! Ak! Ak!" diye çağırdığım zaman herkes beni ördek zanneder" dedi. Pamuğun Farsça karşılığı olan "Pembe" olsun dedim. Hacı Molla "beyaz bir kediye kırmızı demek olmaz" diyerek bunu da reddetti. Sonunda yavrunun adını "Zararsız" koyamaya karar verdik.

Gülümseyerek dedim ki:

-Tamam, şenlik yapılacak. Bir kedi yavrusu için...

-Azizim! İnsanlar mantığı, kendi söyledikleri doğru görünsün diye icat etmişlerdir. Şimdi sana desem ki, "falan memleketin kralının bir oğlu dünyaya geldi. O millet şenlik yapıyor." Bu duruma hiç şaşırmaz, belki de bunu son derece normal bulursun. Fakat bir düşün! Birinci olarak, bu çocuğun yaşayıp yaşamayacağı meçhul; ikinci olarak, iyi birisi olup olmayacağı meçhul; üçüncü olarak, insan olduğu için iyiye değil de kötüye meyletmesi ihtimal dahilinde; dördüncü olarak, kral çocuğu olduğu için kibirli, zalim, bencil, hatta cahil olması bile olası. Bu özelliklere sahip olma ihtimali yüksek bir çocuk için şenlik yapılmasını normal karşılarken, Zararsız'ın dünyaya gelişine, iki kişinin sevinmesini niçin garipsiyorsun?

Alayları bile hikmetli bir ders niteliğinde olan bu garip adama, ister istemez hayranlık duyuyordum. Derken Aynalı neyi üflemeye başladı:

Ey dil! Cihanda sen şulezensin,
Meçhulü her an tayin edensin,
Âyine eşya, manzur sensin!

Vahdetle herşey maruf-ı vicdan,
Vicdanla âlim eşya-yı insan,
Âyine eşya, manzur sensin!

Bâtın tecelli eyler şuûnda, Zahir
taayyün eyler butunda,
Ayine eşya, manzur sensin!

Elvah-ı kevnin tevhidi sensin,
Ayât-ı Hakk'ın tecvidi sensin,
*Âyine eşya, manzur sensin!**

Daldığım uykudan tellâlların sesiyle uyandım.

-Cabilsa şehrine** giden kervan akşam yola çıkacak. Yolcuların akşama kadar kervana katılması gerekmektedir.

Taberi Tarihi'de böyle acayip bir şehrin bulunduğunu okumuştum. Fakat coğrafya kitaplarında bu şehrin ismi geçmiyordu. Sonunda, bu şehrin hayal mahsulü olduğuna hükmetmiştim.

Şimdi ise bu şehre kervan gidiyordu. Kafam acayip bir meseleyi çözmekle uğraşırken, daha acayip birşey dikkatimi çekti. İçinde bulunduğum odanın tavanı ve duvarları gümüştendi. Acayip bir ses çıkararak ayağa fırladım. Karşımdaki aynada kendimi gördüm Bu sefer çıkardığım ses, yalnızca hayret çığlığı değildi;

"Ey gönül! Şu cihanda parlayan sensin. Bilinmeyeni her an belirli kılan sensin. Eşya bir aynadır. O aynada görülen sensin!
Vicdan herşeyi vahdet sayesinde bilmektedir. İnsan eşyayı vicdan ile tanımaktadır. Eşya bir aynadır. O aynada görülen sensin! Hadiselerde varlığın iç yüzü görünmektedir. Varlığın dış yüzü de iç yüzü sayesinde ayırt edilebilmektedir. Eşya bir aynadır. O aynada görülen sensin! Kâinat levhalarının bir araya getirilmiş hülasası sensin. Hakk'ın âyetlerinin tecvidi sensin. Eşya bir aynadır. O aynada görülen sensin!"

"Batının en uzağında bulunan, bir tane kapısı olan efsanevî bir şehir. Tasavvufta, insanın ulaşması gereken en son hedefi ifade eder." [Haz.J

hayret, hiddet, üzüntü ve can sıkıntısından kaynaklanan, ta canevimden gelen bir feryat idi. Nasıl bağırmazdım ki, alnımın ortasında bir tek göz görüyordum. İki kolumun yerine göğsümden çıkmış bir kol vardı, ayağım da tekti. Gerçi bu tek ayakla yürüyebiliyor, daha doğrusu zıplayabiliyorsam da, eski yürüyüşümü anımsayınca bu tarz bir yürüyüşü fazlasıyla çirkin buluyordum. Tek kolum ve tek gözüm de oldukça canımı sıkıyordu. "Ya Rab! Bu ne hâl, bu nasıl iş?" diye düşünürken kapı açıldı. Seke seke, içeri bir kadın girdi.

-Kervan kalkıyor. Herşey hazır. Haydi artık vedalaş, dedi.

Bunun üzerine gümüşten yapılmış evden çıktım. Dışarı çıkınca bütün şehrin gümüşten olduğunu gördüm. İki ayaklı bir eşeğe binerek, şehrin dışındaki kervana yetiştim. Herkes benim gibiydi. Yanıma yaklaşan birine Cabilsa şehrine kaç günde varabileceğimizi sordum.

-Yedi senede, cevabını verdi.

İki ayaklı bir eşekle, yedi sene yol gitmek her babayiğidin harcı değildi doğrusu. Arkadaşıma tekrar sordum:

-Buranın adı ne?

-Cabilka.*

Kendi kendime: "Vay, vay! Taberi Tarihi'nde okuduğum fakat coğrafya kitaplarında ismi geçmeyen iki şehirden biri. İşin tuhaf tarafı ben de bu şehrin halkındanım. Öbür şehre gidişim de zaten oldukça garip" diye düşündüm ve arkadaşıma:

-Cabilsa şehrine niçin gidiyoruz? diye sordum.

-Oraya gideceğimize dair hakimlerin hakimine dilekçe vermedik mi?

-Verdik mi?

"Uzak Doğu'da bulunan, bir tane kapısı olan efsanevî bir şehir. Tasavvufta, insanın Allah'a yönelişinin ilk durağını ifade eder." [Haz.]

-Elbette!

-Niçin dilekçe verdiğimi bir türlü hatırlayamıyorum.

-İşte bu çok garip! İki gözlü, iki kollu, iki ayaklı olmak için dilekçe verdik.

Bunu duyunca neredeyse sevincimden çığlık atacaktım. Bir anda, oraya gitmek için her türlü sıkıntıya katlanmaya karar verdim. Lâfı uzatmayalım. Tam yedi sene sonra Cabilsa'ya ulaştık. Bu şehir altından yapılmıştı. Oradaki halkın hepsi bizi karşılamaya geldi. Herkes:

-Maşallah, maşallah! İşte tek gözlü kalmaya razı olmayanlar, tek ayakla gezemeyenler, tek kolla kalmak istemeyenler! diyordu.

Cabilsa şehrine gelişimizle büyük bir şenlik başladı. Kırk gün, kırk gece devam etti. Sonunda ak sakallı bir ihtiyarın yönetiminde "Cennet-i lrfan"a gittik. Burası, Cabilsa şehrinin bir mil ötesindeydi. Cennet-i İrfan'ı tarif etmem imkânsız. Fakat her hayalin ötesinde olan bir müşahedeyi söylemek zorundayım. Buranın batısında bir deniz vardı. Bu deniz bir bahçenin kenarından başlıyordu. Fakat yüzeyi bahçeyle aynı seviyede değildi. Sonsuz bir yüksekliğe sahipti ve ucu bucağı görünmüyordu. Denizden bu bahçeye bir damla bile su sıçramıyordu. Sanki bahçe ile deniz arasında görünmeyen bir Çin Seddi vardı.

Durgun, sessiz ve sonsuz olan bu denizin manzarası insanın tüylerini ürpertiyordu. Cennet—i İrfan'da zevk—ü sefa içinde sayısız günler geçirdikten sonra bir gün, "Tecelli Şelâlesi"ni görmeye gittik. Şimdi söyleyeceğim şeyi akla ve hayale sığdırmak mümkün değildir. Bu uçsuz bucaksız denizden cennete bir şelâle akıyordu. Azamet denizinin bu şelâlesinin adı "Tecellî Şelâlesi"ydi. Bu şelâleden akan sular bir fındık kabuğunun içine giriyor ve kayboluyordu.

Akıl ve fikre durgunluk veren bu manzara karşısında ben ve arkadaşlarım şaşırıp kaldık.Birazcık aklım başıma gelince:

-Ya Rab! Bu ne hâl! Bu uçsuz bucaksız deniz, bir fındık kabuğunun içine sığıyor ve onu doldurmuyor. Bu nasıl iş Ya Rabbi! dedim.

Rehberimiz bu sözleri işitti ve bana dedi ki:

-İşte gördüğünüz gibi bu azamet denizi, kibriya girdabında sanki yokmuşcasına kaybolup gidiyor. Ezelden beri, bu sonsuz denizin suyu kibriya girdabına akıyor...

Bu hayret verici sırrın etkisi altında kendimizden geçmiş, aptallaşmıştık. O sırada rehberimiz yeniden konuşmaya başladı:

-Şimdiye kadar hiç duymadığınız bir gürültü duyacaksınız biraz sonra. Tecellî Şelâlesinin gürültüsünü... Sakın korkmayın!

Kısa bir süre sonra büyük bir gürültü duyarak ölü gibi yere serildik. Bir müddet sonra kendimize geldik. Bir de baktık ki, ellerimiz ve ayaklarımız iki tane olmuş. Sevinçten birbirimizin boynuna sarılıyorduk. O sırada uyandım. Aynalı bir yandan neyi üflüyor, bir yandan da şiir okuyordu:

Hep ikilik birlik için Bak,
iki göz bir görüyor! Birlik
ise dirlik için Bak, iki göz
bir görüyor!

Ruh-u cesed, arş-u felek
İns-ü peri, cinn-ü melek
Birlik için hep bu emek
Bak, iki göz bir görüyor!

Şirkten eyle hazer
Vaktini boş etme güzer
Âleme bir eyle nazar Bak,
iki göz bir görüyor!

Sende seni, sende seni Bil
ki budur "allemenî"
Birleye gör can-u teni Bak,
*iki göz bir görüyor!**

"ikilik birlik içindir. Bak, iki göz bir görüyor! Birlik ise dirlik içindir. Bak, iki göz bir görüyor!

Ruh, ceset, arş, felek, insan, peri, cin, melek... Tüm bunlar birlik içindir. Bak, iki göz bir görüyor!

Allah'a ortak koşmaktan sakın. Vaktini boş yere geçirme. Âleme bir bak. Bak, iki göz bir görüyor.

Sen, kendini kendinde bil. "Bana öğretti" sözünün anlamı budur. Ruh ve bedeni bir olarak gör. Bak, iki göz bir görüyor!"

Sonsuz Bilmece

"İlimde derinleşenler 'biz ona inandık' der."
Kuran

Gözümü yumduğum zaman kendimi bir medresede, büyük bir üstadın karşısında buldum, içeride birkaç yüz talebe vardı. Bir ara elimi başıma götürdüm. Bir de ne göreyim tepemde kuyruk gibi bir saç var. Bu durum karşısında bir Çinli olduğumu anladım. Daha başka şeyler de anladım: Ben, Nankin şehri halkından olan, ilim ve marifet peşinde koşan bir gençtim. Çin'i baştan başa dolaştığım hâlde, kafamdaki problemleri çözemediğim için yolculuğumu Hindistan'a kadar uzatmıştım.

Hindistan'da bir sürü meşhur âlimi dolaşarak problemimi halletmeye çalıştım. Fakat hiçbiri sadra şifa olacak bir yanıt veremedi. Sonunda bana, Brahmanlar içinde parmakla gösterilen, fazilet sahibi, dünyadan elini eteğini çekmiş bir âlimi tavsiye ettiler.

Hindistan'ın kaplan, yılan ve binbir türlü zehirli otlarla dolu olan ormanlarından birindeki bir mabette yaşayan Brahman'ı buldum. İşte şu anda onun ilk dersinde bulunuyordum. Brahman, uzun bir süre suskun kaldıktan sonra, mezardan gelen iniltiye benzeyen bir sesle konuşmaya başladı.

-Ey Çinli Talebe! Nedir problemin? Neyin peşindesin?

-Sonsuz bilmeceyi çözmek istiyorum.

O an, talebeler şaşkınlık içinde birbirlerinin yüzlerine baktılar. Anlaşıldığı kadarıyla hepsinin isteği buydu. Brahman tekrar konuşmaya başladı:

-Hangisini?

-Hangisini mi?

-Evet, hangisini?

-Ruhun hakikatini.

Bunun üzerine Brahman sustu. Zaten cenaze yüzü gibi solgun ve hareketsiz olan çehresi büsbütün donuklaştı.

-Ruhu, yaşayanlar bilemez. Ölmeye razı mısın? dedi.

-Evet!

-Yanıma gel!

Yanına gittiğimde kulağıma şunları söyledi:

-Elinden geldiği kadar nefesini tutacak, sürekli "om, om, om" diyeceksin. Haydi seni halvethaneye götürsünler.

Brahman'ın emri üzerine beni alıp halvethaneye götürdüler. Burası bir adam sığacak kadar dar ve karanlık bir odaydı. Orada akşama kadar "om, om, om" diye zikrettim. İçimde, tarifi imkânsız bir sıkıntı vardı. Karnım da çok acıkmıştı. Odanın kapısı kapalıydı. Dışarı çıkmak için birkaç defa kapıya vurdum. Fakat kimse aldırmadı. Nihayet uzun bir süre sonra bir hizmetçi geldi. Beni beş dakika dışarı çıkardı. Bir avuç kavrulmuş mısır ve bir fincan da su vererek:

-Her ne kadar bunlar nefsi güçlendirecek şeylerse de riyazete alışkın olmadığın için, birkaç gün verilmeye devam edecek, dedi.

Yedi sene bu halvethanede kaldım. İlk önceleri günde bir verilen bir avuç mısır daha sonra iki günde bir, daha sonraları üç günde bir verilmeye başlandı. Aradan beş sene geçince haftada bir verilen bir avuç mısırla ve onbeş-yirmi günde bir verilen bir fincan suyla yetinmeye başladım. Yedi sene dolunca Brahman'ın huzuruna götürüldüm. Yüzlerce brahman ve binlerce talebe toplanmıştı.

Bu süre zarfında tuhaf bir hâle gelmiştim. Kendimi havada uçuyor gibi hissediyordum. Son derece dikkat etmedikçe, eşyayı göremiyordum. Farklı renkleri algılayamıyordum.

Başka bir tuhaflık daha vardı üzerimde. Bir şeye sürekli baktığım zaman, o şey yavaş yavaş yok oluyordu. Kendimi bir cisim ve madde olarak hissetmiyordum, sanki yalnızca kuvvetten ibarettim. Yüzüne baktığım kimselerin, içinden geçenleri okuyabiliyordum. Brahman'ın huzuruna girince yanına gidip, elini öptüm. Bu kadar basit bir hareket karşısında büyük bir gürültü başladı. Herkes "Evim, Evim, Brahma, Brahma" diye bağınyordu. Etrafıma baktığım zaman bu yaygaranın sebebini anladım. Brahman ve ben havada duruyorduk. Brahman elimden tuttu. Havada yürüyerek duvara kadar geldik ve duvarın ötesine geçtik. Duvar yarıldı da öyle mi geçtik, yoksa yoğunluğunu mu kaybetti, bunu bilmiyorum. Odaya girdiğimizde Brahman sordu:

-Şimdi sonsuz bilmeceyi çözdün sanıyorum. Ruhun ne olduğunu anladın mı?

-Hayır! Anlamadım.

-Yüce Brahma! Kendinin ruh olduğunu hâlâ anlamadın mı?

-Ben! Ben mi ruhum?

-Yüce Brahma! Havada uçtuğun, duvardan geçtiğin hâlde, hâlâ bundan şüphe mi ediyorsun?

-Şüphe mi? Şüphem yok. Kendimin ruh olmadığından eminim. Bir cesedim ben. Ve, yann bu ceset dağılacak. Ve, benliğim bir hiç olacak, yani ben diye birşey olmayacak.

Brahman bir nâra attı. Birkaç defa: "Yüce Brahma!" dedi ve yere düşerek öldü.

Ben büyük bir telâş içinde Brahman'ın cesedinin üzerine kapandım. Vücudu buz gibi soğuk, kalbi hareketsizdi. Buna rağmen gözlerini açtı ve neredeyse işitilmeyecek kadar cılız bir sesle:

-Ruhu anladın mı? diye sordu ve gözlerini kapadı. Ben henüz "hayır" bile diyememiştim ki insanın yüreğini ağzına getiren bir kahkaha duyuldu. Başımı kaldırdığımda, yerde yatan Brahman'ın, havada duran bir benzerini gördüm. Bana:

-Ruhu anladın mı? dedi.

Tam cevap verecektim ki kapı açıldı ve birisi içeri girerek:

-Sizi çağırıyorlar Efendim! dedi.

Onun peşisıra gittim. Odaya girdiğimde, Brahman'ın kendine ait yerde oturduğunu gördüm. Beni yanına çağırıp:

-Ruhu hâlâ anlamadın mı? dedi.

-Hayır, anlamadım. Lütfedip anlatırsanız...

-Anlatmak! Anlatmak mı? Görmedin mi ki?

-Evet, gördüm. Fakat birşey anlamadım. Birşeyi görmek onu anlamak için yetmiyor.

-Ya?

-Olmak lazım.

-Ah!.. Ah!.. Olmak, olmak! işte bu mümkün değil.

-Niçin?

-Çünkü olmak için ilk önce olmamak gerekir. Benim ilmim bu kadardır. Sen bu kadarıyla yetinmedin. Şimdi tek çıkar yol kaldı. Ebedî hayatını feda edecek güce sahip misin?

-Ebedî hayatımı feda ettiğim zaman ruhu bilmek bana ne kazandıracak?

-Hiç! Madem ki hiç olacaksın, elbette bir kazancın olamaz.

-Ebedî hayatta bize ne vaadedilmiştir?

-Brahma, dostlarına sonsuz bir mutluluk müjdeliyor.

-Bu ebedî hayatta, bendeki şu ruhu bilme düşüncesi devamlı kalacak mı?

-Bundan şüphe yok! Bütün varlığınla baki kalacaksın.

-Öyleyse bu dehşetli ebediyeti feda ediyorum. Ya Rabbi! Beni bir an bile rahat bırakmayan bu endişeyle ebediyyen yaşamak istemem. İstemem. İstemem.

-Öyleyse gel!

Brahman beni elimden tutup bir odaya götürdü. Çekmecelerin birinden bir liste çıkardı. Bunda yedi kişinin ismi yazılıydı. Bana dedi ki:

-Yedi bin sene içinde, marifet bilgisine sahip olmak için ancak yedi kişi ebedî hayatını feda etmiş. Sen sekizinci oluyorsun. İsmini buraya yaz.

İsmimi bu kâğıda yazdım. Brahman tekrar dedi ki:

-Nur Dağı'na git! Probleminin çözümünü orada bulacaksın.

Bunun üzerine Nur Dağı'na doğru yola çıktım. Kâh yürüyerek, kâh havada uçarak bu dağa vardım. Dağın eteğinde, bu fanî dünyaya yeni gelmiş bir çocuk yolun ortasında yatıyordu. Bu zavallı yavruyu oraya kimin bıraktığını düşünerek ve de anne-babasını görmek ümidiyle etrafı kolaçan ederek çocuğa doğru yürüdüm. Yanma yaklaştığımda çocuk bana:

-Ey Marifet Yolcusu! Ey kalbi endişeli kimse! Safa geldin! dedi.

Yeni doğmuş bu çocuğun konuşmasına şaşırmakla beraber cevaben dedim ki:

-Bu yaşta, daha doğrusu yaşına bile basmadan konuşuyorsun ha! Ne tuhaf çocuksun sen.

-Yalnızca konuşabildiğimi sanma sakın. Aynı zamanda çok gevezeyimdir. Öyle gevezeyimdir ki, sen sormadığın hâlde şimdi sana ismimi söyleyeceğim. Bana "Marifet" derler.

-Ben, sonsuz bilmeceyi çözmek ümidiyle buraya geldim.

- Bunun için ebedî hayatını feda ettin değil mi? İçindeki endi şeden kurtulmak istiyorsun.

-Evet, bu endişe...

-Zavallı deli! Bu endişe bütün kâinatın daimî endişesidir. Bu endişeden hiçbir ferdin, hiçbir zerrenin kurtulması mümkün değildir. Zira bu endişeden kurtulmak için gereken şartları yerine getirmeye kimsenin gücü yetmez.

-Neymiş bu şart? Ben bunun için ebedî hayatımı feda ettim. Bundan daha ağır bir şart olacağını zannetmiyorum.

-Öyle mi sanıyorsun? Kanaatimce, ruhu bilmek için bu şart yeterli olsaydı, pek çok kimse ruhu bilebilirdi. Fakat özel şartını...

-Nedir bu özel şart?

- Yokluk ve varlığın birtek şey olduğunu ispat etmek!..

Bu özel şartı duyunca derin bir ah çektim. Ve, gözlerimi açtım. O sırada Aynalı'nın güleç ve sevimli yüzüyle karşılaştım. Ve ona dedim ki:

Yoklukla varlığın birtek şey olduğunu kim ispat edebilir? Bunu söylemek bile bir deliliktir. Hâl böyleyken, bunu kim ispat edebilir?

-Kim mi? dedi Aynalı Baba. Bilmekle bilmemeyi bir tutan deliler.

Ulular Meclisi

"Yolları ne var ayrı ise hep sana aşık
Her birisi bir yol ile gülzâra gelirler."
Niyazi-i Misil

Bugün Aynalı'mn hâlinde bir durgunluk, bakışlarında biraz hüzün vardı. Uzun süre sessiz kalıp, düşüncelere daldık. Ben seyrettiğim garip manzaralan düşünüyor, insanların fikirlerinin bu kadar değişik ve çok oluşuna şaşırıyordum. Aynalı'mn konuşmaya başlamasıyla düşüncelerden sıyrıldım ve kendime geldim.

-Ben yalnızca ney değil, saz çalmasını da bilirim. Aslında bütün çalgıları çalmasını bilirim. Bugün sana biraz saz çalayım.

Kulübesine girip bir saz getirdi. Kalenderâne bir taksimden sonra okumaya başladı:

Zahid bize ta'n[1] eyleme
Hak ismi okur dilimiz
Sakın efsane söyleme
Hazrete gider yolumuz.

Erenlerin çoktur yolu
Cümlesine dedik beli[2] Ko
desinler bize deli Usludan
yeğdir delimiz.

' Ta'n: Kınamak [2]
Beli: Evet

Muhyi[3] sana da ola himmet Âşık
isen canan minnet Elif Allah,
mim Muhammed Kisvemizdedit[4]
dallımız.[5]

Dalmışım... Büyük bir sarayın içinde, çok küçük bir pencerenin önünde bulunuyordum. Bu pencereden, içine binlerce kişinin sığabileceği genişlikte büyük bir oda görüyordum. Odanın duvarları, benim pencerem gibi küçük pencerelerle doluydu. Herbirinin önünde bir kişi oturmuş, odayı seyrediyordu. Odanın içinde, zümrüt ve yakuttan yapılmış kürsülerin üstünde, başlarında taç olan, çoğunun yüzü peçeli, heybetli ve ağırbaşlı kimseler oturuyordu.

Kürsülerin ortasında, oturan zatın biri ayağa kalkıp:

-Beşeriyet gelmiş. Bize bir soru soracakmış. Uygun bulursanız gelsin, dedi.

Orada bulunanlar uygun bulduklarını söylediler. Konuşma yapan zatın emri üzerine Beşeriyet'i odaya aldılar.

"Beşeriyet" adındaki bu adam sakat ve sefil bir zavallıydı. Üzerindeki eski püskü elbiseleri ve sararmış yüzü, meclisin durumuyla büyük bir tezat oluşturuyordu. Başkan vekili ona:

-Ey Beşeriyet! Otur, rahat et ve sorunu sor! dedi.

Fakat Beşeriyet oturmadı ve dedi ki:

-Oturmak, rahat etmek mi? Yazık! Yüzbinlerce senedir oturup, rahat edecek zamanın oldu mu diye bir sorun hele. Bir taraftan geçim derdi, diğer taraftan hastalıklar rahat etmek için vakit mi bırakıyor? Bu kadar sefil olmama rağmen, yine de intihar edemiyorum. Ben alçağın biriyim.

Bunları söylerken hıçkırıklarla ağlamaya başladı. Bu durumdan son derece etkilenen meclisi hazin bir sessizlik kaplamıştı.

Muhyi: Hidayet veren Allah

4 Kisve: Elbise

5 Dâll: İşaret

Bütün üyeler zavallı Beşeriyetin acısını paylaşıyormuş gibi görünüyordu. Başkan vekili:

-Bu çok büyük bir mesele. Çözüme kavuşturulması başkanın gelmesine bağlı, dedi.

O sırada Beşeriyet dedi ki:

-En azından bu kadar sefalete niçin katlandığımı, neden intihar etmediğimi anlasam.

Meclistekilerden biri ayağa kalkıp:

-İzin verirseniz şu zavallıyı teselli edeyim, dedi. Meclisin uygun görmesiyle, şunları söyledi:

Ya Rab! Hayatta nedir bu lezzet?
Hayata rabteden bu garip kuvvet!
Hayat ki bîbeka[1] *pür derd-ü keder,*[2]
Yine emel o, nedir bu hikmet? Bir an
bırakmaz insanı rahat, Bin türlü
âlâm,[3] *derd-i maişet, Çocukluğunda*
ağlar beşikte, Feryatla geçer o vakt – i
ismet, Civanlığında bin türlü âmâl,[4]
Şeyhudetinde[5] *bin türlü minnet,*
Vakt-i ecelde mazı bir an, Bir an için
mi bunca sefalet! Hatifi[6] *bir ses verdi*
cevabı, Dedi: Hayatta bu zevk – ü
kıymet, Âkiller için seyr – i bedayi,[7]
Câhiller için yemekle şehvet.

1 Bîbeka: Ebedi olmayan, sona olan. 2
Pür derd-ü keder: Dert ve keder dolu.
3 Âlâm: Acılar. 4
Âmâl: Emeller. 5
Şeyhuhet: İhtiyarlık. 6
Hatif: Gizli 7 Bedayi:
Güzellikler

Beşeriyet derin bir ah çekti ve:

-Doğru, Doğru!.. Lütfen bana söyleyin, merhamet edin. Madem ki hayattan tiksiniyorum, ama onsuz da yapamıyorum. Öyleyse saadetin ne olduğunu bana söyleyin, dedi.

O sırada başkan geldi. Meseleyi anladı ve oradakilere:

-Haydi bakalım, şu zavallının sorusunun cevabını verin! dedi.

Oradakilerin bazıları şu şekilde cevap verdiler:

Hz. İbrahim:

-Saadet; çalışıp kazanmak ve kazanılanları başkalarıyla paylaşmaktadır.

Hz. Musa:

-Saadet; nefsi, Firavun'un tutkuları gibi tutkulardan kurtarmaktadır.

Hz. Adem:

-Saadet; şeytana ve Havva'ya uymamaktadır.

Konfiçyüs:

-Bir tencere pirinç pilavına bütün lezzetleri sığdırmaktadır.

Platon:

-Daima yüce şeyleri düşünmektedir.

Aristo:

-Mantık! İşte saadet!

Zerdüşt:

-Saadet, karanlıkta kalmamaktadır.

Brahma:

-Saadet mi? Zannedilen şeyin aksidir.

Hz. İsa:

-Saadet; Maziyi unutmak, içinde bulunulan anı iyi değerlendirmek, geleceği düşünmemekle mümkündür.

Lokman Hekim:

-İnsanlar bu kelimeyi bütün dertlerini bir sözle ifade etmek için icat etmişlerdir.

Hızır Aleyhisselâm:

-Saadet, tutkuların giremediği gönüllerde aniden görülen bir hayalettir.

Bu sözler üzerine Buda öfke ile ayağa kalkıp:

-Ey Beşeriyet! Saadet, yok olmanın güzel isimlerinden biridir. Nirvana! Ey Beşeriyet! Nirvana! dedi.

Sonunda Beşeriyet yorgun bir hâlde yere düşüp:

-Oooff! Hangisi? Hangisi? diye söylendi kendi kendine.

İşte o zaman Başkan* ayağa kalktı ve:

-Ey Beşeriyet! Saadet, hayatı olduğu gibi kabul edip, insana yüklediği yüklere razı olup, bunun daha iyi olması için gayret etmektir, dedi.

O sırada Beşeriyet ayağa kalktı ve:

-Ey Fahr-i Âlem Efendimiz! Beşeriyet'in dertlerini anlayan ve bunun ilacını bulan yalnızca sensin! dedi.

Gözlerimi açtığımda, boşu boşuna Aynalı'yı aradı gözlerim. Derken yanımda bir kâğıt parçası gördüm. Üzerinde şunlar yazılıydı: "Elveda! Kim bilir gün gelir belki yine görüşürüz."

Mezarlıkta akşama kadar ağladım...

İkinci Bölüm

Manisa Tımarhanesi

Azizim Raci!

Sarhoşluk devresinden sonra hastalık devresine gireceğini tahmin ediyordum. Bu tahminimde, esas bakımından değil de şekil bakımından yanıldım. Senin anemi, verem gibi hastalıklara tutulacağını sanıyordum. Fakat, isim veremediğim, daha doğrusu kibar bir isim bulamadığım bir hastalığa yakalandığını haber aldım. Yakalandığın bu hastalığa "Avanaklaşma" isminden daha uygununu bulamadım.

Azizim! Bu ne hâl? Hakikat yolunda rehberim ve üstadım olduğunu düşündükçe çıldırasım geliyor. Geçmiş günleri hatırlıyorum. Deniz kenarında otururken müthiş bir edebiyatla, tarifi imkânsız bir tatlılıkla bize verdiğin pozitif ilimler ve felsefe dersle-,rini bir türlü unutamıyorum. Bugünkü Raci, o zamanki zarif üstad Raci midir? Yoksa yüzbinlerce ahmaktan biri midir? Bunu bir türlü kestiremiyorum.

Ne anyorsun? İstediğin nedir? Yeni keşfettiğin ilmî hakikatlerle, öteden beri muteber olan gerçekleri yıkmadığın müddetçe yaptıklarına sunturlu delilik demekten başka çıkar yol görmüyorum.

Ne anyorsun? Ebedî hayatı mı? Zavallı Dostum! Bu geçici hayatta ne buldun ki onun ebedîsini anyorsun? Sana soruyorum: Bu hayatta ne var?

Ah! Filozof Taine ne kadar da haklı. Diyor ki: "İnsanlar yaratılış ve terbiye bakımından delidirler. Akıllı oldukları zamanlar çok nadirdir."

Ne kadar doğru! Gerçekten insanlarda mercimek kadar akıl olsaydı, değil ebedî hayatı aramak, bu berbat ve geçici hayata bile katlanmayıp, sonu bir eyvahtan ibaret olan bu zevkleri ve hayat külahını Yokluk Sultanı'na sunarlardı.

Bununla beraber bir kaza ve rastlantıdan ibaret olan bu hayatta, hafif delileri eğleyecek kadar zevk bulunduğu da inkâr edilemez. İnsanlar, cahillik ve vahşilik devirlerinde icat edilen kelimelere ruh vere vere, bunları hayallerindeki renklerle boyaya boyaya bir duygu zinciri meydana getirmişlerdir. Bunlar binlerce asırdır gelişe gelişe, miras yoluyla bize kadar gelmiştir. Bizler de, gerçekliği olmayan, yalnızca hayalden ibaret olan bu zincirle, hiçbir meziyeti ve hiçbir mahiyeti olmayan bu varlık âlemine binbir çeşit güzel renk veriyor ve kendimizi bir güzel aldatıyoruz. Böylece hayata bir mânâ yüklüyoruz. İşte olanca tiksindiriciliğiyle hayatın gerçek yüzü!

Zavallı Dostum! Sen ne arıyorsun? Sanki bu yoğunluk, bu maddeler, bu görünür hayaller bir ruhu ezmeye, bir vicdanı zıt fikirlerin çarpıştığı bir savaş alanı hâline getirmeye, bir idraki boğmaya yetmiyormuş gibi bir de görünmeyen hayaller peşinde mi koşmak istiyorsun?

Zavallı Dostum! Zavallı Üstad! Bilmem ki, bu mektubu okuyacak, kalbimden kopan ümitsizlik ve acıma feryadını duyacak hâlde misin?

Bana dediler ki... Fakat buna inanmak istemiyorum. Hiçbir zaman da istemedim. Bu yüzden sana bu mektubu yazmaktan kendimi alamadım. Bana cevap ver. Eski günler ve tatlı anılar aşkına! Ne olur bana cevap ver!..

Raci'den Sami'ye Mektup

Sevgili Sami!

Mektubunu aldım. Hatrın için beş on dakika derin hayallerimi terk ederek karanlık bir çukura benzeyen bu âleme ayak bastım.

Ey Çocuk! Madem ki bu dünyanın bir tımarhane, insanların deli olduğuna inanıyorsun, öyleyse benim deliliğimi niçin garipsiyorsun. Herkes gibi bir deli olmamamdan kaynaklanıyor bu sanırım.

Evet azizim! Ben hayallerin arkasına gizlenmiş olan hayaletleri arıyorum. Ne yazık ki bulamıyorum. Tam olarak "bulamıyorum" demek de yanlış. Bunu nasıl anlatacağımı bilmiyorum.

İlmî gerçeklere kimsenin birşey demeye hakkı yoktur. Yalnız bir hakikatin varlığı, diğer bir hakikatin varlığına engel olamaz. Bazı vicdanlar, başlangıç ile sonu birbirinden ayıran bir çizginin önünde durup, orada kalamaz. Ben bu hayatı; dünyaya niçin geldiğimizi, ne olacağımızı, bizi bu dünyaya göndereni anlamadan terk etmemeye niyet ettim. Keşke bu sorulara olumlu ya da olumsuz bir cevap bulabilseydim.

Benim vicdanımı yaralayan soruların cevabı kolay değil, olamaz da. Sonunda ne olacağımızla ilgili gerçekleri inkâr etmek için insanın hayvanca bir beyne, hissiz bir kalbe sahip olması ya

da ilim ve fenni bilmemesi gerekir. Bu gerçekleri bilmeden onaylamak da saçmalıktır. Derdime ilim ve fende ilâç aradım, bulamadım. Sonunda garip bir âlemin içine girdim. Bu âlemde bulduğum şeyler birçok kimsenin derdine deva olmaya yeterdi. Fakat benimkine yetmedi. Teleskopların göremediği dünyaları, benim mânâ gözlerim görüyor. Araştırıcıların mahiyetini henüz bilmediği yıldızlarla iletişim kuruyorum. Sizin inceden inceye yaptığınız gözlemlerle göremediğiniz sönük gök cisimlerini, benim, görmek için ışığa ihtiyaç duymayan gözlerim görüyor. Artık ben öyle bir ruh oldum ki, benim için, uzak, yakın, görünen, görünmeyen diye birşey kalmadı. Madde âlemi benim emrime mahkûm, mânâ âlemi iradem in esiri. Böyle olmasına rağmen ben yine de açım. Ruhum, kendisini doyuracak gıdayı henüz bulamadı. Arıyorum... Arıyorum... Neyi diyeceksin. Hiçi!

Sevgili ve aziz dostum Sami! Bu tımarhaneye benim gibi bir deliyi niçin çok görüyorsun? Anladığım kadarıyla bana acıyorsun; teşekkür ederim. Fakat bazı afyonkeşler, hastalık başlangıcına, zayıflık ve güçsüzlüğe benzeyen sarhoşluğu nasıl sever ve bundan zevk alırlarsa ben de öyleyim. Yaptığım araştırmalardan büyük bir zevk alıyorum.

Geçen günlerin birinde, benim gibi dertlilerin bir tür gözlemevi olan bir mezarlıkta geziniyordum. Orada bir deli gördüm. Elindeki bir teraziyle oynuyordu. Ne yapıyorsun diye sordum. Bana şu cevabı verdi:

-Ahmaklıkla bilgeliği tartıyorum.

-Bundan maksadın nedir?

-Mal varlığımı tespit etmek.

-Ee, nasıl bir durumda? .

-Ahmaklığım o kadar, o kadar ağır geldi ki, sanırım bu zamanın Karun'u benim.

Bunun ne anlama geldiğini sana anlatmak çok zor. Fakat işte benim hâlim bu. Bu dünyada birşeye ihtiyacım olsaydı sana başvururdum. Lâkin yok. Artık senden bir ricam var. Lütfen beni unut ve meşgul etme!

Sami, yazdığı mektubun elime geçişinden bir ay sonra Manisa'ya geldi. Gayesi üstadı ve değerli dostu Raci ile görüşüp, onu bu berbat yaşantıdan kurtarmaktı. Onu Ayn-ı Ali Sultan Mezarlığı'nda buldu. Raci umduğunun aksine sağlıklı görünüyordu. Dilencilerin elbisesine benzeyen alelade bir elbise vardı üzerinde. Sami mezarlığa girince onu ebegümeci otlan arasındaki bir mezara yaslanmış olarak gördü. O sırada bir kadının da Raci'ye doğru gitmekte olduğunu farketti. İkisi aynı anda Raci'nin yanına vardı. Raci ikisini de hayret edilecek bir umursamazlıkla karşıladı. Sami boş yere bu heykeli öpücüklerle canlandırmaya çalışıyor, boş yere o sönük gözlerde sevgi ışığı arıyordu. Nihayet Raci sordu:

-Sami niçin geldin? Mezar taşı seyretmeye mi?

Sami gerçekten çok şaşırdı. Bir zamanlar birçok gencin kendine örnek olarak benimsediği, kendisine benzemeye çalıştığı Raci'nin, bu Raci olduğuna inanmadığını ifade eden üzgün gözlerle üstadı gözden geçirdi. O sırada Raci:

-Kadın! Sen niçin geldin? dedi.

Kadıncağız, dertli kimselerin birşey isteyecekleri vakit takındıkları hâle benzer bir tavır takınarak ağlamaya başladı. Ve dedi ki:

-Ah Şeyhim! Meczup Efendi! Evliya Bey! Zavallı Nefisem! Zavallı kızım!.. Aman Ya Rabbi! Onbeş yaşında delirdi. Nereden bilirdim böyle olacağını? Meğer zavallı kızım sevdalanmış, sevmiş yavrucak, fakat Platonik bir sevgiyle... Lütfullah Bey'in oğluna âşık olmuş. Sevdiği delikanlı geçenlerde attan düştü. Başı bir taşa çarparak paramparça oldu. Kız bu haberi duyunca çıldırdı. Üzüntüden kendini yerden yere atmaya, kendi kendini ısırmaya başladı. Konu komşu bir araya gelip zor bela zaptedebildik. Yalnız kızın feryadı göklere ulaşıyordu. Tımarhaneye koymaya mecbur olduk. Şimdi biricik kızım, Nefisem tımarhanede. Elimde avucumda ne varsa sattım. Adaklar verdim, okutup üflettim, muskalar yazdırdım bir faydası dokunmadı. Sonunda seni tavsiye ettiler. "Git o adamın eteğine yapış" dediler. "O adamın cinle-

ri var. Kızını iyi eder" dediler. Ah! Evliya Baba! Allah aşkına kızımı iyileştir!

Zavallı kadıncağız hüngür hüngür ağlıyordu. Raci bu durumdan etkilenmiş gibi görünmüyordu. Sami ise son derece şaşırmıştı. Zavallı annenin acı hâli ok gibi işlemişti yüreğine. Hâlbuki bu inlemeler, Raci'yi bir kaval sesi kadar bile etkilememişti. Sami bu kadar duygusuzluk karşısında nefret duymaya başladı. Kendini tutamayarak, kaba bir dille:

-Eğer aklî durumunun iyi olmadığını, bu yüzden mazur olduğunu bilmesem, bu duygusuzluğundan dolayı seni alçaklıkla vasıflandmrdım, dedi.

Raci ayağa kalkıp, delilere özgü bir şekilde cevap verdi:

-Benim mi? Benim mi aklî dengem yerinde değil? Behey divane! Sen, aptallar gibi bu facianın karşısında ezilirken, ben, aşkı, bir kimsenin kendini nasıl sevebildiğini düşünüyordum. Düşünüyorum da, ben, sen, hava, taş, demir, aslında aynı şey olmasına rağmen niçin demir ağlamıyor, taş çıldırmıyor da insan... (Acayip bir kahkaha atarak) Eğer insan sizin gibi delilerle yakınlık kurarsa, ne düşüneceğini bilemez. Demir ağlamaz, dedim. Kim demiş? Demirle şu kadın arasında ne fark var? Şu hâlde ağlayan kim? Ağlamayan kim? (Sami'nin kolunu bükerek) Bak, kolunu büktüm, senden başka biri olmasa kolun nasıl bükülecekti? Fakat bükülüyor. Niçin? Bu niçin'e cevap yok. Neden aşk var? Neden sefalet var? Neden zevk ve acı var? Niçin, niçin?.. Cevap yok, değil mi? Onbeş yaşında bir kız, yirmi yaşında bir delikanlı... Bu delikanlı bu kızı alsın ve mutlu olsunlar. Fakat hayır! Oğlan attan düşer, kız çıldırır. Niçin? Yine cevap yok. Peki bu ihtiyar kadın niye yaşıyor? Ben niçin yaşıyorum? Ben bundan zevk mi alıyorum? Hâl böyleyken delikanlı ölür, kız çıldırır. Fakat ben ve ihtiyar kadın yaşar. İşin tuhaf tarafı bunun niçin böyle olduğunu bilen yok, yok, yok! Bu ihtiyar kadına acıyorsun, bana acımıyorsun. Evet, onun kızı çıldırmış, iyi de benim ruhum, benim kâinatım çıldırdı. Fakat insan herşeyin en basit olanını görür. Ah! Beni nereden buldunuz? Ben ki, şu âlemdeki zıtlığı yok et-

mek üzereydim. Bakın, beni ne hâle getirdiniz. Beni yine "niçinli" bir âleme niçin indirdiniz. Of! Niçinsiz varlık! Söyler misin, seninle çıldırmış kızın, benimle şu taş parçası arasında ne fark var? Niçinsiz varlık!

Raci'nin psikolojik durumu, tehlikeli delilerinkine benzeyen bir vaziyet gösterdiği için tımarhaneye gönderilmişti. Birkaç gün sonra sinir krizinden kurtulduğu için orta hâili ve hafif delilerle birlikte avluya çıkmasına izin verildi. Bu avlunun ortasında bir havuz vardı. Deliler bu havuzda ulu orta yıkanır, çoğu zaman avluda çıplak dolaşırdı.

Bu olayın yaşandığı sıralarda Manisa Tımarhanesi gerçekten berbat bir durumdaydı. Yataklar pislik içindeydi. Verilen yemekler son derece adî idi. Avlunun önündeki demir parmaklıklardan içeriyi seyredenler, delilere öteberi verirlerdi. İyi ve kötüyü ayırt edemeyen deliler bazen yenilmeyecek şeyleri de yerlerdi. Hastahanede, havuz tedavisinden başka bir modern tedavi yöntemi uygulanmıyordu. Hâlâ delilere pösteki saydırılıyor, aşırı delilere eşek sudan gelene kadar dayak atılıyordu. Kader, işte böyle bir tımarhaneye düşürmüştü Raciyi.

Bu tımarhaneye girmek çok kolaydı. Tımarhane hizmetlilerine göre tımarhaneye getirilen herkes deliydi. Bu akıllı adamların elinde delilere dair bir ölçü olmadığı için buradan çıkmak son derece zordu. Hele bir de arayıp soranınız yoksa...

Râci bu yerin yabancısıydı. Sinir nöbetlerinden kurtulmuştu. Fakat Raci gibi bir adamın nazarında bir mezarlıktan sonra en rahat yer ancak bir tımarhane olabilirdi. Delilerin acayip acayip konuşmaları onun düşüncelere dalmasını engelliyordu. İşte bu yüzden oradan çıkmak için hiçbir girişimde bulunmadı.

Raci tımarhaneye gireli onbeş gün olmuştu. Birgün tımarhaneye yeni bir deli gelmişti. Hafif deliler bu deliyle ilgileniyorlardı. Çünkü bu deli onların çok hoşuna gitmişti. Yeni deli, ağır adımlarla avluda yürürken, yirmi otuz deli hep bir ağızdan:

-Aynalı, Aynalı, Aynalı!., diye bağırıyorlardı.

Bu sesleri duyan Raci başını kaldırdı. Birden sevinç çığlıkları attı. Gördüğü adam, bulmak ümidiyle Anadolu'nun yansını dolaştığı hâlde bir türlü izine rastlayamadığı Aynalı Baba idi. Büyük bir cezbeye kapılarak Aynalı'nın ellerine sarıldı.

(...) şehri mezarlığında başlayan serüven Manisa Tımarhanesi'nde devam etti. Zira delileri incelemek, belki de, akıllı olduklarını iddia eden kimselerin yaptığı en akıllıca iştir.

Makam Düşkünü Bir Deli

Tımarhane arkadaşlarımın içinde incelenmeye değer birçok adam vardı. Bu delilerden bazısının durumu, deliliğin bir mutluluk mu, yoksa bir felâket mi olduğu noktasında beni çok düşündürdü. Dünyada, herşey göreceli... Dolayısıyla delilik de bazı durumlarda mutluluk, bazı durumlarda felâket sayılabilir.

Zararsız deliler arasında bir jandarma eri vardı. Kendini albay sanıyordu. Her gün bir köşeye oturur, derin düşüncelere dalardı. Saatlerce düşündükten sonra hâlinden memnun bir eda ile ayağa kalkardı. Birgün kendisine ne düşündüğünü sordum. Şöyle cevap verdi:

-Bin kadar eşkıya var. Kara Efe, Ak Efe, Yeşil Efe, Mor Efe,.. Hepsi de dağa çıktı. Ben de Türk albayı olduğum için sadrazam bana bu haydutların yakalanmasını emretti. Emrimdeki askerleri bin bölüğe ayırdım. Aklımı çıkarıp, bir tabağa koyarak bin parçaya ayırdım. Herbirini bir çavuşun heybesine koydum. Çavuşlar, bir şeye akıl erdiremezlerse heybedeki aklımı çıkanp, ne yapmaları gerektiğini ona sordular, işte bu şekilde ne Kara Efe kaldı, ne de Mor Efe, hepsini yakaladım. Derken durum padişaha bildirilmiş. Bunun üzerine padişah bana kırk cariye, bir deve yükü altın, beş yüz tane de nişan verdi. Şimdi bu meseleyi düşünüyor-

dum. Önceden aldığım nişanlarla bu son nişanlar yirmi oda dolduruyor. Bunları nasıl taşıyacağımı düşünüyordum. Fakat sonunda bir çözüm buldum. Bir tren kiralayacağım. Gittiğim yere, onu da götüreceğim. Nişanlan vagonlara astıracağım. Ve oldukça büyük harflerle: "Bu nişanlar Albay Cırlak Efe'nin nişanlandır" diye yazdıracağım. Başka yolu yok bunun. İnsan sahip olduğu nişanları beraberinde götürmezse, nişanlar neye yarar?

Bu zavallı, mutlu deliler grubuna giriyordu. Bu şekilde binlerce deli olduğunu düşünüp, sakın âlem büyük bir tımarhane olmasın? dedim kendi kendime.

îki Hafızın Hikâyesi

Tımarhanede iki deli dikkatimi çekti. Bunlardan biri gerçekten hafizmış, diğeri ise arabacı. Bunlara "İki Hafız" denmesi, arabacının diğerini sürekli taklit etmesinden kaynaklanıyordu.

Demir parmaklıkların önüne deli seyretmeye gelen akıllılar(!) bütün müslümanlara özgü olan şefkat ve ihsan âdetiyle delilere tütün, şeker gibi öteberi veriyorlardı.

Pis boğaz deliler parmaklık önünde seyirci gördükleri zaman onların yanına giderek, uzmanlık alanı içine giren konularda saçmalayıp, onlardan birşeyler isterlerdi.

Hafız, cenazelerde, hastaların başı ucunda, evlenme törenlerinde aşır okuyup, cer etmeye alışkın olduğundan bir seyirci görür görmez parmaklığın önüne gidip diz çökerek Kuran okumaya başlardı. Arabacı da, hafızın kazancından yararlanmak için hemen onun yanına diz çöker ve hafızın ağzından çıkan kelimeleri mümkün olduğu kadar taklit etmeye çalışırdı. Zavallı hafız ara sıra seyircilere:

-Bu adam hafız değildir. Onu dinlemeyin, derse de arabacı seyirciye göz kırparak:

-Ona kulak asmayın. Delinin biridir, derdi.

Birgün bu yalancı hafız ile konuşurken, niçin hafızlık tasladığını sordum. Bana dedi ki:

-Hafızı dinleyenlerin yüzde doksanı, benim okuduğumun mu, yoksa onun okuduğunun mu doğru olduğunu bilmekten aciz kimseler. Kendilerine tecvitle okunan herşeyi Kuran sanır bunlar. Yalnızca kafa sallarlar. Zaten bizim hafız da okuduğunu anlamaz. Bu seyircilerin çoğunun benim hafız olduğuma yemin edeceklerinden eminim.

Akıllı Olduğunu Sanan Bir Deli

Öyle insanlar vardır ki yalnızca bilmediğini bilmemekle kalmaz, herşeyi bildiğini iddia eder. Doktor değildir. Fakat doktorları küçük görür. Önüne gelene ilâç tavsiye eder. Yanlış evlilik yapmış, içi-dışı çirkin bir kadın almıştır. Fakat herkese evlilikte dikkat edilecek hususları öğretir. Bir ton para harcayarak ahır gibi bir ev yaptırmıştır. Fakat Mimar Sinan'ı beğenmez.

İşte bu tip insanlardan birinin üzüm bağlan vardı. Ekonomi ve siyaset hakkında sağlam bir fikri olmadığı için servetinin büyük bir kısmını kaybetmişti. Bu kayıp, zavallıyı çok etkilemişse de uyanmasını sağlayamamıştı. Bu adam birgün asma filizlerine zarar veren şeyin filiz biti olduğunu duymuş. Ziraat mühendislerinin söylediklerini saçma bulduğu için kendi birtakım ilâçlar yapmaya kalkışmış. Şöyle düşünmüş: "Civa bitleri kaçırıyor; telli sürür uyuzu ve rastık taşı birtakım yaraları iyileştiriyor." İşte bu düşünceden hareketle, bunlara bazı maddeler de ekleyerek bir macun yapıp, kütüklere sürmüş. Netice mi? Doktor Kuru Sıkı'nın diş tedavisinde elde ettiği neticenin aynısı. Bilindiği üzere bu filozof diş ağrısından kurtulmanın tek yolunun çene kemiklerinin sökülmesi olduğunu söylerdi.

Birinci Bölüme İlâveler

"İnsanın bilmesi gereken tek şey, birşey bilmediğini bilmesidir."

Aynalı'yı görmeyeli uzun bir zaman geçmişti, ilk fırsatta Namazgah Mezarlığındaki kulübesine gittim. İlk sözü:

-Evlât nerelerdeydin? Gözlerimiz yollarda kaldı, oldu.

-Ne yapalım dünya hâli. Yoksa sizden uzaklarda olmak benim için, katlanılması zor birşey.

Biraz havadan sudan konuştuktan sonra:

-Eee, Erenler! Artık birer kahve içsek, diyerek âdet olduğu üzere cezveyi ocağın üstüne koydu. Bol şekerli kahvelerimizi içmeye başladık. Bir süre sonra kendimi karınca kılığında gördüm. Binlerce yolu olan bir kannca yuvasında, karıncaların arasındaydım. Şaşkın şaşkın etrafa bakmaya ve çevreyi incelemeye başladım. Karıncalar, çeşitli sosyal sınıflara ayrılmış insanlar gibi birtakım kısımlara ayrılmıştı. Fakat onlar arasındaki sınıflaşma, insanlar arasındaki sınıflaşmaya benzemiyordu. Yönetenler ile yönetilenler arasında bir mevki farkı yoktu. Yuvada en az birkaç yüzbin karınca vardı. İşin tuhaf tarafı, bunlar, her türlü ihtiyaçlarını rahatça anlatabilecek gelişmiş bir dile sahiptiler. Yuvamızda, oldukça güzel okullar, ambarlar, yatakhaneler, hapishaneler, dinlenme ve yemek salonları, toplantı yerleri vardı. Kısacası, modern bir toplum için gerekli olan şeylerin hepsi mevcuttu. Daha tuhaf tarafı, kannca topluluğu insanlara oranla çok ileriydi. Herşeyden önce onlardaki işbölümü ve çalışma düzeni insanlara gö-

re daha ileri bir konumdaydı, iktisat ve ekonomide de korkunç derecede ilerideydiler. İnsanlardan çok üstün oldukları diğer bir taraf da eğitimdi. Karıncalar eğitim konusunda insanlan sollamışlardı. Adalet bakımından da durum böyleydi. Okullar en güzel ve en geniş yerlerde bulunuyordu. Hapishaneler sıhhî idi ve çok küçüktü. Çünkü hapis cezasına çaptırılanlar yok denecek kadar azdı. Bir karınca için en önemli şey vazife duygusuydu. Bu duygu, her duygudan önce geliyordu. Şahsî ihtiyaç ve arzular için vazife terk edilmez, vazifede tembellik edilmezdi.

Ben, beylerden birinin oğluydum. Eğitim ve öğretimim için işçi sınıfından yedi meşhur âlim seçilmişti. Bu seçim müşavere yoluyla gerçekleşmişti. Bu yedi âlim yalnızca bizim yuvamızda değil, komşu yuvalarda da, ilim ve faziletinin üstünlüğüyle tanınmış kimselerdi. Yaşam merdiveninin son basamaklarına gelmiş bu ihtiyarlar beni vatana millete faydalı bir eleman olarak yetiştirmek, arkalarında hayırlı bir talebe bırakmak ümidiyle çalışıyorlardı. İyi bir öğretim sistemi uygulayarak ilim ve fenlerin tümünü öğretmişlerdi. Artık sık sık yolculuk yapıyor, öğrendiklerimi hayata geçirmeye uğraşıyordum.

Birgün, uykudan uyandığımı gören hizmetçiler, sofraya semiz bir karafatma budu ve yarım buğdaydan oluşan sabah kahvaltımı getirdiler. Henüz kahvaltımı bitirmemiştim ki hocalarımdan biri yanıma gelip, konuşmaya başladı:

-Ey Şehzadem! Bildiğiniz üzere şehrimizin kuzeyinde bulunan sert ve çorak arazide tuhaf tabiat olayları oluyor. Bir lise öğrencisine bu sene yaptırdığımız ilmî gezintiler neticesinde elimize ulaşan raporlardan, âlimlerimizin bir türlü çözemediği hava olayının yeniden başladığını ve her güm düzenli olarak tekrarlandığını öğrenmiş bulunuyoruz.

Bu yerde, güneş tüm şiddetiyle parlarken birdenbire gökyüzünü kalın bulutlar kaplıyor. Bunu duymuş olmalısınız. Bu bulutlar belli zamanlarda tekrar yok oluyor. Siz de biliyorsunuz ki bu tür tabiat olayları akıl ve mantıkla çözülemez. Deney ve gözlem yapılması gerekir. Uzun süreden beri, birçok konuda, sayısız araştırma ve inceleme yapıldığını biliyorsunuz. Geçmişte çözüle-

meyen bir sürü tabiat olayı bugün çözülmüş durumda. Bu verilere yüzde doksan oranında güveniyoruz. Fakat bu acayip hava olayını şimdiye kadar doğru bir şekilde çözen olmadı. Bugün büyük bir hocamız bu konuda yaptığı derin incelemeleri içeren bir konferans verecek. Eğer müsaitseniz beraber gidelim. Konferans arazi üzerinde verilecek ve bütün lise ve üniversite öğrencileri orada bulunacak.

Büyük bir kalabalıkla, bu acayip araziye doğru yola çıktık. İşin garip tarafı ben hem insan, hem de karınca sıfatlarına sahiptim. Sonunda oraya geldik.

Bu yere karınca gözüyle baktığımda, burasının, gerçekten hakkında konferanslar verilecek kadar acayip bir yapıya sahip olduğunu gördüm. Fakat insan gözüyle baktığım zaman burasının, iki yanında büyük mağazalar bulunan, Napoli taşlarıyla döşenmiş geniş bir cadde olduğunu gördüm. Bu iki durum arasındaki korkunç farkı düşünüyordum ki tabiatçı bir âlim bu garip arazi hakkında konferans vermeye başladı.

-Efendiler! Burada en çok dikkat çeken şey bu odacıkların şekli ve aralarındaki kanalların düzenidir. Odacıklar yaklaşık olarak düz, kanallar ise mükemmel denilecek kadar düzgün çizgilerle dolu. Bu düzenliliğin sebebini âlimler bir türlü çözemiyor. Bur'adakilere benzer şeyler tabiatta yoktur ve olamaz.

Konferansın en tatlı yerine gelinmişti ki, yüzbinlerce dinleyici arasından birdenbire bir çığlık koptu. Gökyüzünün açık olmasına rağmen, yağmurla kıyas edilmesi mümkün olmayan müthiş bir sıcak sel binlerce karıncayı sürüklemeye başladı. Kimileri sele kapılıp sürükleniyor, kimileri kaçmaya çalışıyordu. Ben bir dakikalık bir panikten sonra bu garip sel tufanının sebebini anlamak istedim. O sırada damlalar ara ara düşmeye devam ediyordu. Bu müthiş olaya insan gözüyle bakınca, gülmekten ve hayret etmekten kendimi alamadım.

Garip arazi denilen bu caddede, bir kaldırımın kenarında bulunuyorduk. Bulunduğumuz yerde bir at arabası durmuş; arabacı uyuyor, hayvanlar ise boyunlarına asılı torbadan yem yiyordu. Hayvanların ikisi de sanki anlaşmışlar gibi birden işemeye başla-

mışlardı. Zavallı karıncalan helak eden sıcak sel, bu hayvanların sidiğinden başka birşey değildi.

Bütün karıncalar, ümitsizlik ve üzüntü içinde benim cesedimle meşgul oluyorlardı. Zira ben de ölenler arasındaydım. Âlimler ise garip arazide meydana gelen sel tufanının sebeplerini araştırıyorlardı. Sonunda büyük bir tabiat âlimi, kütüphanesindeki bir eserde bunun sebebini buldu. Bu eserde şöyle yazıyordu: "Garip arazide öyle güçlü bir elektriklenme var ki, bazen birdenbire bu elektriklenme şiddetleniyor ve havanın yoğunlaşmasına sebep oluyor. Böylece bulutlardan acayip bir sel boşalıyor."

Bu açıklamayı duyduğum zaman, gözümün önüne yem yiyen yorgun beygirlerin işemeleri geldi ve kahkahalar atmaktan kendimi alamadım. Hemen arkasından da uyandım.

O sırada Aynalı'yı gördüm. Bir yandan gülüyor, bir yandan garip bir oyun oynuyordu. Hem de mırıldanıyordu.

Güneş yanar, âlem döner,
Birgün gelir hepsi söner, Ey
sahib-i ilm-ü hüner, Bilir
misin sebebi kim?

Ne gelen var, ne giden var,
Ne solan var, ne biten var,
Ne gül var, ne diken var,
Bilir misin, sebebi kim?

Her zerre ferd yoktur eşi,
Acep bunlar kimin işi? Ey
kendini bilmez kişi, Bilir
misin sebebi kim?

Haktır desen mânâsı ne?
Sebep midir bir kelime?
Soruyorum sana yine, Bilir
misin sebebi kim?

Leyla'lı Mecnun

Gündelik işlerden kurtulunca kendimi Aynalı'nm sohbetine atmaktan alamıyordum. Bu bende âdeta tiryakilik hâline gelmişti. Yine birgün işi gücü bitirdikten sonra, ikindiye doğru onun yanma gittim. Aynalı Baba asırlık bir çınarın altında oturuyordu.

-Evlaât! Bugün biraz coşkuluyum. Sana ney çalayım, dedi ve başladı ney çalmaya.

Aslında buna ney demek yanlıştı. Çünkü bu neyin sesiyle yer ve göğün inlediğini zannediyordum. Kısa bir süre sonra kendimden geçtim.

Emel şehrinin eşrafından ve hatrı sayılır zenginlerinden birinin oğlu olarak gördüm kendimi. Ailenin tek oğlu olduğum için annem ve babam taparcasına seviyorlardı beni. Emel şehri halkı da yakışıklılığım ve terbiyemle iftihar ediyordu. Onsekiz yaşında tam bir yiğit olduğum için her sabah atıma biniyor, şehrin gül bahçelerini kıskandırıcı güzellikteki kırlarını dolaşıyor, ara sıra avcılık yapıyordum.

Ben sokaklardan geçerken, halk: "Yaratıcıların en güzeli olan Allah'ın şânı ne yücedir" diyerek güzelliğimi övüyorlardı. Şehrin en güzel kızları, bana görünmek için yollara çıkmayı âdet hâline getirmişlerdi. Fakat ben, kolumda gezdirdiğim şahinim kadar gururlu olduğum için onlara tepeden bakıyor, bu zavallıları görme-

mezlikten geliyordum. Atımı oynatarak geçip gidiyordum yanlarından. Fakat kalbime acayip bir ateşin düştüğünü hissediyordum. Bu ateşin sebebini bilmediğim hâlde beni yakıp kül etmesi çok tuhaftı. Sonunda büyük bir hüzne kapılmaktan ve derin düşüncelere dalmaktan kendimi alamadım. Elime sazımı alıp hem söylüyor, hem ağlıyordum. Zamanla ağlayıp inlemeler alışkanlıt hâline gelmiş, benzim saranp solmuş, dünya ile alâkam kesilmişti. Doğal olarak, bu hâlim anne babamın gözünden kaçmıyordu. Garip bir hastalığa tutulduğumu duymayan kalmamıştı. Herkes yas tutuyordu. Şehrin en meşhur doktorlarının yaptığı türlü türlü ilâçlara, remilcilerin ve hocaların okuyup üflemelerine rağmen hastalığım günden güne artıyordu.

Sonunda, uzaktaki köylerden birinde oturan, kehanet ve ilmiyle meşhur bir adamı bulup getirdiler. Bu ihtiyar, doktorlann yaptığı ilâçları kontrol etti. Başını salladı. Usturlaba* baktı. Yıldızlarla konuştu. Cin çağırdı. Bir müddet düşündü. Sonunda:

-Efendi! Oğlunuz seviyor. Aşk hastalığına yakalanmış, dedi.

-Muhterem Efendi! Kimi seviyor?

-Hiç kimseyi... Aşkın en öldürücü olan şekli budur.

-Ey Büyük Âlim! Bize yol göster! Ne yapmamız gerekiyor? Bunun çaresi ne? Oğlumuzun kurtulması için canımızı vermemiz gerekiyorsa, verelim. Yeter ki ciğerparemiz kurtulsun.

- Efendi! Oğlunuzun bağrını yakıp kül eden "mutlak aşk"tır. Önce bu aşka bir hedef bulmalıyız. Sonra, bu aşk ateşini vuslat âb-ı hayatıyla söndürmenin bir yolunu düşünmeliyiz. Aksi tak dirde, ölmesi kaçınılmazdır.

Anne babamın sevincine diyecek yoktu. Onların düşüncesine göre bu işi halletmek çok kolaydı. Beni evlendirerek meseleyi çözeceklerini düşünüyorlardı. Şehrin en güzel kızlarını bana göstermeye başladılar. Şehrimizde katı bir denklik sistemi uygulandığı hâlde, fakir ve aşağı tabakadaki güzeller bile gösterildi. Ne çare ki bunların hiçbirini beğenmedim. Sonuda yatağa düştüm.

"Yıldızların dünyaya yüksekliğini hesaplamakta kullanılan bir âlet."

Günden güne sararıp soluyordum. Benim bu hâlimi gören zavallı annem ve babam delirme konumuna geldiler.

Artık, tamburumu tıngırdatıp, şarkı söyleyecek dermanım kalmamıştı. Bu yüzden, acımı hafifletir düşüncesiyle babam seçkin bir müzisyen topluluğunu emrime verip; onları, hoşuma giden parçalan çalıp söylemekle görevlendirmişti.

Birgün, dokunaklı bir faslın bittiği sırada sokakta dolaşan bir tellâlın: "Bin altın değerinde, kapalı bir sandık satıyorum. İçinde ne olduğunu ben de dahil kimse bilmiyor. Bu sandığı alan da pişman, almayan da..." diye bağırdığını duydum. Tellâlın söylediklerini anne-babam da duydu. Belki içinden, beni eğlendirecek birşey çıkar düşüncesiyle hemen satın aldılar.

Sandığın içinde ne olduğunu çok merak ediyordum. Aylardan beri ilk defa birşey arzuladığım için anne ve, babam çok sevindi. Sandığı yanıma koydular. Bir sürü anahtar getirdiler. İki gün sandığı açmaya uğraştım. Hiçbiri uymuyordu. Sonunda zor belâ sandığı açmayı başardım. Sandıktan bir resim, bir de kâğıt çıktı. Önce kağıdı okudum. Şöyle yazıyordu:

"Bu resim, Maksut şehri padişahı Sultan Keramet'in kızı Aşk Aynası Banu'nun resmidir. Onun yüzündeki parlaklığın yanında Zelihalar sönmüş yıldızlar gibi kalır. Onun tatlı diline hatipler hayrandır. Onun aklı karşısında âlimler şaşkındır. Banu onbeş yaşında olup, Maksut Şehri'nin gençleri ve Cabilsa'daki herkes ona âşıktır.

Ey bu resmi görecek olan zavallı!.. Sen ona âşık olmakla başını belâya sokacaksın. Şunu iyi bil ki, Aşk aynası yeryüzünün âfetidir. Binlerce yiğidin ve gencin ölümüne sebep olmuştur. Âşıklarının bazısı intihar etmiş, bazısı da verem olmuştur. Ey zavallı şehit! Sen de o şehitler arasına katılacaksın. Sen de ona kavuşamamanın acısına dayanamayarak bu dünyadan göçüp gideceksin..."

Bu ürpertici yazıyı okuduktan sonra, hiç tereddüt etmeden resmi elime alıp baktım. "İnsan iki kere ölmez ki!.. Zaten uzun zamandır ölümcül bir hâlde yaşamıyor muyum?" diye düşündüm. Resme baktığım zaman boğuk bir çığlık kopararak bayılmı-

şım. Kendime geldiğimde anne-babam baş ucumda ağlıyordu. Baygınlığım uzun sürdüğü için öldüğümü sanmışlardı. Durmadan ağlıyordum. Gözyaşlarını ilâç gibi geliyor, üzüntüm ve sıkıntım hafifliyordu.

O gece ilk defa yemek yemek istedim. Yemekten sonra, çoktan beri hasretini çektiğim tatlı bir uykuya daldım. Artık aşkımın bir nesnesi vardı. Tüm benliğimle Aşk Aynası Banu'yu seviyordum.

Kısa sûrede kendimi toparladım. Sanki hiç hastalanmamış gibi oldum. Sevgilimin resmi elimden düşmüyor, hayali kalbimden gitmiyordu. Hep onu düşünüyor, rüyalarımı onunla süslüyordum. Sonunda önemli bir karar verdim. Anne babamın odasına gidip, ellerini öperek dedim ki:

-Ey benim dünyaya gelişime vesile olan anne ve babacığım! Sevgilimi bulup, onunla görüşmek istiyorum. Eğer bunu yapamazsam kahrımdan ölürüm. Bu yüzden Maksut şehrine, Cabilsaya gideceğim. Kararım kesindir.

Zavallı anne ve babam bu konuşmam karşısında çok şaşırdılar. Fakat kısa bir süre sonra, beni bu kararımdan döndürmenin imkânsız olduğunu anladılar. Bu önemli meseleyi konuşmak için şehirdeki bilge kişileri eve çağırdılar. Benim kararımı tüm ayrıntılarıyla açıklayarak, onların bu konudaki görüşlerini sordular.

Muhterem bir zat söz aldı ve şöyle dedi:

-Bu konuda birşeyler söyleyebilmek için Cabilsa bölgesini, Maksut şehrini bilmek lâzım. Ben böyle bir yeri ilk defa duyuyorum. Burada bulunanların da benimle aynı durumda olduklarını zannediyorum.

Bu meclisteki yüce şahıslar, bu adamın söylediklerini doğrulayarak, şimdiye kadar böyle bir yerin ismini duymadıklarını söylediler. Sonunda bu konuyu, daha önce hastalığımı teşhis eden yüce kâhine danışmaya karar verdiler. Kâhin çağrılıp, mesele kendisine anlatıldı. Kâhin biraz düşündükten sonra:

-Maksut şehri, Cabilsa bölgesinin, batısında bulunan bir şehirdir. Bu yerin ötesinde başka herhangi bir şehir yoktur. Biz ise

doğunun en ucundaki Emel şehrinde yaşıyoruz. Maksut şehrine, süratli gidildiği takdirde bir yılda varılabilir, dedi.

Yeniden şehrin ileri gelenleri bir araya getirildi. İhtiyar kahinin söyledikleri tartışıldı. Sonunda, beni kararımdan döndürmenin imkânsız olduğunu anladılar ve Cabilsa'ya gitmem noktasında görüş birliğine vardılar. Bu yolculukta onbeş tane sadık hizmetçi bana refakat edecekti. Babamın yalvarıp yakarmalarına dayanamayan kâhin de benimle birlikte gelmeye razı oldu. Yirmi gün kadar, Sultan Keramet ve hanımına götürülecek hediyeleri ayarlamakla uğraştık. Değerli kâhinin yolculuk edeceği taht-ı revanı hazırladık. Sonunda müneccimlerin uygun gördüğü bir günde anne babamla vedalaşıp erkenden yola çıktık. Akrabalarım ve şehir halkı dualar ederek bizi şehir dışına kadar uğurladılar. Ermiş bir zatın hayır duasından sonra yola koyulduk.

Bir sene kadar yorucu bir yolculuk yaptıktan sonra sonunda Cabilsa bölgesine, Maksut şehrine vardık.

Şehirdeki büyük bir kervansarayda konakladık. Şehirdeki haberleşme ağı çok gelişmiş olduğundan, uzak doğudan geldiğimizi duyanlar bizi ziyarete geldi.

Ziyaret sebebimizi anlayanlar, başlarını sallayarak üzüntülerini belirtiyorlardı. On gün kadar istirahat ettikten sonra kâhinle beraber Sultanın sarayına gittik. Sultanın huzuruna kabul edildiğimizi bize haber verdiler. Hediyeleri verdikten sonra bu uzun yolculuğa niçin katlandığımız soruldu. Niçin geldiğimizi söyleyince hepsinin yüzü karıştı. Derhal meclis üyelerinin toplanması emredildi.

Vezirlere de ne maksatla buraya geldiğimizi anlattık. Hepsinin yüzlerinde acı ve üzüntü belirtileri görülüyordu. Sultan dedi ki:

-Oğlum! Evlilik konusunda ona karışamam. Yalnız şu kadarını söyleyeyim ki, şimdiye dek binlerce delikanlı bu kız uğrunda yok olup gitti. Kızım, kendisini isteyenlere birşeyler soruyor. Bu soruları cevaplayamayanlar sonunda helak oluyor. Ancak, sorularına doğru cevap veren kimseyle evleneceğini söylüyor. Fakat bu zamana kadar, onbinlerce gencin arasından bu sorulara

doğru cevap veren biri çıkmadı. Senin gibi yakışıklı bir gencin helak olmasını istemem. Gel bu sevdadan vazgeç.

Sultandan sonra, vezirler ve nazırlar da bu işten vazgeçmemi söylediler.

Benim kararım kesindi. Bir an önce imtihana girmek istediğimi, istediğime kavuşmanın veya bu uğurda ölmenin benim için bir lütuf olduğunu dile getirdim.

Vezirler kısa bir konuşmadan sonra ertesi gün saraya gelmemi söylediler. Sabaha kadar gözüme uyku girmedi. Sabahleyin erkenden kâhinle birlikte saraya gittim.

Son derece görkemli bir salona geçtik. Ortadaki büyük perde salonu iki bölmeye ayırıyordu. Ortadaki koltuğa ben oturdum. İhtiyar kâhin de yanıma oturdu. Diğer koltuklara vezirler, nazırlar ve memleketin ileri gelenleri oturmuştu. Salonun çevresinde büyük bir kalabalık vardı.

Etrafa yayılan sarhoş edici güzellikteki kokular Aşk Aynası'nın salona girdiğini haber veriyordu. Kısa bir süre sonra perde kaldırıldı. Yüksek bir taht üzerinde oturan Banu'nun yüzü peçeliydi. Etrafını yüzlerce melek yüzlü cariye çevrelemişti; elleri göğüslerinde, büyük bir saygıyla ayakta duruyorlardı.

Kız uzun süre beni dikkatle süzdü. Konuşmaya cesaret edemiyor gibi bir hâli vardı. Sonunda, kulağa musikî gibi gelen hoş bir ses tonuyla konuşmaya başladı:

-Ey genç! Gel bu sevdadan vazgeç. Şimdiye kadar hiç kimse sorularıma cevap veremedi. Cevap verecek yeterlilikte olanlar be ni arzulamazlar. Beni arzulayanlar ise bu sorulan asla cevaplayamazlar.

-Ey Banu! Ben vatanımdan ayrılırken "ya sevgili, ya ölüm" dedim. Yemin ettim buna. Ey Aşk Aynası! Ben sensiz yaşayamam.

-Ey Genç! Yazık! Eğer mümkün olsa sana kayıtsız şartsız varırdım. Ne yazık ki bu mümkün değil. Vuslata erdiğimiz takdirde ikimiz de yok oluruz.

-Ey Banu! Üzme beni, merhamet et! Sorularını sor!

Aşk Aynası derin bir ah çekti.

-Söylediklerimi can kulağıyla dinle genç adam! İlk sorum şu: Elif mi noktadan, nokta mı eliften çıktı? İkincisi; bu ne zaman oldu? Üçüncüsü; elif ve noktanın birliğini gösterebilir ve bunu ispat edebilir misin?

Bu soruları sorduktan sonra yüzündeki peçeyi kaldırdı. Ben o eşsiz güzellikteki yüzü görünce, onun parlaklığına dayanamayarak "Allahuekber!" diye bir çığlık atıp, bayıldım.

Gözümü açınca Aynalı Baba'nın her zamanki gibi gülümsediğini gördüm.

-Elif üstün (e), elif esre (i), elif ötre (ü)... İşte bir yığın soru sana! Elif nasıl olur da hareke kabul eder. Elife hemze demekle bu işi halletmiş olur muyuz? Ya Rabbi! Bu "elif-ba" meselesi amma da çetin bir konu. İnsanlara okuma yazma öğretenler çok. Fakat içlerinde "elif-ba"yı bilen yok.

Biraz daha sohbet ettikten sonra, ertesi gün görüşmek üzere birbirimizle vedalaştık.

Leyla'sız Mecnunlar

Dün kararlaştırdığımız gibi ikindiye doğru buluştuk. Aynalı cezveyi ocağı koydu. Oradan buradan konuşup, kahvelerimizi içiyorduk.

Kısa bir süre sonra ben bayıldım. Hayalim, dün kaldığı yerden başladı. Benden sonra Banu da derin bir ah çekerek bayıldı. Onu saraya, beni eve götürdüler. Kendime geldiğimde kâhinin yüzüme üzüntü içinde baktığını gördüm. Kararımı vermiştim. Eğer Banu'nun sorularına cevap veremezsen intihar edecektim.

Kâhinle sorular üzerine konuştum. Bunlara nasıl cevap vermem gerektiğini sordum. Dedi ki:

-Oğlum! Bu soruların cevaplarını yalnızca Cunûn (delilik) Vadisi'nde yaşayanlar bilir.

-Eee, nerede bu vadi?

-Her yerde.

-Anlamadım.

-Oğlum! Cünûn Vadisi adında belli bir yer yoktur. Bu vadi dünyanın her yerindedir.

-Peki, bu vadileri nasıl bulacağız?

-Bu çok kolay. Hazırlanın. Yarın yola çıkıp arayalım.

Ertesi gün yola çıktık. Üç ay, bir sürü şehir ve kasabayı boşuboşuna dolaştık. Cunûn Vadisi'ni çağrıştıran bir yere rastlamadık. Ümitsizliğe düşmeye başlamıştım.

Birgün büyük bir şehre vardık. Yalnız vakit çok geç olduğu için kale kapılan kapalıydı. Bu yüzden surların bitişiğindeki mezarlığın yanına çadır kurduk. Yolculuğun verdiği yorgunlukla he-

mencecik uyumuştum. Uyandığımda şafak sökmeye başlamıştı. Kâhinle kahvelerimizi içerken mezarlıktan bir kahkaha geldi. Sonra şöyle bir ses duyduk:

Mekansız olan iki yer var ki, meskendir
*Biri Vadi-i Hayret, birisi Şehr-i Cunûn.**

Kâhin gülerek:

-Evlâdım! Cünûn şehrim bulduk. Haydi kalk! Orada oturanlarla konuş tanış olalım, dedi.

Kalkıp mezarlığa girdik. Orada yedi kişi vardı. Bir mezarın üzerine halka şeklinde oturmuşlardı. İçlerinden biri kahkaha ve şiir sebebiyle uyanmış gibi görünerek:

-Ne var, ne oluyor? Ezan mı okunuyor, dedi.

Kâhin bu kimsenin bir mütehayyir (hayrete düşmüş kişi) olduğunu söyledi.

Diğer biri, birinci adamın söylediğine cevap olarak:

Giremez beldemize dağdağa-i reyb-ü güman
Ne biliş var, ne akıl var, nefünun, dedi.

Bunu işiten başka biri:

-İmam, Kâfirûn sûresini mi okuyor? diye sordu. Bir

diğeri:

-Sanırım bülbül ötüyor.

Başkası:

-Hayır! Çorba kaynıyor. Bir

diğeri:

-Ne buyurdunuz? Cezvedeki kahve mi taşmış?

Öbürü:

-Dalga sesi olmalı.

Sonuncu kişi:

-Helvacı bağırıyor galiba. Biraz alsak, dedi ve ekledi:

"Mekânı belli olmayan iki yer vardır ki, yaşanacak yer orasıdır. Bunlardan biri Hayret vadisi, diğeri Cunûn şehridir."

Ah cümle halette yine kendini zevk ederek
*Küllü hizbin remzini hatemine çekmiş ferihun.**

O sırada birisi bağırdı:

-Ne o, ne bu, ne de şu.

Bunun üzerine hepsi sustu. Biz kâhinle beraber, içlerinden birinin yanına yaklaştık. Edepli bir şekilde elini öpmek istedik. Güldü ve şöyle dedi:

Hacer-i Esved'i var öp, eğer öpmekse muradın
Hiçi pus etmek için hâlet-i bîşan gerek. Can
derağuş olunur mu mûtenahi sözlerle Leb değil
*öpmek için ah-ı can gerek... ***

Sonra başka birine yaklaştık.

-Ey bütün ilimleri kendinde toplamış hikmet sahibi kimse! Maruzatımızı. .. der demez büyük bir kahkaha patlattı ve şöyle dedi:

Ve körün unvanını arif koyarak
Görenin ismine divane denildi.
Nice efsaneleri saydırmış ilim
İlm-ü irfanına efsane denildi.

Sonra üçüncü kişiye giderek, ziyaretimizin sebebini söyleyip, yardımcı olmasını rica ettik. Sürekli yalvanyordum. O da dinliyormuş gibi görünüyordu. Sonunda konuşmamı kesip vereceği cevabı beklemeye başladım. Şöyle dedi:

"Ah! Her halükârda eğlenip böbürlenenler, 'Her grup yanlarında olanla (inanç ve kanaatiyle) böbürlenir' âyetiyle işaret edilen şeyi kendilerine mühür yapmış."

"Eğer birşey öpmek istiyorsan git Hacer-i Esved'i öp! Hiç olmuş bir kimsenin elini öpmek için kendi varlığından sıyrılman gerekir. Belli sayıdaki sözlerle can ve ruh kavranabilir mi? Birşeyi öpmek için dudak değil, tâ gönülden gelen bir "ah" lâzımdır."

-Yağmur mu yağıyor? Aa!.. Bunu isteyen var, istemeyen var. Kimi zaman isteyip, kimi zaman istemeyen var. İsteyip istememekte kararsız olan var. Acaba "var" ne demek?

Sonunda bu vatandaşlarla konuşamayacağımızı anladık. Bir köşeye çekildik. Kâhin:

-Biraz sabır! Hele dur bakalım! dedi.

İçlerinden biri bize doğru geldi.

-Hah! İşte konuşabileceğimiz biri, diyerek yanma yaklaştım ve:

-Efendim! Hoş geldiniz! dedim.

-Hoş gelmedim, dedi.

-İsminiz nedir efendim?

-Bu her saniye değişir.

-Peki kimsiniz efendim.

-Ne bileyim ben? Eğer bunu bilsem hiç burada aşçılık yapar mıydım?

Ben büsbütün ümidimi kesmiştim. Fakat kâhin sabretmemi tavsiye ediyordu.

-Bizim amacımız bunlara bildirilmiştir. Biraz bekle bakalım. Birkaç gün burada kalıp, riyazete çekilelim. Bakalım zaman ne gösterecek, diyordu.

Denildiği gibi yaptım. İştahsız olduğum için günde birkaç zeytinle yetiniyordum. Tam otuz gün bu şekilde geçti. Kırkıncı gün delilerden biri, başka bir deliyi yanına çağırdı. Bu Mütehayyir'di. Hilâl şeklinde halka oldular. Mecnun ortaya oturmuştu. Mütehayyir ise onun tam karşısındaydı. Bir müddet sonra hepsi kendinden geçmiş bir hâlde iç dünyalarına daldılar. Sonra, Mecnun ve Mütehayyir konuşmaya başladılar.

-Ey Mütehayyir! Okudun, yazdın ve mânâsını da anladın. Söyle bakalım, mânâyı nasıl anladın?

-Elif-ba ile.

-Mânâ ne demektir?

-Birin iki, ikinin bir olmasıdır.

-Buna ne denir?

-Bir'in bir olması mümkün müdür? Parçalara.aynlabilir mi? Birleşik mi?

-Hayır! "Bir" yalın, arızasız, engelsizdir ve de parçalara ayrılamaz.

-Öyleyse bir nasıl iki olur? Bir'in niçin iki yönü var?

-Bu iki yönün biri ikrar, diğeri inkârdır. İnkâr, ikrarın gölgesidir. Bu yüzden, aslında bu iki yönün hakikati birdir. Eğer birtek yön olsa, o zaman ikilik olabilirdi.

-Peki, bunun adı ne?

-Üç ismi var: Yaratma sanatı, Cilve-i Zuhur (ilâhî vasıfların çeşitli şekillerde tecellî etmesi), Melabe-yi Vahdet (birtek olan Allah'ın varlıkları yaratılış şekli).

-Bunlar ne zaman gerçekleşmiştir?

-Zaman, inkâr tarafında olan birşeydir. Varlıkta zaman olmaz "an"olur.

-Pekâlâ, "an" dediğin nedir?

-Sırf inkârdır, sırf yokluk. İkrarda zamansızlık demektir. İkrarla inkârı ayırmak da mutlak zaman demektir.

-Peki, Elif-ba ne demek?

-Kâinattaki realiteler...

-Asıl olan hangi harftir?

-Elif.

-Bu harf neyin aslıdır? Varlığın mı, hadiselerin mi?

-Varlığın değil, hadiselerin aslıdır.

-Elifin aslı nedir?

-Nokta.

-Elif'e mi, yoksa noktaya mı varlık diyorsun?

-Noktaya. Nokta sessiz varlıktır, ancak Elifle konuşur.

-Öyleyse iki tane varlık var?

-Hayır! Elif ve nokta birdir.

-Peki, Elif nasıl meydana geldi.

-Bunu sözle anlatmak mümkün değildir.

-Bir benzerini göstererek anlat.

-Eşi ve benzeri yoktur.

-Öyleyse bir örnek ver.

-Bu konuda verilen bir örneği, ancak zaman ve mekandan uzak olanlar anlar yalnızca.

-Peki, bunu anlamamızı kolaylaştıracak birşey söyle. -An.

-An ne yapar?

-Bal yapar, sevdirmek için.

-Başka ne yapar?

-Balmumu yapar, bildirmek için.

Mecnun büyük bir sevinç içerisinde:

-Allah senden razı olsun ey Ariflerin Sultanı! Sen hem Hayret Vadisinde, hem de Cünûn vadi'sinde yaşayan birisin. Son bir sorum var, ne olur cevapla, dedi.

Bu konuşma yapılırken ben hayretten hayrete düşüyordum. Artık Aşk Aynası'nın sorularının cevabını biliyordum. Fakat içimde Aşk Aynası'na karşı en ufak bir istek kalmamıştı. Kalbim, Aşk Aynası olmuştu. Artık kelimenin tam anlamıyla seviyordum". Ben, ben'le sevdiğime kavuşmuştum.

Ben böyle bir durumdayken, Mütehayyir cebinden bir parça balmumu çıkardı. Oradakilere göstererek:

-Ey Cemaat! İşte nokta, dedi. Sonra

onu nefesiyle ısıtıp uzatarak:

-İşte Elif, dedi.

O sırada Mecnun ayağa kalktıj^:

-Elifin başka adı var mı? diye sordu.

Mütehayyir:

-Evet, var. Gel de kulağına söyleyeyim, dedi.

Sonra kulağına birşeyler fısıldadı. Kucaklaştılar. Daha sonra Mütehayyir bana dönerek:

-Ey Genç! İşte artık Leyla'sız Mecnun oldun. Çünkü Mecnun Leyla oldu. Aradan Leyla'yı da çıkanrsan, Elifin diğer ismini de öğrenebilirsin, dedi.

Büyük bir sevinç içerisinde gözlerimi açtım. Aynalı o davudi sesiyle şu şiiri okuyordu:

Ona Mecnun mu denilir ki onun Leyla'sı
Yeni bir cilve-i şevket ile Mevla olmuş.

Âlemin Nasibi

Hava çok güzeldi. Aynalı ile oturuyorduk. Âdet olduğu üzere cezveyi ateşe sürdük. Bol şekerli kahvemi henüz bitirmemiştim ki hayal âleminde dolaşmaya başladım. Bugünkü yolculuğuma uçarak başlamıştım. Rüyada uçmaya bile dayanamadığını için bu hayalî uçuş beni fazlasıyla yoruyor ve sersemletiyordu. İşin tuhaf tarafı ileri doğru değil, yukarı doğru uçuyordum. Güneş ve gezegenler tamamen gözden kaybolmuştu. Sonunda bir yere geldim. Burada istediğim şekilde hareket edebiliyor, bir balon gibi boşlukta durabiliyordum.

Kısa bir süre dinlendikten sonra sağ tarafa doğru uçmaya başladım. O sırada benim gibi avare avare uçan bir kişiye rastladım. Selâm verdim. Durdu. Ve bana kim olduğumu sordu. Sorduğu soruyu cevapladıktan sonra, buralara nasıl geldiğime dair en ufak bir fikrim olmadığını konuşmamın sonuna ilâve ettim. Bana:

-Burası Berzah âlemidir. Ben Pisagor'um, dedi.

-Pisagor mu? Hani bizim şu meşhur Pisagor. Filozof Pisagor ha!

-Evet.

-Ey büyük üstad! Sizi gördüğüme çok sevindim. Sizinle tanışmak benim için büyük bir şeref. Benim gibi, binlerce problemi olan bir öğrencinin, sizin gibi büyük bir üstadla karşılaşması büyük bir şans.

-Evladım burası dünya değil. Yalan söylemene gerek yok. Lütfen bana "büyük üstad" deyip durma. Dünyada gece gündüz kafa patlattığım yetmiyormuş gibi, bir de asırlardan beri şu Berzah âleminde o bilmeceyi düşünüp duruyorum. Varlıkların aslının bir olduğunu biliyorum. Çünkü sayıların aslı bir sayısıdır. Konuya başka bir açıdan bakınca, kâinatta büyük bir uyum olduğunu görüyorum. Yalnız, anlayamadığım noktalar var. Burada düşünmek ve yazmak istiyorum. Fakat bu garip boşlukta ne bir yazı tahtası, ne de bir kalem var. Üzerinde bir parça kağıt ve bir kalem var mı?

Üstadın söyledikleri bana tuhaf gelmişti. Sonunda, Berzah âleminde bile vesveseden kurtulamayan bu adamdan ayrıldım. Bir süre sonra başka bir gölgeye rastladım. Ona selâm verdim. Fakat o selâmımı almadan önce bana:

-Talebem Platon'u ve onun talebesi Aristo'yu gördün mü? diye sordu.

Bu soru karşısında son derece hayrete düşmekle beraber ona bu iki büyük filozofu niçin aradığını sordum.

-Onları niçin arıyorsun?

-Burada dalga geçip, kendilerini tuzağa düşüreceğim Sofistler yok. Canım çok sıkılıyor. Bizim Platon ve Aristo'yu bulsam, onları birbirine takıp, biraz eğleneceğim.

Bu adamın konuşma tarzından, büyük filozof Sokrat olduğunu anladım. Sonra uçup gitti. Burada yalnızlıktan sıkılmıştım. Tam oradan sıvışacağım sırada oldukça güzel bir gölge yolumu kesti. Gayet hoş bir üslûpla şiirimsi bazı sözler söylemeye başladı.

-Evet. Dünyada görülen şeyler, Yüce Âlem'de gördüğümüz gerçek varlıkların sönük birer hayalinden başka birşey değildir.

-Siz kimsiniz efendim?

-Ben Platon'um.

-Bendeniz, burada bir tane bile gerçek varlık görmedim. Bilakis gördüğüm herşey, dünyada gördüklerimin sönük bir hayalinden ibaret.

-Çünkü burası Yüce Âlem değil. Berzah âlemi. Gerçi burada ruhumuz dünyada olduğu gibi tamamen bedene bağlı değil fakat sadece ruh olmadığımız da ortada. Dünyada cismimiz vardı. Burada yoğun değil, lâtif bir cismimiz var. Bu yüzden Berzah âleminde görülenler hayalin hayalidir.

-Peki, Berzah âlemi denilen bu boşlukta niçin bir yere saplanıp kalıyor, "Yüce Âlem" diye adlandırılan yere gitmiyoruz?

-Ben de ikibin yıldır bu konu üzerinde kafa patlatıyorum. Niçin bu yerde yaşamak zorundayız? Eğer bu sorunun cevabını bulabilirsen ne olur bana da söyle. Öğrencilerim beni bekliyor. Derse gitmek zorundayım. Hoşçakal!

-Ey filozof! Allah aşkına biraz bekle! Bu âlemde ders almak, ders vermek gibi bir zorunluluk var mı?

-Eğer bu tür eğlenceler de olmasa insan burada can sıkıntısından patlar. Hem niçin saklayayım, talebem Aristo'nun itirazlarına cevap vermek beni mutlu ediyor.

Platon da gitti. Ben, belâlardan, takıntılardan, arzu ve isteklerden Berzah âleminde de kurtulamadığıma çok şaşırmıştım. O sırada gözümü açtım.

Aynalı:

-Ne kuş var, ne de uçan. Fakat tuhaf bir zevk içerisinde her ikisi de yaşanıyor. Evlât! Safran kabarmıştır. Sana bir kahve pişireyim, dedi.

Kahveyi içtikten sonra yine uçmaya başladım. Etrafımda, uçan bir sürü gölge vardı. Ben de bunların arasında başıboş dolaşmaktaydım. Belli bir süre oraya buraya uçtuktan sonra diğer uçanlarla bir araya geldik. Bir sürü düşünür vardı burada; ahlâkçılar, şairler, filozoflar... Sohbet ediyorlardı. Doğal olarak, bu sohbete ben de katıldım. İçinde bulunduğumuz bu yer hakkında fikirlerimiz birbirine yakın olmasına rağmen, hiçbirimiz kesin birşey söyleyemiyor, hiçbir problemi halledemiyorduk. Bir taraftan uçuyor, diğer taraftan sohbet ediyorduk. En çok konuşan, bir ahlâkçıydı. Söylediklerini bazen kabul, bazen reddediyorlardı. O sırada söze uzun çehreli ve uzun sakallı "Çata" adında meşhur

bir edip karıştı. Herkes büyük bir aşk ve şevkle bu adamı dinliyordu. Bu adam şöyle diyordu:

-Değerli Ahlâkçı kardeşim! Bu konuda yanılıyor ve hepimize iftira ediyorsunuz. Sizi temin ederim ki ufak tefek oynamalar yaptığınız takdirde eserleriniz halk tarafından benimsenecek ve yüzlerce baskı yapacaktır. Hatta bu eserler yeni nesillere tavsiye edilecek, tiyatrolarda oynanacaktır. Böylece ölümsüz olacaklardır.

Herkes edibin konuşmalarını ağzı açık dinliyordu. Edebiyatçı bu manzara karşısında iyice coştu.

-Evet kardeşler! Sizleri düşünmeye davet ediyorum. Zira, içinde bulunulan durum gerçekten düşünülmeye değer. Artık hakkında yazı yazılacak hiçbir konu kalmadı. Çünkü zihniyet değişti. Her konuda tuhaf bulgular elde edildi, değişiklikkler oldu. Eskiden garip karşılanan durumlar artık garip karşılanmıyor. Zamane insanları, birçok alanda yeni şeyler icat etti. Bunlara yenilik mi, delilik mi diyeceğimi tam olarak bilmiyorum. Geçmişte yazılan en ciddî eserler yeni nesil tarafından komik karşılanıyor ve onlarla dalga geçiliyor. Nitekim dünyayı bir makine, ruhu bir hayal, vicdanı bir gelenek olarak görmek, yaşamı fedakârlık ve vazife gibi kelimelerle açıklayan âlimlerle eğlenmek demek değil midir? Ey değerli Üstad! Ey Ahlâkçı! Bu demek oluyor ki; siz, yazdığınız nadide eserlerinizle birgün meşhur bir komedi yazarı olacaksınız.

Bu nutuk devam ederken bir meydana yaklaşmıştık. Zavallı Ahlâkçı'nın sırtında, bir çuval dolusu yayınlanmamış eser vardı. Ahlâkçı, uçuşun şiddetinden mi, yoksa nutkun tesirinden mi bilmiyorum, birdenbire "pat" diye yere düştü. Hepimiz etrafına üşüştük. Uçanlar arasında Pataban adında bir doktor vardı. Ahlâkçı'yı muayene etti!

-Sübhanallah! Mide bomboş. Bu baygınlık açlıktan meydana gelmiş, dedi.

Bu konuşmanın tatsız devam etmesi üzerine, az ileride bulunan bir topluluğun arasına karıştım. Orada bulunan iki kişi şöyle konuşuyordu:

-Azizim! Herkes havayı aynı oranda solumuyor. Herşeyden vergi alınan bu dünyada, solunan havadan vergi alınmaması biraz tuhaf değil mi?

-Azizim! Ağzına sağlık! Gerçekten çok doğru söyledin. Hükümete böyle bir vergi konulmasını teklif etmeli. Bu iş sonunda, en az birkaç yüzmilyon frank gelir elde edilir.

Sonu gelmeyecek gibi görünen bu konuşmayı dinlemekten vazgeçtim. O sırada ayakta duran, temizce giyinmiş bir kişi gördüm. Edebiyatçı ve yazar olan bu adamla biraz oradan buradan konuştuk. Bana, faydalı eserler yazmayarak ömrümü boş yere geçirdiğimi söyledi. Bu yıl bir eser yazıp yazmadığımı sordu. Karalamaya çalıştığımı, fakat pek fırsatım olmadığını söyledim. Bana alaysı bir şekilde gülümsedikten sonra:

-Bak, ben bu sene mükemmel bir eser yazdım, ismi önemli değil. Zaten söylesem de pek anlaşılmaz. Şunu unutma ki ilim bizzat kıymetli birşey değildir. İşi bilen adamlann elinde bir değer kazanır. Bu gerçeği bilmeyen âlimler belki züğürtlerin takdirini kazanabilir fakat kendisi züğürtlükten kurtulamaz. Ucunda para olmayan kuru alkışlar ve övgü, züğürt tesellisinden başka birşey değildir.

Az ileride büyük bir meydan vardı. İnsanlar küme küme toplanmıştı orada. Berzah âlemi beni meraklı bir insan hâline getirmişti. Uçarak meydana gittim. Meydanın ortasına yüksek bir yer yapılmış, orta yere büyük bir macuncu fırıldağı asılmıştı. Meseleyi kavramaya çalışırken yanıma kambur bir adam geldi. Hem önünde hem arkasında kamburu vardı. Ömrümde, böyle iki kamburu olan bir insan görmemiştim. Kimbilir belki de şaşılacak birşey yoktu bunda? Ön kamburu şeffaf olduğu için, adamın içi görünüyor, içerisi bir mağazaya benziyordu. İçinde bir sürü şey vardı. Bakışlarım acayipleşmişti. Kamburun içini Mescid-i Aksa avlusundan daha büyük bir mağaza gibi görüyordum. Büyük bir hayret içerisindeydim. O sırada kör bir adamı, elinden tutarak getirdiler. Fırıldağın yanına oturttular. O esnada daha önce görüştüğüm Ahlâkçı, Edebiyatçı ve Doktor Pan da oraya geldi. Yanımda olan biri şöyle fısıldıyordu:

-Bu kambur "felek", şu kör de "talih"tir.

Fırıldağın etrafına halka şeklinde dizildik. Kör adam fırıldağı çeviriyor, fırıldak döndükçe, kambur adam ön kamburundan çe şitli şeyler atıyor, etraftakiler de bunları kapışıyordu. İşin garip tarafı herkese kısmetinde olan isabet ediyordu. Sıra yazar ve ede biyatçılara gelmişti. Ben memur ve yazarların arasında bir yerde bulunuyordum. Memurların çokluğu karşısında, bana düşen pa yın az olacağı gibi bir sanıya kapıldım ve yazarların bulunduğu tarafa geçtim. Tesadüf bu ya Ahlakçı da sol tarafımdaydı. Kambur herkese birşeyler atıyordu. Sıra bize gelmişti. Başıma ağır birşey isabet ettiği için yere yuvarlandım. O sırada Ahlâkçı Çat da yere yuvarlandı. Kendime gelince ilk iş olarak, nasibime neyin düştü ğünü öğrenmek istedim. Bir de ne göreyim! Bir küfe çürük do mates. .. Domatesler yüzüme gözüme bulaşmıştı. O şaşkınlık içe risinde etrafıma bakarken, daha tuhaf bir manzara gözüme ilişti. Ahlâkçı Çat'ın yere yuvarlanmasının sebebi, bir sepet yumurta nın kafasına isabet etmesiydi. Ahlâkçı Çat'ın kafasına isabe-t eden yumurtaların hemen hemen hepsi kırılmıştı. Bu haliyle, kızartılmak üzere tavaya konmuş yumurtalı dil balığına benzi yordu. Kanaatkar bir insan olan Çat, büyük bir ciddiyetle orası na burasına bulaşmış yumurtaları parmaklayarak tıkınmaya çalı şıyordu. Kendi hâlimi unutarak bastım kahkahayı. Çat kendi kendine söyleniyordu:

-Bine yakın yumurta... Bari kırılmasalardı... Böylece bir sene bunlarla idare eder, sırtımda senelerdir taşıdığım şu eserlerin hiç olmazsa üç-beşini bastırabilirdim.

O sırada eserinin isminden birşey anlaşılamayacağım söyle-yen, felsefî konulardan bahseden temiz elbiseli kişi, elinde bir ke-se altında yanımıza gedi. Ahlâkçı'nın yumurtaları parmakladığı-nı, benim de kahkahalarla güldüğümü görünce şöyle dedi:

-Yahu! Siz ne kadar budala insanlarsınız. Dünyadaki herşey-den faydalanmanın bir yolu vardır. Fakat siz bunun tersini yapı-yorsunuz. Elimdeki bir kese altını size versem eminim ki bunu da çarçur edersiniz. Haydi birbirinizin yüzünü yalayın. Böylece

domatesli yumurta yemiş olursunuz. Haydi durmayın, vakit geçirmeyin!

Bu sözlerin bitmesinin ardından Ahlâkçı hemen üzerime atlayıp, kollarını boğazıma doladı. Güney Amerika'da yaşayan, karınca yiyen hayvanın hortumuna benzeyen diliyle yüzümü yalamaya başladı. Kedi dili gibi tırtıllı olan bu dil yüzüme dokundukça o kadar gıdıklanıyordum ki, deli gibi gülüyordum. Kafasındaki yumurtaları yalamaktan vazgeçeli çok olmuştu. Kendimi aç Ahlâkçının boynuma yapışmış kollarından kurtarmaya çalışıyordum. Yerde yuvarlanıyorduk. Sonunda kendimi kurtarmayı başardım.

O sırada gözlerimi açtım. Aynalı elinde bir tabakla, gülerek yanıma doğru geliyor ve şöyle mırıldanıyordu:

Âlem bir deniz Sen
bir gemi Aklın
yelkeni Fikrin
dümeni Kurtar
kendini Ha
göreyim seni.

Tabağı önüme koyup oturdu. Zembilinden biraz ekmek çıkarıp bana verdi. Tabakta, yumurta dilimleriyle süslenmiş domates salatası vardı. O an Berzah âleminde yaşadıklarım aklıma geldi. Aynalı gülümsedi:

-Evet, onunla bu aynıdır. Yalnız bir fark var aralarında. O fark ortadan kalkınca problem çözülür. Bu salatayı senin başına isabet eden dometeslerin sağlam kalan üç-beş tanesinden ve Ahlâkçı'ya isabet eden yumurtaların kırılmayan üç-beş tanesinden yaptım. Haydi kaşıkla. Nasibinde ne varsa, kaşığında o çıkar. Âlem yine o âlem, devran yine o devrandır evlât! dedi.

Aynalı Baba'nın Ebediyyen Ayrılışı

içimde tuhaf bir sıkıntı vardı. İşlerimi bitirmeden, Aynalı'ya uğradım. Beni görünce gülümsedi. Fakat her zamankinden farklı bir çehre ile:

-Ee, evlât! Artık bu diyardan göçüyorum. Görünen o ki ayrılmamız gerekiyor. Allah yardımcın olsun! Sana zahmet yarın sabah bir uğra. Sana heybeyi ve içindekileri hatıra olarak bırakıyorum. Fakat, her an seninle birlikte olduğumu unutma! deyince davayı çaktım ve elimde olmayarak ağlamaya başladım.

Aynalı da ağlayarak beni bağrına bastı.

-Ne yapalım evlât! Bu âlem fani. Dış görünüşe aldanma. "O, hergün bir işle meşguldür." Biz Allah'ın emrinin dışına çıkamayız ki!

Geç vakte kadar yanında kaldım. Saatler ne kadar da çabuk geçmişti; bir şimşek gibi... Son derece üzgün bir şekilde ayrıldık birbirimizden.

Seher vaktinde mezarlığa gittim. Seher yeli, en dertli gönülleri bile hoş bir nağmeyle dolduruyordu. İçimde bir ürperti vardı. O ihtiyar Aynalı, o sırf nur olan zat, bir ağaç dibinde, o çok sevdiği çitlenbiğin altında, kolları göğsünde, sanki güzel bir rüya gö-

rüyormuş gibi gülümser bir şekilde yere uzanmıştı. Yanına yaklaştım. Özlem ve sevgi gözyaşlarıyla mübarek ellerini ıslattım. Ağladım, ağladım... Ne kadar zaman geçti bilmiyorum. Gönlüm ayrılmaya bir türlü razı olmuyordu. Bir sarhoş gibi kalktım ayağa. Onu, küçük bir cemaatle, sevdiği ağacın altına defnettik. İçimde büyük bir sıkıntı vardı. Bu hâlde, akşama kadar serserice dolaştım.

Geceyi düşünerek ve geçmişi yâd ederek geçirdim. Ertesi sabah Aynalı'nın bana bıraktığı hediyeyi hatırlayıp, hüzünlü kulübemize gittim. Küçük meşin heybeyi aldım, içinde; bir büyük, iki küçük cezve, dört-beş fincan, yüz gram kadar şeker ve kahve, bir tane elyazması Kuran ve küçük bir defter vardı. Kulübeyi tamir ettirdim. Dünyevî işlerden arta kalan vakitlerimi burada geçirmeye başladım.

Deftere göz attığımda, Merhum Aynalı'nın yazısının inci gibi olduğunu, kendisi gibi yazısının da gözü okşadığım gördüm. Bu defterde arifane yazılmış birçok şiir, hikmetle dolu yazılar vardı. Okumasında mahzur olmayan, bilakis faydalı olacağını umduğum birkaç yazıyı sizlere sunmak istiyorum:

Mutluluk

Her insan, akıl ve vicdan sahibi herkes, hatta basit bir hayvan bile, bu dünyada, ihtiyaç hissettiği andan itibaren mutluluğu aramaya başlar. Bu öyle bir kanundur ki, bütün tabiat kanunları değişse bile bu kanun değişmez.

Hayvanlar yaratılışının elverdiği ölçüde mutlu olur. Zira hayvanların istekleri, zevkleri, düşünceleri sınırlıdır. Fakat insan - kâmil insan hariç- aradığı, özlem duyduğu mutluluğu tam olarak bilmediği hâlde, bu konuda bir sınır tanımaz. Nice mutlu kimseler vardır ki, istek ve arzu yüzünden mutlu olamaz. Böylece bu fani dünyayı kendine cehennem yapar. Çünkü en primitif bir insanın, hatta bir çocuğun bile içinde bitmek tükenmek bilmeyen bir hırs vardır.

Günümüzde pek çok şey açıklığa kavuşmuşken, insan hâlâ çözülemeyen bir bilmecedir. Nedense insan, yaratılış itibariyle tuhaf bir varlıktır. İstediği bir çok şeyi elde eder, fakat onları elde ettikçe hırsı artar.

Acaba mutluluk nedir? İşte bunu bilen yok... Belki de yalnızca bu dünyanın gürültü patırtısından uzak olan deliler mutlu sayılabilir.

Bilinmelidir ki bir şehri tiyatroya, halkını da sahnedeki aktörlere benzetmek mümkündür.

Birgün "K" şehrinde bulunuyordum. Mecburiyete binaen herkesle irtibatım vardı. Bir sürü insanı tetkik ettim. Bu insanlar, hiçbir önemi olmayan pek çok şeyi kendilerine problem yaptıkları için mutlu değillerdi.

Bu koca şehirde, üç kişi fazlaca dikkatimi çekti. Bunlardan biri oturduğum mahallenin imamı, diğeri ise (....) tekkesinin şeyhiydi. Her ikiside tuhaf insanlardı.

İmam efendi epey mürekkep yalamış, hatta Ezher'e kadar gitmiş, hâli vakti yerinde, konuşkan, atak, nüfuzlu, aynı zamanda da mutaassıp bir kişiydi.

Şeyh efendi ise, babasından miras kalan tekkenin geliriyle düzenli ve rahat bir yaşam süren, İsrailiyata, menkıbelere vakıf, bir çok safsata ve hurafe bilen, semâ ve âyin konularında tecrübeli, sürekli olarak rüya gören, cin çağıran, şeytan toplayıp onları bağlayan bir adamdı.

İmam efendi herkesi eleştirir, ahlâksızlığın arttığını söyleyerek kıyametin yakın olduğundan dem vurur, herkesin ayıbını araştırır, insanlann aldığı abdesti ve kıldığı namazı beğenmez, kendinden başka müslüman görmezdi. Bununla beraber tefecilik yapar, deveyi hamutuyla yutar, kadere teslimiyetten bahsetmesine karşın gök gürlediğinde kulaklardı tıkar, vaktinin büyük bir kısmını gayri meşru eğlencelerle geçirirdi. Bu da elindeki mutluluğu kaybetmesine sebep olurdu.

Şeyh cin çağırmakta usta olmasına rağmen, tuvalete bile karısıyla giderdi. Ailesiyle pek ilgilenmezdi. Mutlu olmak için herşeye sahipken, miskin bir adam olduğu için sürekli sıkıntı çekerdi.

Benim için asıl önemli olan üçüncü kişi. Zaten konumuz da onunla ilgili. Gördüğüm kadarıyla bu adam hayatından memnun, düzgün bir aile yapısına sahip birisiydi.

Şehirde dolaşırken, oturduğum yerin beş-on adım ilerisinde Hamdun adında bir marangoza rastlamıştım. Otuz kırk yaşlarında, sıhhatli görünen birisiydi. Her zaman neşeli olan bu adama oradan geçerken hep selâm verirdim. Birgün, ona selâm verdikten sonra, dükkânın bir köşesinde bulunan bir sandalyeye otur-

dum. Memnuniyetle karşıladı beni. Çırağını kahve getirmesi için gönderdi. Hamdun ağa, bir yandan tahtayı zımparalıyor, diğer yandan da benimle sohbet ediyordu.

-Baba! Bir marangoz boş durarak ve çene çalarak vaktini zayi etmemelidir. Kusura bakma! Yanımda çalışan bu üç kalfa ve çırak benim oğullarımdır. Benim boş durup gevezelik etmem onlara kötü örnek olur. Bu yüzden bir taraftan çalışıp, diğer taraftan seninle konuşmak durumundayım. Kusura bakma!

O sırada, pazulan pehlivan pazulanna benzeyen, biri yirmi/ diğeri onbeş-onaltı yaşlarında iki genç diğer tezgahlarda birşeylerle uğraşıyorlardı. Bana kahve getirmeye giden sekiz on yaşlarındaki tombul çocuk da talaş ve yongaları birbirinden ayırıp çuvallara dolduruyordu.

Ben bir taraftan kahvemi içiyor, diğer taraftan da:

-Maşallah! Allah bağışlasın! Bunlar senin oğulların öyle mi? diyordum.

Hamdun Ağa, onlarla iftahar edermişcesine:

-Evet. Üçü de oğlum. En büyükleri yirmi yaşında. Şehrin çok mahir ve çalışkan marangozlarından biri. Benim bilmediğim süsleme, kabartma ve oymacılığı da bilir. Kendi kendine öğrendi. Yakında bu işte Yahudilerden daha ileri bir konuma gelecek. Ona gündelik olarak, bir mecidiye veriyorum, dedi.

-Ya! Öyle mi? Peki, gündeliğini kimden alıyor?

-Kimden alacak, benden. Oğlum olmasaydı dükkânda bir usta çalıştırmayacak mıydım? İşi bilen bir ustaya günde bir mecidiye vermeyecek miydim? Dışarıdan adam alacağıma kendi oğullarımı çalıştırıyorum.

Ben hayretle:

-Bir baba oğluna yevmiye verir mi?

-Elbette verir. Bir çocuk çalışması karşılığında babasından gündelik almazsa ne işi öğrenir, ne de iş çıkarır. Yaptığı işi baştan savma yapar. Çünkü, babasının kendisini çalıştığı için beslediği gibi bir düşünceye kapılır ve ahlâksız olur. Hâlbuki emeğinin karşılığını aldığı takdirde para kazanmanın ne demek olduğunu

ve paranın değerini öğrenir, işte bu yüzden onlara yevmiye veriyorum. Ortanca oğlum on kuruş alıyor. Ancak üç gün sonra, Cumartesi günü haftalığını onbeş kuruşa çıkaracağım. Zira artık mahir bir usta oldu. Küçük oğlum, benim rahmetli ustamdan aldığım yevmiye kadar, yani yirmi para alıyor. Çalışkan ve girişimci bir çocuk. Bu gidişle ağabeylerine üstünlük sağlayacak gibi görünüyor. Aslında hakkı bir kuruş. Fakat acele ve dikkatsizlikten, iki defadır elini kesiyor. Bu yüzden yevmiyesini artırmıyorum. Eğer bir daha aynı hatayı yapmazsa ona bir kuruş vereceğim. Ben dikkatsiz insanları sevmem.

-Öyleyse ev giderlerini ortak karşılıyorsunuz?

-Aa! Hiç öyle şey olur mu? Oğlumun olmadığını farzet. O zaman ev giderlerine kalfa ve çıraklarım ortak mı olacak. Yahut şöyle düşün. Birçok ailede olduğu gibi, evlâtlarım para kazanamayacak durumda olsaydı, ev giderlerine nasıl ortak olacaklardı. Onlar kazandıklarını biriktiriyorlar. Büyük oğlumun kendine ait bir sermayesi var. Biraz' daha para biriktirirse, benim sermayem kadar sermayesi olacak. Ona dükkân açacağım. Ya da işe ortak edeceğim. Sonra da evlendireceğim. Torun sahibi olacağım ve evimiz şenlenecek. Sonra da şira diğerlerine gelecek.

-Ağam! Öyleyse sen hayli zengin bir adamsın.

Hamdun Ağa çocuklarına dönerek;

-Kollarınızı kaldırın, dedi.

Bunun üzerine onlar kollarını havaya kaldırdılar. Bana şöyle dedi:

-Aynalı Baba! Bu sekiz kol, en büyük zenginlik değil mi? (Sonra çocuklarına dönerek) Haydi evlâtlarım! İşinize bakın. (Tekrar bana dönerek) Büyük oğlum için gerekli hazırlıkları yapalı çok oldu. Ortancanınkini de tamamlamak üzereyim. Baba! Biliyor musun ben yirmi yaşında evlendim. O zamanlar yedi kuruş yevmiye alıyordum. Bir sene sonra büyük oğlum dünyaya geldi. Bunun üzerine, rahmetli ustam Hacı Murtaza günlüğümü onbeş kuruşa çıkardı. Bana her konuda yardımcı oldu. O günden itibaren birbuçuk kuruş oğlum için, üçkuruş hasta olup çalışa-

mayacağım zamanlar için, on para bayramlarda fakirlere vermek için, on para sadaka vermek için, üç kuruş sermaye biriktirmek için, iki kuruş ev kirası ve diğer harcamalar için para ayırmaya başladım. Kalan beş kuruş da bize bol bol yetiyordu. Bu düzenli hayat karşısında şaşırmıştım:

-Demek ki, ustan Murtaza iyi bir adammış.

Marangozun gözlerinden yaş geldi:

-Allah rahmet eylesin! Herşeyimi ona borçluyum.

-Allah saadetini artırsın! Allah karına ve çocuklarına sıhhat ve uzun ömür ihsan eylesin!

Hayır duam marangozu çok memnun etti. Başta küçük çocuk olmak üzere, bütün oğulları elimi öptü. Bu mutlu aile beni o kadar memnun etti ki, sevinçten gözlerimden yaş geldi. Marangoza:

-Bana nasıl hayat sürdüğünüzü anlatır mısınız? dedim.

-Hergün sabah erkenden kalkarız. Yüzümüzü soğuk su ile yıkar, birer kahve içeriz. Biraz sohbet ederiz. Sonra, karanın erkenden ateşe koymuş olduğu çorbamızı içeriz. Kalkar dükkâna geliriz. İçimizden biri evin ihtiyaçlarını alıp, eve götürür. Herkese o gün yapması gereken işi söylerim. Onlar da çalışmaya başlarlar. Öğleye doğru karnımız acıkınca küçük oğlum eve gidip, yemeğimizi getirir. Bir güzel karnımızı doyururuz. Sonra yanımızdaki kahveden bir kahve isterim ve oradaki gazeteyi alırım. Büyük oğlum gazeteye bir göz gezdirir ve önemli şeyleri bana söyler.

-Vay! Evlâtlarının okuması da var ha?

-Evet, okuma yazma bilirler.

-Demek onları mektebe de gönderdin?

-Hayır! Mahalle mektebine giden çocuk hem bir sürü zaman kaybediyor, hem ahlâksız oluyor, hem de hiçbir şey öğrenmiyor. Bu yüzden ben fakir bir hoca buldum. Bu hoca her sabah dükkâna gelir, bir iki metelik karşılığında onlara yarım saat ders verirdi. Böylece çocuklarım bir sene içerisinde Kuran ve gazete okumayı öğrendi. Yazmayı da yeter derecede öğrendiler. Daha sonra hocanın tavsiye ettiği kitapları aldım. Çocuklarım öğle tatillerin-

de ve geceleri bu kitapları okudular. Gelelim nasıl yaşadığımıza. Öğle tatili birbuçuk saat. Bu sürede *gazete* okumak zorunlu değil, isteyen bir saat uyuyabilir. Akşamleyin alaturka saate göre onbuçukta dükkânı kapatıyoruz. Gördüğün gibi ben kahve tiryakisiyim. Hepimiz günde beşer fincan kahve içeriz. Akşamları şehrin uygun yerlerinde küçük bir gezinti yaparız. Kış gecelerinde komşular bize gelir. Ha! Bizim hanımı komşu kadınlar çok sever. Çünkü o dedikodu etmez. Her cuma, karım ve çocuklarımla kıra gider, eğleniriz. Günler böylece geçip gider. Allah'a şükürler olsun ki, bizim eve hastalık girmez. Şimdiye dek ben iki, karım da üç defa hasta oldu. Çünkü düzenli bir hayatımız var. Yeme ve yatma vakitlerine önem veririz. Abur cubur yemeyiz. Kısacası; Allah'a bin kere hamd olsun, hepimiz çok mutluyuz.

Bir Kahvede Yaşananlar

(...) senesinde, Filistin'in (...) şehrinde bulunuyordum. Sıcak bir günün akşamında, biraz hava almak için (....) mevkiine doğru yürümeye başladım. Zeytinlikler arasından geçerek oraya ulaştım. Buradaki kahvelerin hemen hemen hepsi benim gibi sıcaktan bunalan insanlarla doluydu.

Her nedense insanlar, zararsız delileri çok seviyordu. Bu yüzden kahvedekilerin bazısı beni kahve ve nargile içmeye davet ediyordu. Fakat ben, peşinden koşuldukça nazlanan orospular gibi onlara naz yapıyor, kafama göre takılıyordum.

Büyük bir kahvenin önünden geçerken bir garson koşarak yanıma geldi. Sebebini bilmiyorum ama garsonluk, Rumlara özgü bir sanattır. Suriye ve Filistin'de her işi yerliler yapar fakat kahve ve gazino garsonlan Rum'dur. Bu garsonun da Rum olduğu şivesinden anlaşılıyordu. Garson Arapça karışımı bir Türkçe ile:

-Aynalı Baba! İstemek seni beyler. Buyur, dedi.

-Hangi beyler?

-Ben bilmiyor onlar kim. İşte onlar oturmak var ağacın altında.

Yürümekten yorulmuştum. Beyleri eğlendirmek, daha doğrusu biraz dinlenmek ve gönlümü eğlendirmek için bu davete icabet ettim.

Üzerimdeki aynalar ve yabancı oluşum nedeniyle halk arasında tanınıyordum. Ben de şehrin ileri gelenlerinin ve memurlarının hemen hemen hepsini tanıyordum. Köşedeki beyler; yazı işleri müdürü, demiryolları sorumlusu, okul müdürü, bayındırlık baş mühendisi ve üç lise öğretmeniydi. Beni görünce ayağa kalkıp alaylı bir şekilde:

-Vay, hemşehrimiz Aynalı Sultan! Vay, Aynalı Baba! Hacı Aynalı, buyur! diye seslendiler.

Ben de rolüme uygun cevaplar verip, bir sandalyeye oturdum. Garson yanımıza gelince Yazı İşleri Müdürü:

-Hazret-i Aynalı! Ne içersin? diye sordu.

Nargile istedim. Garson nargileyi getirdikten sonra istediğim başka birşey olup olmadığını sordu.

-Beyler ne içerse, bana da ondan getir, dedim.

Garson:

-Beyler vermut içiyor. Siz de mi ondan!., deyince ben:

-Evet, palamut istiyorum, dedim.

Bunun üzerine yanımdaki beyler ve etraftaki masalardaki Türkçe bilen insanlar büyük bir kahkaha kopardılar. Türkçe bilmeyenler de bu kahkahanın sebebini öğrenince kahkahalar arttı.

Beni bilenler bilmeyenlere anlatıyordu. Daha doğrusu "tuhaf ve zararsız bir deli" diyorlardı.

Orada bulunan Frenkli kadınların en çok dikkatini çeken şey üzerimdeki aynalar ve üçünü bir onluğa aldığım horoz şekerleriydi.

Vermudu içtim. Karşı masada oturan, hâl ve hareketlerinden İngiliz veya Amerikalı olduğu anlaşılan sevimli bir kız bana dondurma ısmarladı. Ben de sarığımdaki şekerlerden birini garson aracılığıyla ona gönderdim. Bu davranışım etraftakilerin çok poşuna gitmişti. Kahvede bulunan yüzü aşkın kişi tarafından alkışlandım. Madamlar bana pasta, börek gibi şeyler göndermekte âdeta birbirleriyle yarışıyordu, ikram edilen ilk şeyler karşılığında sarığımdaki şekerleri verdim. Fakat aşırı derecede ikram gördüğümden diğerlerine verecek şeker kalmamıştı. Bunun üzerine ayağa kalkıp horoz gibi öttüm. Ve şöyle dedim:

-Baylar ve bayanlar! Burada bu kadar ikram göreceğimi bilseydim bir küfe dolusu horoz şekeri alırdım. Maalesef şu an horozlarım bitmiş bulunuyor, işte bu yüzden, ikramda bulunup da karşılığında birşey alamayanlara ve bundan sonra ikramda bulunacaklara, küçük de olsa bir karşılık vermek için horoz gibi öttüm. Şimdi bir defa daha ötüyorum. Üzülerek söylüyorum ki, nasibiniz bu!

Bu sözlerim hemen başka dillere tercüme edildi. Ve, kahkahalar gökyüzüne çıktı. Neşeli bir hava yayılmıştı etrafa. Herkes Deli Aynah'nın yaptığı deliliklere gülüyordu. Ben ise onların ahmaklığına gülüyordum. O sırada âmâ bir kadın kahveye girdi. Mini mini bir kız tarafından yürütülüyordu bu zavallı. Yürüyüşünden ömründe hiç dilenmemiş olduğu anlaşılıyordu. Belli ki kısa zaman önce sefaletin kucağına düşmüştü. Sırtında pahalı bir kumaştan yapılmış fakat eski bir elbise vardı. Ayrıca hâl ve hareketleri asil bir insan olduğunu ortaya koyuyordu. Büyük bir ihtimalle bir zamanlar neşe içinde dondurma yediği bu yere dilenci olarak gelmesi çok ağrına gitmişti. Dizleri tutmuyor, sanki *yere* mıhlanmış gibi duruyordu.

İleri doğru bir adım daha atma cesaretini gösteremeyen bu zavallı kadının perişan hâli bana acayip dokundu. Deli rolünü unutarak, daha doğrusu başka bir rol takınarak ayağa kalktım. Sarığımdan çıkardığım külahı keşkül yapıp, Türkçe, Arapça , Fransızca ve Almanca:

-Baylar, bayanlar! Bu zavallı kadına yardım edin! dedim.

Herkes şaşkın bir hâlde, kuruşluk, çeyreklik gibi paralar veriyordu. Masaları bir bir dolaşıp, durumu izah ediyordum. Konuşmalarım etkisini göstermişti. Çok kısa bir zamanda birkaç yüz kuruş toplamıştım. Onları kadıncağıza verdim.

Bu olaydan sonra, orada bulunanlar alaylı tavırlarını bırakarak bana hürmet göstermeye başladılar. Fakat bu bana göre değildi. Kahveyi terkedip, kafama göre dolaşmaya karar verdim. Ancak öyle ısrar ettiler ki, sonunda bu kararımdan vazgeçip yemeğe kalmaya razı oldum. "Hatıra defterimde bir de böyle bir anı bulunsun" dedim kendi kendime.

Yanımda oturan okul müdürü, yemek esnasında kulağıma doğru eğilerek şöyle dedi:

-Azizim! Bu pejmürde ve komik kıyafet altında iyi öğrenim görmüş, kâmil ve cömert bir insan bulunduğunu görmemek için kör olmak lâzım. Zavallı kadının o perişan hâlini görüp de ayağa kalktığınızda, bu komik giysinize rağmen, yüzünüzdeki temizlik, asillik hatta etkileyicilik hepimizi büyüledi. Birkaç dakika içinde birkaç yüz kuruş sadaka toplamak için bir insanın, sadaka verenlerin ruhuna nüfuz etmesi gerekir. Bunu siz başardınız. Azizim! Siz, insanlığa hizmet etmeyi bırakıp da niçin böyle bir yaşantı seçtiniz?

Genç müdürün hâl ve hareketlerinde, haddinden fazla saflık ve hürmet vardı. Cevaben:

-Azizim! Bu soruyu bana başka biri sorsaydı, delice bir cevapla onu geçiştirirdim. Fakat sizin hareketlerinizde saflık ve samimiyet görüyorum. Bu yüzden gerçeği söyleyeceğim. Ben, insanlardan fazlaca kötülük görmüş birisiyim. Fakat onlara kötülük etmeyi hiç düşünmedim ve böyle yaşamayı yeğledim. Sözlerimi iyi düşün! Bunun sana çok faydası dokunacak, dedim.

Sonra herkesle vedalaşarak, oradan ayrıldım.

Gençlik iksiri

Suriye'nin (....) şehrinde (....) adında asil bir adam vardı. Cömert ve oldukça müsrif olduğundan bin sene yetecek bir serveti eritmiş, herşeye rağmen elinde normalin üstünde bir servet kalmıştı. Zevk ve eğlenceye düşkün olduğu için bedeni yıpranmış olan bu adam, o ana kadar hiç evlenmediği hâlde, altmış yaşından sonra evlenmeye kalkmıştı. Acaba niçin?... Hayatının son demlerinde aile mutluluğunu tatmak, öldükten sonra kendisini hayırla yâd edecek evlâtlar yetiştirmek için mi evlenmişti? Bu uzak bir ihtimal. Zira bilindiği üzere "Yaş altmış, iş bitmiş" diye bir söz vardır.

Altı ay önce memleketin her tarafında müthiş bir facia duyuldu. Zamanın zenginlerinden olan acayip bir kişi, iyi bir terbiye almadığı için ailesine karşı vazifesini iyi yapamamış, bunun neticesinde oğlu uçuk kaçık bir çapkın, kızı da tam bir orospu olmuştu. Henüz 13 yaşında olmasına rağmen her önüne gelenle sevişmeye başlamıştı. Sonunda, bütün aşıklarından daha çok sevdiği (....) isimli, yakışıklı fakat fakir bir gence bütün varlığını teslim etmişti.

Şer'an ve aklen telâfisi mümkün olan bu olayı kızın babası duymuş ama, kibirli ve paracı biri olduğu için kızını bu fakir delikanlıya vermemişti. Bu yüzden halk arasında türlü dedikodular

yayılmış ve rezaletler çıkmıştı. Birgün fakir delikanlı birdenbire ortalıktan kaybolmuştu. Bir hafta sonra cesedi boş arsalardan birindeki bir kuyunun dibinde bulunmuştu. Kimileri kasten öldürülüp, kuyuya atıldığını, kimileri aşk yüzünden intihar ettiğini söylüyordu. Âdet yerini bulsun diye polis olaya el koydu. Arabistan'da olduğu gibi burada da olay hasır altı edildi. Çünkü olay zenginlerle alâkalıydı.

Olayın üstünden dört beş ay geçtikten sonra, bu yosmayı, (....) Bey'e nikâhlamaya karar verdiler. Bu işte, her iki tarafın da sözde çıkarı vardı. Kızın babası böyle asil, hiç kimsenin dil uzatmaya cesaret edemediği bir beye kızını vererek, geçmişi unutturmak ve adamın mal varlığına konmak istiyordu. Çünkü kızın babası, onüç-onbeş yaşlarındaki bir kızın, ihtiyar bir kimse için öldürücü bir zehir etkisi yapacağını gayet iyi biliyordu. (...) Bey ise yeniden eski ihtişamlı günlerine dönmek ve cimriliği dışarıdan pek anlaşılmayan kayınpederinin servetinden yararlanmak istiyordu. Fakat bu işten kayınpederin kârlı çıkacağı prtadaydı. Bu işten damat zararlı çıkacaktı. Zira bu yosmanın, damadın başını çok sayıda boynuzlarla süsleyeceği aşikârdı.

O günlerde fatiha makamında traş olduğum (...) semtindeki berberin dükkanına uğramıştım. Berber, görünce:

-Hoş geldin Aynalı Baba! dedi.

Beni oldukça samimî bir şekilde karşıladı. Sandalyeye oturduktan sonra usta ile konuşmaya başladım. Usta, tüm meslektaşları gibi müşterilerinin ve komşularının işleriyle yakından ilgilenen geveze bir adamdı. Dedi ki:

-Duydun mu Aynalı Baba? Bey'in nişanlısı onu görmek istemiş. Bey ikindiden sonra buraya gelecek. Peki niçin gelecek?.. "Sana ne" diyeceksin.... Bugün işim çok. Beyin saçını sakalını boyayacağım. Yüzüne ve kulaklarına ibrişim tutacağım. Sodalı ve şaplı su ile yüzünü yıkayacağım. Aynalı Baba! Sodalı ve şaplı su işinden iyi anlarım. Eğer istersen senin de yüzündeki kırışıklıkları gidereyim. Alimallah, yüzünü asker trompetine döndürürüm. Yüzünde buruşukluk namına hiçbir şey kalmaz. Özellikle

suyun içindeki soda, yüzünü melek yüzü gibi parlatır. Anladım istemiyorsun. Başını sallayıp durma, bir tarafını kestireceksin. Damat tuvaleti elinde bastona, kızın penceresinin altından geçecek. Senden sır çıkmaz. Yanımdaki aktar da damat için şeytan pisliğinden kuvvet macunu hazırlıyor. Anlarsın ya! Herifte barut yok. Şeytan pisliği çok etkili birşeymiş. thtiyarladığım zaman ben de kullanmayı düşünüyorum. Nasıl yapıldığını öğrendim. Ha, Aynalı Baba! Sen hiç şeytan pisliğinden yapılan ilâç yuttun mu? Kokusu biraz kötüymüş. Neyse... Baba! Bu işe sen ne diyorsun? Bizim damat yetmişine merdiven dayamış durumda. Onbeş yaşındaki bir afetle evlenmek ne demek? Bence, insan yetmişi bulduktan sonra değil, şeytan boku, kaz boku bile yutsa bir işe yaramaz. Damat kısa sürede nalları dikeceğe benziyor. Mezarcı mezarı iki-üç arşın derin kazmalı. Eğer birkaç hafta içerisinde ölmez de on ay dayanırsa kırk arşın kazmalı.

-Usta! Herşeyi anladım da bu kadar derin kazmaya ne gerek var?

-Ne gerek var olur mu? Mutlaka derin kazılması lâzım. Damadın boynuzları dışarıda mı kalsın yani. Eğer bir sene yaşarsa Ezher Camii'nin minareleri kadar boynuzlarının olacağından eminim. Sen kızı bir bilsen, fırlamanın teki.

Traş bitmişti. Geveze berberle vedalaşıp eve döndüm. Daha önce de söylemiştim, bey iyi bir adamdı. Baltayı hep kendine vururdu. Birkaç yüzbin liraya yakm bir paranın büyük bir kısmını fakirlere vermiş, takdir edilmesi gereken bir adamdı. Bu adamcağız bana karşı da çok iyi davranır, gönlümü alırdı. Yapacağı evliliğin sonucunda ortaya çıkacak rezaletlere dayanamayıp, feci bir şekilde hayata veda edeceği kesindi.

Kendisine yardımcı olmaya karar verdim. Çarşıya gidip kurşunî bir boya satın aldım ve eve getirdim. Şehrin kenarındaki bahçelerde gezinmek çok hoşuma gidiyordu. Gezinti esnasında sahipsiz, ihtiyar bir eşek. gördüm. Peşine düştüm. Bir hayli dolaştıktan sonra, su dolu bir hendeğin kenarında eşeği yakaladım. Hemen boynuna bir ip geçirdim ve çekmeye başladım.

Uzun zamandır filozofluk taslayan, hayatın boş bir şey olduğunu düşünen bu eşekoğlu eşek, boynuna esaret yularının geçtiğini hissedince biraz huysuzluk yapmış, hür olduğunu iddia edip hukukunu korumaya kalkmıştı. Gençliğini hatırlayarak ayak diremiş, yürümemeye inat etmişse de, ihtiyar bir eşek olduğu için karşı koyamayacağını anlayıp, işi filozofluğa dökmüş, cılız bacaklarını ağırbaşlı bir tavırla atarak arkamdan gelmeye başlamıştı. Zor durumlarda teslim olmanın zarurî olduğunu gösterircesine yürüyordu.

Bir eşekle döndüğümü gören mahallenin haylaz çocuklan beni karşılamak için muhteşem bir tören hazırlamışlardı.

-Aynalı Baba odun satacak, diye bağırmaktaydılar.

Eve yaklaştığımda, peşimden gelen çocukların sayısı elliyi aş mıştı. Ayrıca arkamda, en ufak olayı bile tiyatro seyreder gibi sey reden bir sürü ahmak vardı. (.....) Bey'in konağının önünden ge çerken, insanlann şamatası Bey'in ilgisini çekmiş olmalı ki pen cereden bize bakıyordu. Meydana varınca eşeği bir taşa bağlayıp, eve koştum. Evden su ve sabun alıp meydana döndüm. Önce eş eği bir güzel yıkadım. Bey, olup biteni pencereden seyrediyordu. Yıkama işi bitince eşeği iyice kuruladım. Sonra cebimdeki koca man şapı çıkarıp, eşeğe sürmeye başladım. Sonra kulak ve ayak larında, bakımsızlıktan uzamış olan kılları temizledim. Seyircile rin sayısı gittikçe artıyordu. Eşeği kurşunî boyayla boyamaya başladım. İşim yarım saatte bitmişti. Vernikli boyayı yiyen eşek Venedik aynası gibi parlıyordu.

O sırada Beyefendi'nin baş kâhyası gelip beni eve davet etti. Ben zaten bunu bekliyordum. Beyefendi'nin keyfi yerindeydi. Beni görünce:

-Aynalı Baba! Ne yapıyorsun? Gerçi senin yaptığın işlerde normallik aranmaz ama bu ne iş? Bu eşek kimin? Niçin onu boyadın?

-Beyefendi! Bu hayvancağız yirmidört yaşındadır. Bu yaş insanda 60-70 yaşına tekabül eder. Onu gezerken buldum. Benim bir de beş yaşında dişi bir eşeğim var. Onları çiftleştirmeyi düşü-

nüyorum. Ee, artık dünya değişti. Zamanenin herşeyinde başkalık var. Dişi eşek cilveli. Gördüğün gibi bu zavallı eşeğin tüyleri dökülmüş, kemikleri ortaya çıkmış, geri kalan tüyleri de sararıp solmuş. Yaşadığım tecrübeler sonucunda buna hiçbir genç dişi eşeğin ilgi duymayacağını gayet iyi biliyorum. Bugün vernikli boyayla boyadım. Birbuçuk yaşındaki sıpa gibi parladı. Yann attardan, şeytan bokundan yapılan macun alıp yemine karıştıracağım. Böylece at gibi kişnemeye başlayacak. Boyamadan önce şaplı ve sodalı su ile bir kez yıkadım. Bir kere daha yıkayıp, biraz da su içirdim mi her yanı davul gibi gerilecek, şişman görünecek. Böylece dişi eşeğin şehvetli bakışlarını üzerine çekmeyi başaracak.

-Aynalı Sultan! Kusura bakma ama senin bu yaptığın akıllı işi değil.

-Efendim! Niçin böyle konuşuyorsun? Benim eşeğe yaptığım şeyi birçok ihtiyar insan kendine yapıyor. Eşekte akıl olmadığı için hemencecik boyaya aldanır ve kendini teslim eder. Halbuki akıl sahibi olan insanların dişisi bu gibi şeylere aldanmaz. Bu şekilde hareket edenler dişileri değil, kendilerini kandırırlar. Dolayısıyla insanların benden daha akıllı olduğu söylenemez. Gelelim gençlik iksirine. Malum olduğu üzere, insan ömrü muhtelif dönemlere ayrılır. Gençlikte bu iksir çok işe yarar. Fakat yaşı kırk-elliyi bulmuş bir ihtiyara verilen gençlik iksiri onun ömrünü kısaltır. Anî bir ölüme sürükler onu. Bu bir gerçektir. Hâl böyleyken birçok ihtiyar gençlik iksiri kullanıyor. Öyleyse benim eşeğimin de gençlik iksiri kullanmasında şaşılacak bir durum olmasa gerek. Bununla beraber, ben bu işi yapmış bulundum. Genç eşek, bu ihtiyar eşeği uzaktan görüp, belki süsüne aldanacak ve yanına gelecek. Fakat birbirlerine yaklaştıklarında ihtiyar eşeğin foyasının ortaya çıkacağı aşikâr. Peki, sonra ne olacak? Dişi eşek bu zavallıyı bırakıp kaçacak, kendine uygun, genç bir erkek arayacak, öyle değil mi? Bu zavallı eşek de, eşek olmasına rağmen, ömrünün son demlerini en büyük belaya düşüp, kıskançlıktan kıvranarak geçirecek.

Ben konuştukça, Bey'in yüzü renkten renge giriyordu. Düşünceli bir şekilde zili çalıp, uşağı çağırdı.

-Çabuk bize iki kahve yap. Aynalı Baba ile içeceğiz, dedi.

Kahveler geldi. Kahvelerimizi içtik. O sırada Beyefendi konsülden kâğıt ve kalem alarak birşeyler yazmaya başladı. İşini bitirince elimden tutarak:

-Aynalı Baba! Uyguladığın tedavi biraz kırıcı ve acı oldu. Fakat tamamıyla beni etkiledi. Beni bir batağa düşmekten kurtardın. Deli değil, veli olduğunu ispat ettin. Ver elini öpeyim. Yaş itibariyle senin baban yerindeysem de bunun pek önemi yok. Al şu kâğıdı oku, dedi.

Kâğıdı üzüntü içinde aldım. Beyefendi, sıhhatle ilgili bahaneler ileri sürerek, gerçekleştirmeyi düşündüğü evlilikten vazgeçmek zorunda kaldığını kızın babasına bildiriyordu. Ayağa kalktım. Beyefendi, kapısının her zaman açık olduğunu söyleyerek, beni uğurladı.

Beyefendi'nin sık sık ziyaretine gidiyordum. Altı yedi ay onunla çok güzel ve faydalı sohbetler ettik. Böylece onun olgun bir insan olduğunu anladım. Kısa bir süre sonra hastalandı. Son sözleri şöyleydi: "Azizim Aynalı! Beni büyük bir rezaletten kurtardığın için sağol! Hem dünyamı, hem de ahiretimi sana borçluyum. Eğer sen olmasaydın, ardımda bırakacağım servet aşağılık bir mahlûkun eğlencesine âlet olacak, ben de kabir azabından kurtulamayacaktım. Senin sayende bir insanın, kendine özgü ailesinin yanısıra, adına insanlık ailesi denen büyük bir ailesinin daha olduğunu öğrendim. Bunun için çok bahtiyarım. Kimsem olmadığı için, tüm servetimle bir yetimhane yapılmasını vasiyet ediyorum. Artık huzur içinde ölebilirim."

Beyefendinin vasiyeti yerine getirildi. Bıraktığı servetle büyük bir yetimhane yapıldı. Orada yaşayan yetimler her cuma onun kabrini ziyarete gidip, ruhuna Fatihalar okuyordu.

Allah rahmet eylesin!...